

Reader voor deelnemers

Aanpak Huiselijk geweld en kindermishandeling

Reader over de aanpak huiselijk geweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld en meisjesbesnijdenis voor professionals en vrijwilligers om vormen van huiselijk geweld vroegtijdig te signaleren en volgens de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te handelen.

Colofon

Dit document is een uitgave van TrainersHuiselijkGeweld.nl.

Uitgever:	TrainersHuiselijkGeweld.nl
Redactie:	Nathalie Sie
Uitgave:	2020, versie 6
Contactgegevens:	TrainersHuiselijkGeweld.nl info@trainershuiselijkgeweld.nl www.trainershuiselijkgeweld.nl

Copyright © 2020 TrainersHuiselijkGeweld.nl

De intellectuele eigendomsrechten van dit document berusten bij TrainersHuiselijkGeweld.nl, tenzij anders vermeld.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	6
Als u/jij met iemand wilt praten	7
Begrippen	8
VORMEN EN PROFIELEN	10
1. De meest gestelde vragen over huiselijk geweld.....	11
1.1. Ervaringsverhaal ‘Geweld, een geschiedenis die zich herhaalt’ ¹	11
1.2. Wat is huiselijk geweld? ²	12
1.3. Welke vormen van huiselijk geweld zijn er?	12
1.4. Hoe vaak komt huiselijk geweld voor?	12
1.5. Wat zijn de gevolgen van huiselijk geweld? ²	12
1.6. Literatuur	12
2. De meest gestelde vragen over kindermishandeling	13
2.1. Ervaringsverhaal ‘Papa en mama schreeuwden heel vaak’ ¹	13
2.2. Wat is kindermishandeling? ²	14
2.3. Welke vormen van kindermishandeling zijn er? ³	14
2.4. Hoe vaak komt kindermishandeling voor?	16
2.5. Wat zijn signalen van kindermishandeling?	16
2.6. Wat zijn beschermende en risicofactoren van kindermishandeling?	21
2.7. Literatuur	23
VERBETERDE MELDCODE HUISELIJK GEWELD	24
3. De meest gestelde vragen over de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.....	25
3.1. Ervaringsverhaal ‘Wie ziet mij?’ ¹	25
3.2. Wat is een meldcode? ²	26
3.3. Welke vormen van huiselijk geweld vallen onder de meldcode?	26
3.4. Bent u verplicht om met een meldcode te werken? ²	26
3.5. Welke wetten verplichten u om met een meldcode te werken? ³	27
3.6. Wat is het doel en de functie van de verplichte meldcode? ²	28
3.7. Hoe wordt toezicht gehouden? ²	29
4. Het afwegingskader³.....	30
4.1. Waarom een afwegingskader?	30
4.2. Wat is de verandering?	30
4.3. Wat is een afwegingskader?	31
4.4. Wat is het doel van het afwegingskader?	31
4.5. Wat is de plaats van een afwegingskader in de meldcode?	32
5. De verbeterende meldcode met het afwegingskader⁴	33
5.1. Wat zijn de vijf afwegingsvragen?	34
5.2. Wat zijn de drie professionele meldnormen?	34
5.3. Wat zijn de voorwaarden voor goede hulp?	35
5.4. Wat zijn de minimumeisen?	35
5.5. Toelichting bij het afwegingskader	36

5.6. Schematische weergave voorbeeld meldcode	41
5.7. Literatuur	42
TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN.....	43
6. De meest gestelde vragen over taken en verantwoordelijkheden	44
6.1. Hoe zijn competenties verdeeld?.....	44
6.2. Welke verantwoordelijkheden heeft de organisatie?.....	45
SIGNALEREN IN DE PRAKTIJK	49
7. Het signaleringsproces.....	50
7.1. Normen, waarden en grenzen.....	50
7.2. Huiselijk geweld als normatief begrip	51
7.3. Dilemma's, twijfels en weerstanden	51
8. De kindcheck¹.....	53
8.1. Wat is de kindcheck?	53
8.2. Hoe voert u het gesprek?	53
8.3. Literatuur	54
9. VerwijsIndex Risicjongeren (VIR) in verhouding tot de meldcode¹.....	55
9.1. Literatuur	55
10. Voorbeelden van ernsttaxatie-instrumenten.....	56
10.1. Literatuur	57
COMMUNICEREN OVER ONVEILIGHEID EN GEWELD	58
11. In gesprek over onveiligheid en geweld.....	59
11.1. Ervaringsverhaal 'Op eigen kracht verder' ¹	59
11.2. Wat zijn aandachtspunten voor een kwalitatief goed gesprek?	60
11.3. Wat zijn voorbeeldvragen voor jongeren, volwassenen en ouderen?.....	62
11.4. Welke argumenten zijn er voor plegers om huiselijk geweld te stoppen? ²	64
11.5. Welke argumenten zijn er voor slachtoffers om huiselijk geweld te stoppen? ³	65
11.6. Hoe werkt motiverende gespreksvoering?.....	67
11.7. Hoe voert u een zorgverkennd gesprek?.....	70
11.8. Hoe voert u een grensstellend gesprek?	71
11.9. Hoe vertelt u dat u gaat melden bij Veilig Thuis?.....	73
11.10. Hoe gebruikt u LSD (Luisteren, Samenvatten en Doorvragen)?.....	76
11.11. Hoe geeft u ik-boodschappen?.....	77
11.12. Hoe stelt u de schaalvraag?	78
11.13. Wat zijn zes ezelsbruggetjes voor een goed gesprek? ⁴	79
11.14. Literatuur	80
12. Participatie van kinderen.....	81
12.1. Ervaringsverhaal 'Wij vonden het moeilijk om te praten' ¹	81
12.2. Hoe gaat u in gesprek met kinderen?.....	82
12.3. Kinderen betrekken in de stappen van de meldcode ²	83
12.4. Wat zijn tips voor een goed gesprek met een kind?	84
12.5. Wat zijn voorbeeldvragen voor kinderen en pubers?	87
12.6. Hoe biedt u steun aan kinderen?.....	88
12.7. Literatuur	90
PRIVACY EN BEROEPSGEHEIM.....	91

13. Informatie delen.....	92
13.1. Wat is het beroepsgeheim?	92
13.2. Aan wie vraagt u toestemming voor het delen van informatie?	92
13.3. Wat is ouderlijk gezag en voogdij? ¹	92
13.4. Hoe deelt u informatie? ²	93
13.5. Wie mag informatie delen?	94
13.6. Literatuur	94
14. Informatie verwerken¹.....	95
14.1. In welk dossier worden de gegevens vastgelegd?	95
14.2. Wie legt de gegevens vast in het dossier of het registratiesysteem?	95
14.3. Welke informatie legt u vast?	96
14.4. Hoe legt u op een zorgvuldige manier informatie vast?.....	97
14.5. Mag u gegevens over een ander dan de betrokkene vastleggen?	97
14.6. In welke uitzonderlijke gevallen kunnen deze rechten worden beperkt?	98
14.7. Literatuur	98
15. Begrippen: verplichte meldcode, meldrecht, meldplicht	99
15.1. Literatuur	99
ADVIES, HULP, BEHANDELING EN BESCHERMING	100
16. Sociale kaart partnergeweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling.....	101
16.1. Ervaringsverhaal ‘Als vluchten de enige uitweg is’ ¹	101
16.2. Overzicht organisaties	102
16.3. Literatuur	106
17. De meest gestelde vragen over Veilig Thuis	107
17.1. “Huiselijk geweld, zo zwart-wit is het allang niet meer” ¹	107
17.2. In ‘t kort: Wat doet Veilig Thuis? ²	108
17.3. Uitgebreid: Wat doet Veilig Thuis? ³	110
17.4. Wat doet Veilig Thuis in contact met directbetrokkenen?.....	110
17.5. Hoe neemt Veilig Thuis besluiten?	111
17.6. Het eerste contact met Veilig Thuis.....	113
17.7. Advies aan en ondersteuning van directbetrokkenen.....	114
17.8. Advies- en ondersteuning van omstanders en professionals.....	115
17.9. Meldingen.....	117
17.10. Veiligheidsbeoordeling	119
17.11. Voorwaarden & Vervolg	122
17.12. Onderzoek.....	124
17.13. Overdracht.....	126
17.14. Afsluiten bemoeienis	128
17.15. Monitoren.....	130
17.16. Literatuur	131
18. Wat is een huisverbod?	132
18.1. Literatuur	132
19. Wat is een jeugdbeschermingsmaatregel?¹	133
19.1. Literatuur	133
20. Meer informatie	134

Voorwoord

Wanneer in de tekst 'huiselijk geweld' wordt genoemd, worden alle vormen van huiselijk geweld bedoeld: partnergeweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, eerge relateerd geweld en meisjesbesnijdenis. Wanneer in de tekst 'betrokkene' wordt genoemd, worden alle personen bedoeld die onderwijs, zorg, ondersteuning, hulp en bescherming wordt geboden: kinderen, jongeren, volwassenen, ouderen, leerlingen, patiënten, cliënten, bezoekers en deelnemers.

Januari 2020
Team TrainersHuiselijkGeweld.nl

Als u/jij met iemand wilt praten¹

De informatie tijdens de training of in deze reader kan verschillende emoties bij u oproepen, bijvoorbeeld boosheid, onbegrip, machteloosheid of verdriet. Al deze emoties zijn begrijpelijk. Uw reactie op dit onderwerp kan te maken hebben met uw eigen ervaringen. Het onderwerp kan ook twijfel of onzekerheid bij u oproepen: doe ik het allemaal wel goed als ouder of als professional?

Als u met iemand wilt praten over uw twijfel of emoties, dan kunt u een afspraak maken met uw huisarts of met de vertrouwenspersoon van uw organisatie.

Ook kunt u terecht bij de organisaties:

1. MIND Korrelatie

Bij Korrelatie werken deskundige en ervaren hulpverleners. U kunt bij hen terecht voor anonieme en professionele hulp.

De hulpverleners zijn bereikbaar per:

Telefoon: 0900-1450, maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 18.00, 15 ct. p/m.

Chat: ma t/m vr 9:00 - 17:30 via site.

Mail: vraag@korrelatie.nl

Informatie: <http://www.mindkorrelatie.nl/>

2. de luisterlijn:

Bij de luisterlijn werken vrijwilligers, die getraind en begeleid worden door deskundige professionals. De luisterlijn is 24 uur per dag, het hele jaar door, bereikbaar voor mensen die behoefte hebben aan een vertrouwelijk gesprek of informatie.

De vrijwilligers zijn bereikbaar per:

Telefoon: 0900 0767, 5 ct. p/m. Je kunt ook lokaal bellen, de lokale telefoonnummers staan op de website vermeld.

Mail: ehulp@deluisterlijn.nl

Chat: Dagelijks van 10.00-22.00 uur via site.

Informatie: <https://www.deluisterlijn.nl>

3. De kindertelefoon

Bij De Kindertelefoon werken getrainde vrijwilligers, die getraind en begeleid worden door deskundige professionals. De Kindertelefoon is 365 dagen per jaar bereikbaar voor kinderen en jongeren die behoefte hebben om te praten over hun problemen en te werken aan een oplossing.

De vrijwilligers zijn dagelijks van 10.00-22.00 uur bereikbaar per:

Telefoon: 0800-0432

Chat: via site.

Informatie: <https://www.kindertelefoon.nl>

¹ Bewerkt uit Augeo (z.j.). Als u met iemand wilt praten.

Begrippen

AVG:	Algemene verordening gegevensbescherming.
Betrokkene:	Betrokkene als bedoeld in artikel 1, onderdeel f, van de Wet bescherming persoonsgegevens.
Besluit meldcode:	Besluit van houdende vaststelling van de minimumeisen voor de (verplichte) meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
CJG:	Centrum voor Jeugd en Gezin.
Cliënt:	Een natuurlijke persoon die zorg vraagt of aan wie zorg wordt verleend.
College:	College van burgemeester en wethouder.
Digitale bibliotheek:	Bibliotheek in Dropbox.
Dossier:	Geheel van schriftelijk of elektronisch vastgelegde gegevens met betrekking tot de verlening van jeugdhulp aan een jeugdige of ouder of de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering.
GIA:	Geweld in afhankelijkheidsrelaties.
Huiselijke kring:	Familie of (ex-)partner of mantelzorger van slachtoffers van (vormen van) huiselijk geweld.
Huiselijk geweld:	Huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1 van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
Huiselijk geweld en kindermishandeling:	Waar huiselijk geweld of huiselijk geweld en kindermishandeling staat, worden alle vormen van huiselijk geweld bedoeld vallend onder de wet meldcode: (ex)partnergeweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, eerge relateerd geweld, huwelijksdwang, meisjesbesnijdenis en achterlating.
Hij:	Waar hij staat, wordt hij of zij bedoeld.
Organisatie:	Een rechtspersoon die bedrijfsmatig zorg verleent, een organisatorisch verband van natuurlijke personen die bedrijfsmatig zorg verlenen of doen verlenen, evenals een natuurlijke persoon die bedrijfsmatig zorg doet verlenen.
JGZ:	Jeugdgezondheidszorg (JGZ 0-19 jaar).
Kindcheck:	Gestandaardiseerde controle of een adolescent of volwassene verantwoordelijk is voor de verzorging en opvoeding van een of meer minderjarigen, met het oog op de veiligheid daarvan.
Kindermishandeling:	Kindermishandeling zoals bedoeld in artikel 1.1. van de Jeugdwet en artikel 1.1.1. van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015.
Klager:	De persoon die een klacht heeft ingediend.
LIRIK:	Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid.
MEE:	Organisatie voor ondersteuning bij leven met een beperking.
Meldcode:	Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
Melding:	Melding van huiselijk geweld of kindermishandeling of een vermoeden daarvan.
Ministerie OCW:	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
Ministerie SZW:	Ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Ministerie VenJ:	Ministerie van Veiligheid en Justitie.
Ministerie VWS:	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ouder en/of voogd:	(Pleeg-)ouder, wettelijk vertegenwoordiger, verzorger en/of voogd.
Pleegouder:	Persoon die een jeugdige die niet zijn kind of stiefkind is, als behorende tot zijn gezin verzorgt en daartoe een pleegcontract heeft gesloten met een pleegzorgaanbieder.
Pleegoudervoogd:	Pleegouder die tevens belast is met voogdij als bedoeld in boek 1 Burgerlijk Wetboek.
Professionele standaard:	Richtlijnen, modules, kwaliteitsindicatoren, normen, zorgstandaarden dan wel organisatiebeschrijvingen die betrekking hebben op het gehele zorgproces of een deel van een specifiek zorgproces en die vastleggen wat noodzakelijk is om vanuit het perspectief van de betrokkene goede zorg te verlenen.
RvdK:	Raad voor de Kinderbescherming.
THG:	TrainersHuiselijkGeweld.nl.
THG-trainer:	Gecertificeerde trainer of docent bij TrainersHuiselijkGeweld.nl
Veilig Thuis :	Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling als bedoeld in artikel 4.1.1 van de MWO 2015.
Vertegenwoordiger:	De persoon of personen die een zorgaanbieder op grond van enige wettelijke bepaling in plaats van of naast de cliënt moet betrekken bij de nakoming van verplichting jegens de cliënt.
Vertrouwenspersoon:	Persoon die betrokkenen op hun verzoek ondersteunt in aangelegenheden die samenhangen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden van het college, de jeugdhulpaanbieder, de gecertificeerde organisatie en Veilig Thuis.
VIR	VerwijsIndex Risicjongeren.
VoG:	Verklaring omtrent Gedrag.
WMO 2015:	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015.
Wet meldcode:	Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
ZAT:	Zorgadviesteam.
Zorgaanbieder:	Een organisatie dan wel een solistisch werkende zorgverlener.
Zorgverlener:	Een natuurlijke persoon die beroepsmatig zorg verleent.

VORMEN EN PROFIELEN

1. De meest gestelde vragen over huiselijk geweld

1.1. Ervaringsverhaal ‘Geweld, een geschiedenis die zich herhaalt’¹

“Als je als kind in een gezin leeft waar het er vaak gewelddadig aan toegaat, wil je dat het ophoudt. Je wilt eraan ontsnappen. Je moeder en je vader wil je niet kwijt, maar wat er gebeurt moet ophouden. Mijn ouders hielden er niet mee op. Er was elke dag geschreeuw, gescheld en er ging vrijwel geen week voorbij zonder dat mijn moeder klappen kreeg van mijn, meestal dronken, vader. Als er geen klappen vielen, was er altijd de dreiging dat het kon gebeuren. Ik weet tot op de dag van vandaag niet echt waarom er zoveel ruzie en geweld was. Af en toe denk ik erover na. Ze zijn allebei overleden, ik kan hun de vraag niet meer stellen.

Voordat ik naar de lagere school ging en ik vrijwel nooit bij andere kinderen thuiskwam, dacht ik dat het overal zo was. Ik groeide op in de overtuiging dat mensen, vooral de volwassenen, nou eenmaal zo met elkaar omgingen. Een wereld vol haat en geweld. Liefde was een uitzonderlijke kortstondige toestand die soms bij toeval ontstond om weer snel op te lossen in onbegrip, vijandigheid en angstige eenzaamheid. Ik was verlegen, schuw, maar af en toe barstte ik uit in woede en sloeg ik andere kinderen. Soms alleen maar omdat ze op een manier naar mij keken die ik niet kon plaatsen of omdat ze me in de weg liepen. Dan voelde ik een enorme kracht. Ik herinner me de verbazing op de gezichten van sommige kinderen die verrast werden door die nietsontziende vernietigende gewelddadigheid die uit mij kwam.

Mijn ouders gingen uit elkaar in mijn puberteit. Ik studeerde en werd volwassen. Een rustige, vriendelijke jongeman, een betrouwbare dokter werd ik. Echt een verbinding aangaan kon ik niet. Een reeks van relaties eindigde er steeds weer mee dat ik het te benauwd kreeg en mijn koffers pakte. Vanbinnen voelde ik vaak boosheid naar mijn partner toe maar ik uitte dit niet. In plaats daarvan had ik periodes van grote somberheid en trok ik mij terug van familie en vrienden. Mijn werk kon ik blijven doen en dat hielp mij om die periodes door te komen.

Uiteindelijk trouwde ik toch en werd ik vader. Ik hield enorm veel van mijn zoon en wilde zijn leven gelukkig en veilig laten zijn. Maar ik had een vreemde gewaarwording in het contact met mijn kleine, afhankelijke en kwetsbare kind: zijn kwetsbaarheid en zijn afhankelijkheid van mij riepen woede in mij op. Ik kon het niet plaatsen. Er was niemand waar ik meer van hield en toch voelde ik woede en agressie in mij. Op een dag liet hij onhandig een glas uit zijn handen vallen dat in scherven op de grond uiteenspatte. Voordat ik het wist gaf ik hem een klap in zijn gezicht. Ik wist niet wat me overkwam, schaamde me en probeerde er in eerste instantie niet meer aan te denken. Er gebeurden nog een aantal dingen.

Ik begon me te realiseren dat ik zijn afhankelijkheid en kwetsbaarheid niet verdroeg. Het raakte een pijnlijke snaar in mij. Als die geraakt werd, kwam woede in me op en werd ik agressief. Ik had het geluk een leraar te vinden die mij hielp eerlijk en open naar mezelf te kijken en die mij leerde mediteren. Hierdoor werd ik mij veel meer bewust van alle emoties die in mij omhoog konden komen en leerde ik hoe ik ermee om kon gaan. Ik leerde mijn eigen agressie en negativiteit te erkennen en er verantwoordelijkheid voor te nemen. Zo kon ik mijn gedrag naar mijn zoon, en in zekere mate ook naar mijn partner, veranderen en mijn energie op een positievere manier inzetten. Ik hoop dat mijn zoon er niet onder zal lijden en hij later ook niet een redeloze woede in zich zal voelen in de omgang met zijn geliefden.”

Tom, vader van een zoon

1.2. Wat is huiselijk geweld?²

Huiselijk geweld is lichamelijk, psychisch of seksueel geweld of een bedreiging daarvan, dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd.

De term huiselijk verwijst niet naar de plaats waar het geweld plaatsvindt, maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer, bijvoorbeeld: (ex-)partner, gezins- en familieleden.

1.3. Welke vormen van huiselijk geweld zijn er?

- Partnergeweld
- Kindermishandeling
- Ouderenmishandeling
- Eergerelateerd geweld
- Meisjesbesnijdenis

1.4. Hoe vaak komt huiselijk geweld voor?

Van alle mannen en vrouwen tussen de 18 en 70 jaar is 45 procent ooit slachtoffer geweest van huiselijk geweld, als kind, partner of ouder². Geschat wordt dat er jaarlijks in Nederland ongeveer een miljoen personen slachtoffer worden van huiselijk geweld, waarbij 200.000 tot 230.000 personen zelfs slachtoffer zijn van herhaald of ernstig huiselijk geweld³. Bij 58 procent van de gevallen van huiselijk geweld gaat het om een gezin met een kind onder de 18⁴. Jaarlijks zijn 100.000 kinderen getuigen van dit huiselijk geweld in het gezin.

1.5. Wat zijn de gevolgen van huiselijk geweld?²

Huiselijk geweld leidt vooral tot emotionele problemen. Dat geldt met name voor slachtoffers van seksueel geweld en voor vrouwen. Ook zijn er relatief veel problemen in de relationele sfeer; circa 85% van de slachtoffers van partnergeweld is gescheiden. Als men als kind slachtoffer van huiselijk geweld is geweest, verliest men het vertrouwen in zichzelf en anderen, worden vaker problemen met intimiteit en seksualiteit ervaren en is het moeilijker om relaties aan te gaan. Kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld kunnen last krijgen van problemen als depressie, plotselinge gedragsverandering, terugtrekken, concentratieverlies, baldadigheid, angst en boosheid. Bij jongens lijkt blootstelling aan geweld vaker tot externaliserend en agressief gedrag te leiden dan bij meisjes.

1.6. Literatuur

1. Kadera (2013). *Geweld, een geschiedenis die zich herhaalt*. Geraadpleegd van <http://www.kadera.nl/verhalen.php?bericht=63>
2. Movisie (2013). *Huiselijk geweld: Aard en omvang, gevolgen, hulpverlening en aanpak*. Geraadpleegd van <https://www.aanpak-ouderenmishandeling.nl/doc/factsheet-huiselijk-geweld.pdf>
3. Rijksoverheid (z.j.). *Geweld thuis*. Geraadpleegd van <https://www.vooreenveiligthuis.nl/geweld-thuis.php>
4. Blijf Groep (z.j.). *Feiten en cijfers*. Geraadpleegd van <https://www.blijfgroep.nl/kennis-delen/feiten-en-cijfers>

2. De meest gestelde vragen over kindermishandeling

2.1. Ervaringsverhaal ‘Papa en mama schreeuwden heel vaak’¹

“Papa en mama schreeuwden heel vaak tegen ons en tegen elkaar. Mama schreeuwde alleen, maar papa heeft mama en mijn broertjes ook geslagen. Mij heeft hij niet geslagen. Maar hij zat wel vaak aan mijn lichaam als mama er niet was. Ik vond dat helemaal niet fijn en durfde het niet tegen mama te zeggen. Ik was bang dat mama boos zou worden.

Als ze ruzie hadden, ging ik met mijn broertjes en zusje naar de buurman. We vonden het thuis dan te eng. Maar 's avonds kon dat niet, dan lagen we al op bed. We waren dan zo bang dat papa ook boos zou worden op ons, dat we ons verstoppen. Dan zaten we bij elkaar op bed en probeerden niet naar de ruzie te luisteren. Mijn jongste broertje verstopte zich vaak in de kast.

Eén keer heeft de buurman de politie gebeld. Hij zei dat het echt niet meer ging en we naar een ander huis moesten. Ik was heel blij dat papa niet mee mocht naar ons nieuwe huis.

In het nieuwe huis was een hele aardige begeleider. Haar heb ik toen verteld dat papa aan mij zat. Samen hebben wij het mama verteld. Ik wilde geen aangifte doen en mama ook niet. God straft papa wel. Ik wilde er gewoon liever niet meer over praten en denk er zo weinig mogelijk aan. Daarom deed ik de hele dag andere leuke dingen. In het nieuwe huis hielp ik die aardige begeleider, zorgde voor mijn broertjes en zusje, deed de boodschappen voor mama en ging naar de tieneravond. De tieneravond vond ik het leukst. Dan waren we zonder alle moeders en konden we met alle tieners leuke dingen doen!

Ik praatte ook vaak met andere begeleiders over wat er is gebeurd. Dat heeft mij geholpen. Met die aardige begeleider heb ik ook gepraat over vriendjes en zo. Op school vertelde ik er niets over. Ik vond het eng en ik schaamde mij. Een keer kregen wij seksuele voorlichting. Ik moest huilen en heb mijn lerares verteld wat papa met mij heeft gedaan. Ik vond dat heel moeilijk, maar nu ben ik blij dat zij het weet. Als ik me vervelend of verdrietig voel of bang ben, weet zij wat er aan de hand is en helpt ze me.

Papa wil ik niet zien. Ik ben bang dat hij weer enge dingen gaat doen. Mijn broertjes gaan soms wel naar hem toe. Op school gaat het nu goed met mij. Ik haal goede cijfers en de maatschappelijk werker helpt mij goed.”

Shanna, 13 jaar

2.2. Wat is kindermishandeling?²

Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouder en/of verzorger of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

2.3. Welke vormen van kindermishandeling zijn er?³

1. Lichamelijke mishandeling

Het kind lichamenlijk letsel aanbrengen of toestaan dat het kind lichamenlijk letsel wordt aangebracht, anders dan ten gevolge van een ongeluk.

Voorbeelden van lichamenlijke mishandeling:

- Slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken.
- Meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje. De Nederlandse overheid heeft alle vormen van meisjesbesnijdenis strafrechtelijk verboden.
- Shaken Baby Syndroom of abusive head trauma: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby.
- Pediatric Condition Falsification (voorheen: Syndroom van Münchhausen bij Proxy): een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt en/of verzint.

2. Lichamenlijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamenlijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. De ouder en/of verzorger is niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamenlijke behoeften.

Voorbeelden van lichamenlijke verwaarlozing:

- Niet zorgen voor voldoende of geschikt eten.
- Niet zorgen voor schone, passende en aan de weersomstandigheden aangepaste kleding.
- Niet zorgen voor geschikt onderdak.
- Niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg.
- Niet zorgen voor voldoende hygiëne.
- Niet zorgen voor voldoende toezicht.

3. Psychische mishandeling

Het kind schade toebrengen aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling.

Voorbeelden van psychische mishandeling zijn:

- Het bedreigen of uitschelden van een kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren.
- Het kind tot zondebok maken.
- Het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid.
- Eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen.
- Het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag.
- Het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle.
- Het kind is getuige van geweld in het gezin.

4. Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Hier valt ook educatieve verwaarlozing onder.

Voorbeelden van psychische verwaarlozing zijn:

- Niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact.
- Niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie.
- Niet zorgen voor regelmatige schoolgang.

5. Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/verzorger en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden van seksueel misbruik zijn:

- Pornografisch materiaal laten zien.
- Penetratie door vingers, voorwerpen of penis.
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij genitaal contact plaatsvindt.
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij geen genitaal contact plaatsvindt (ongepast kussen, strelen van borsten).

6. Getuige zijn van huiselijk geweld

Het kind is regelmatig getuige van huiselijk geweld tussen mensen uit de huiselijke kring.

Toelichting

Huiselijk geweld is geweld dat gepleegd wordt in de privésfeer, waarin de relatie tussen slachtoffer en plegers centraal staat. De huiselijke kring bestaat daarbij uit (ex-)partners, gezins- en familieleden en huisvrienden.

Onderzoek toont aan dat kinderen ernstig beschadigd kunnen worden als ze regelmatig getuige (horen en/of zien) hiervan zijn. Ze voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen; hun basisveiligheid is aangetast. Ze leven in een voortdurende staat van alertheid, net als kinderen die zelf mishandeld worden. De beschadigingen die kinderen oplopen zijn vergelijkbaar; wanneer een kind de klap zelf krijgt of wanneer een kind ziet dat vader of moeder in elkaar wordt geslagen.

Voorbeelden van het getuige van huiselijk geweld zijn:

- Zien dat moeder geslagen wordt door vader.
- Horen dat moeder stiefvader uitscheldt en vernedert.
- Angst voelen voor het terugkerend geweld.
- Ervaren dat de ouder de andere ouder dagenlang negeert.

In het hoofdstuk over partnergeweld vindt u meer informatie over vormen, profielen en de spiraal van geweld bij partners.

2.4. Hoe vaak komt kindermishandeling voor?

Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 120.000 kinderen tussen de 0 en 18 jaar slachtoffer waren van kindermishandeling.⁴ Dit betekent:

- 34 per 1.000 kinderen of
- 3 kinderen per 100 kinderen of
- 1 kind per klas

In bijna de helft van de gevallen is sprake van comorbiditeit: bijna de helft van de mishandelde kinderen is slachtoffer van meerdere vormen van mishandeling.⁴ Seksueel misbruik is de minst voorkomende van alle vormen van mishandeling. In 2010 zijn er naar schatting 2.939 kinderen slachtoffer van seksueel misbruik, dat is ongeveer 0,8 op 1.000 kinderen. De meest voorkomende vorm van kindermishandeling is emotionele verwaarlozing. Ongeveer 88.000 kinderen zijn slachtoffer van emotionele verwaarlozing, wat neerkomt op 24 per 1000 kinderen.

Minstens 50 kinderen per jaar overlijden aan de gevolgen van mishandeling.⁵ Dat is 1 kind per week.

Ook zijn er meer dan 100.000 kinderen per jaar getuige van huiselijk geweld tussen ouder en/of verzorger. Ongeveer 90% van de kinderen die opgroeien in een gewelddadig gezin is hier getuige van. Ze voelen de spanning, horen de kreten en zien de verwondingen. Tussen de 30% en 40% van deze kinderen wordt bovendien zelf ook lichamelijk mishandeld.⁶ Kinderen die thuis getuige zijn van geweld lopen ernstige psychische schade op, 40% tot 60% raakt getraumatiseerd.

2.5. Wat zijn signalen van kindermishandeling?

Signalen herkennen

Signalen van kindermishandeling zijn soms moeilijk te herkennen, omdat zij vaak niet specifiek zijn voor kindermishandeling. De meeste signalen kunnen ook op een andere zorg wijzen. Signalen staan niet op zichzelf, maar krijgen betekenis door de context. Er is altijd een wisselwerking tussen ons, onze relaties en de omgeving waarin we leven. Signalen kunnen daarom soms moeilijk te herkennen zijn als kindermishandeling. Systeemgericht kijken helpt ons om een duidelijker beeld te krijgen van het kind of de jongere en zijn situatie.

Gevoeligheid voor signalen

Signaallijsten ondersteunen het signaleren van kindermishandeling. Het is belangrijk om voorzichtig met signaallijsten om te gaan. Signaallijsten zijn niet volledig, ook andere signalen kunnen wijzen op vormen van kindermishandeling. Bij het signaleren is het met name van belang dat er een gevoeligheid ontwikkeld wordt voor het herkennen van situaties die afwijken van het normale gedrag of de situatie. Het gevoelig zijn voor signalen noemen we 'signaalgevoeligheid' en kan worden versterkt doordat we ons verdiepen in kindermishandeling.

Signalen per leeftijdsgroep

De signalen zijn onderverdeeld in de leeftijdsgroepen 0 tot 4 jaar, 4 tot 12 jaar en 12 tot 18 jaar. De signalen van plegers zijn universeel voor het signaleren van kindermishandeling.

Signalenlijst kinderen en jongeren⁷

Slachtoffer 0 tot 4 jaar

- Heeft angst voor lichamelijk contact of is juist overdreven gericht op lichamelijk contact
- Heeft een negatief zelfbeeld en lichaamsbeeld
- Heeft een vertraagde ontwikkeling of stoornissen (spraak, motoriek, groeiachterstand)
- Heeft onverklaarbare verwondingen op vreemde plekken, bloeduitstortingen en rode plekken rond de ogen bij zuigelingen
- Heeft verstoorde eet- en slaapgewoontes (opvallend vermageren of aankomen, oververmoeid)
- Heeft verwondingen en/of oude littekens (blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden)
- Is agressief naar zichzelf, anderen en/of omgeving
- Is bang om alleen te zijn of heeft angst voor bepaalde mensen of plekken
- Is dwingend en/of vraagt veel aandacht
- Is in zichzelf gekeerd of juist hyperactief
- Is passief en apathisch of huilt of schreeuwt buitensporig veel
- Is vaak ziek of ziektes herstellen slecht
- Is verwaarloosd (luiers niet verschoond, te kleine schoenen, slecht verzorgd gebit, vieze kleren)
- Maakt weinig/vreemd contact
- Speelt geweld- of seksuele situaties na
- Vertoont angst voor onderzoek en/of verschonen (knijpt billen samen bij optillen of verschonen)
- Vertoont extreme schrikreacties of houdt het lichaam stijf bij optillen
- Vertoont plotselinge gedragsverandering in contact met ouders/verzorgers

Specifiek voor seksueel misbruik

- Heeft buikpijn zonder aanwijsbare reden
- Heeft pijn, verwondingen, infecties aan de geslachtsorganen
- Vertoont niet bij de leeftijd passend seksueel gedrag of kennis
- Weigert om over een 'geheimpje' te praten dat het met een volwassene heeft

Slachtoffer 4-12 jaar

- Blijft rondhangen na schooltijd, is heel vroeg op school en/of komt regelmatig te laat
- Gebruikt alcohol en/of drugs
- Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, is niet zindelijk op de leeftijd dat het hoort of heeft een terugval in gedrag
- Gedraagt zich overdreven aangepast en afhankelijk of rebelleert
- Gedraagt zich passief en apathisch of juist heel druk
- Heeft angst voor lichamelijk contact of is juist overdreven gericht op lichamelijk contact
- Heeft een negatief beeld van zichzelf en de omgeving
- Heeft een vertraagde ontwikkeling of stoornissen (spraak, motoriek, groeiachterstand)
- Heeft ongezonde eet- en slaapgewoonten (opvallend vermageren of aankomen, oververmoeid)
- Heeft regelmatig buikpijn, hoofdpijn of last van flauwvallen
- Heeft verwondingen en/of oude littekens (blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, onverklaarbare verwondingen op vreemde plekken)
- Is agressief richting zichzelf, anderen en/of omgeving
- Is bang om alleen te zijn of heeft angst voor bepaalde mensen of plekken
- Is vaak ziek of ziektes herstellen slecht
- Is verwaarloosd (hongerig, slecht gebit, vieze, niet passende kleding)
- Is wantrouwend, houdt afstand of maakt geen oogcontact
- Laat afwijkend spel zien
- Misdraagt zich (diefstal, brandstichting, vandalisme)
- Neemt geen vriendjes mee naar huis
- Presteert op school onder het eigen kunnen of er is een plotselinge terugval in prestaties
- Vertoont angst voor lichamelijk onderzoek
- Vertoont plotselinge gedragsverandering in contact met ouders/verzorgers

Specifiek voor seksueel misbruik

- Heeft angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- Heeft pijn, verwondingen, infecties aan de geslachtsorganen
- Vertoont niet bij de leeftijd passend seksueel gedrag of kennis
- Weigert om over een 'geheimpje' te praten dat het met een andere volwassene heeft

Slachtoffer 12-19 jaar

- Blijft rondhangen na schooltijd, is heel vroeg op school en/of komt regelmatig te laat
- Gebruikt alcohol en/of drugs of heeft schulden
- Gedraagt zich afhankelijk en/of aangepast of rebelleert
- Geeft vage verklaringen voor of verbergt verwondingen/verwaarlozing
- Heeft angst voor lichamelijk contact of is juist overdreven gericht op lichamelijk contact
- Heeft een negatief beeld van zichzelf en de wereld
- Heeft justitiële contacten
- Heeft moeite met autoriteit
- Heeft ongezonde eet- en slaapgewoonten (opvallend vermageren of aankomen, oververmoeid)
- Heeft regelmatig buikpijn, hoofdpijn of last van flauwvallen
- Heeft verwondingen en/of oude littekens (blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, onverklaarbare verwondingen op vreemde plekken)
- Is agressief richting zichzelf, anderen en omgeving
- Is gefixeerd op masturbatie
- Is in zichzelf gekeerd/leeft in een fantasiewereld
- Is vaak ziek of ziektes herstellen slecht
- Is verwaarloosd (vaak ziek, slecht gebit, gebrek aan ouderlijk toezicht, vieze kleding, zonder ontbijt/lunch naar school)
- Is wantrouwend, houdt afstand, maakt geen oogcontact of heeft oppervlakkige contacten
- Kan zich slecht concentreren
- Komt regelmatig te laat of school of verzuimt bovengemiddeld
- Misdraagt zich (diefstal, brandstichting, vandalisme)
- Presteert onder het eigen kunnen (school, werk)
- Vertoont angst voor lichamelijk onderzoek of medische hulp
- Specifiek voor seksueel misbruik
- Beschikt plotseling over veel zakgeld
- Gebruikt extreem seksueel gekleurde taal en/of gedrag
- Heeft angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- Heeft pijn, verwondingen, infecties aan de geslachtsorganen
- Vertoont niet bij de leeftijd passend seksueel gedrag of kennis

Pleger

- Gedraagt zich onverschillig t.o.v. welzijn van het kind
- Geeft aan het kind niet aan te kunnen en/of maakt overmatig gebruik van "zoethoudertjes"
- Geeft vage verklaringen voor verwondingen/verwaarlozing
- Heeft relatieproblemen
- Heeft verwachtingen die niet bij de leeftijd van het kind horen
- Houdt het kind vaak thuis
- Is onzorgvuldig in het nakomen van afspraken
- Kent een laag gevoel van eigenwaarde, negatief zelfbeeld
- Leeft in een sociaal isolement/gesloten gezin
- Meldt zichzelf of gezinsleden vaak ziek
- Mijdt contact met leiding van peuterspeelzaal/kinderopvang
- Scheldt het kind uit en/of troost het kind niet
- Stelt zich overbeschermend op
- Uit veel klachten over het gedrag van het kind
- Verhuist regelmatig of is regelmatig verhuisd
- Vermijdt verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag en/of beschuldigt het kind
- Vertoont negatief/dwingend gedrag t.o.v. het kind
- Weigert benodigde medische of geestelijk hulp voor het kind
- Wordt ondersteund door veel hulpverlening binnen het gezin
- Ziet geweld als een middel om problemen op te lossen

2.6. Wat zijn beschermende en risicofactoren van kindermishandeling?

Leefgebied	Beschermende factoren	Risicofactoren ⁷
Huisvesting en woonomgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Prettige woonomgeving • Goede huisvesting • Gewenste gezinsuitbreiding • Goede zorg voor huisdieren 	<ul style="list-style-type: none"> • Moeizame verhuizing en/of verbouwing • Noodgedwongen samenwonen • Ongeplande of ongewenste gezinsuitbreiding • Ontevreden over woning en/of woonomgeving • Problematische woonomgeving (criminaliteit, armoede, achterstand, overbevolking, slechte sociale voorzieningen) • Slechte of te kleine huisvesting • Veelvuldig verhuizen • Slechte verzorging van huisdieren/dierenmishandeling
Financiën	<ul style="list-style-type: none"> • Financieel overzicht • Inkomen • Werk • Voldoende financiën voor basiszorg als voedsel, kleding, verwarming, medische zorg, e.d. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen financieel overzicht • Afhankelijk van sociale bijstand/armoede • Inkomensderving ouders • Schulden, hypotheek- of huurachterstand • Niet aanvragen van vergoedingen • Werkeloosheid/weinig kansen op de arbeidsmarkt ouders/jongere • Gevoelig zijn voor dure, langlopende abonnementen
Zingeving	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenschappelijke normen en waarden • Omgeving die agressie afwijst • Tolerante religieuze overtuigingen • Hulp kunnen en durven vragen 	<ul style="list-style-type: none"> • Botsende normen en waarden over o.a. opvoeding, seksualiteit en autoriteit die regelmatig tot conflicten leiden binnen het gezin • Culturele invloeden/afwijkende subculturele normen en waarden • Hoge tolerantie van agressie door omgeving • Onwrikbare religieuze overtuigingen • Spanningsveld tussen opgroeien in twee culturen • Problemen binnenshuis willen houden én oplossen • Zoeken naar eigen identiteit

Lichamelijk functioneren	<ul style="list-style-type: none"> • Goede gezondheid • Aantrekkelijk uiterlijk 	<ul style="list-style-type: none"> • Extra zorgafhankelijk kind • Ziekte binnen familie • Puberteit, o.a. hormonale veranderingen
Dagbesteding	<ul style="list-style-type: none"> • Ouder/opvoeder aanwezig • School, (vrijwilligers)werk, hobby • Dagbesteding naar draagkracht • Balans tussen eigen verantwoordelijkheid jongere en gezinsverantwoordelijkheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen ouder/opvoeder aanwezig in huis • Gebrek aan dagbesteding • Ongezonde (bij)baan/hobby jongere • Spanningsveld tussen eigen verantwoordelijkheid jongere en gezinsverantwoordelijkheid
Praktisch functioneren	<ul style="list-style-type: none"> • Dagelijkse structuur • Taakverdeling in het huishouden • Verblijfstatus en integratie in de maatschappij 	<ul style="list-style-type: none"> • Moeite met aanbrengen van dagelijkse structuur • Overbelasting • Vluchtelingen- of migrantenstatus, of leven in illegaliteit (aanwezigheid van trauma's, lage sociaaleconomische status, onzekerheid verblijfsvergunning, werkloosheid, negatief zelfbeeld)
Sociaal functioneren	<ul style="list-style-type: none"> • Steunend sociaal netwerk • Vrienden • Goede sociale vaardigheden • Goede relatie met andere ouder/volwassene 	<ul style="list-style-type: none"> • Moeizame scheiding ouders • Op jonge leeftijd ouder (<18/ 19 jaar) • Beperkt sociaal netwerk of sociaal isolement • Veel alleen zijn, eenzaamheid • Vrienden en/of verkering met negatieve invloed
Psychisch functioneren	<ul style="list-style-type: none"> • Positief zelfbeeld • Stabiele persoonlijkheid • Positieve jeugdervaringen • Bewust zijn van invloed eigen jeugdervaringen • (Boven)gemiddelde intelligentie • (Boven)gemiddelde emotionele intelligentie • Verantwoordelijkheden in verhouding met de leeftijd en ontwikkeling van de jongere • Veerkracht (stressresistentie) 	<ul style="list-style-type: none"> • Problematische jeugd ouders • Ernstige gedragsproblemen • Ontwikkelings- of concentratiestoornis • Ontwikkelingsachterstand • Negatieve houding t.o.v. interventies/hulpverlening • Overmatige stress • Positieve opvattingen over antisociaal gedrag • Problemen met reguleren/uitdrukken van emoties • Verslavings- en/of psychische problematiek • Verstandelijke beperking • Te veel verantwoordelijkheid in verhouding met de leeftijd van de jongere

2.7. Literatuur

1. Kadera (2012). *Het verhaal van Shanna (13)*. Geraadpleegd van <http://www.kadera.nl/verhalen.php?bericht=42>
2. Raad voor de kindbescherming (z.j.). *Wat is kindermishandeling*. Geraadpleegd van <https://www.kindbescherming.nl/themas/k/kindermishandeling/wat-is-kindermishandeling>
3. ZorgOog (2013). *Definitie kindermishandeling*. Geraadpleegd van https://zorgoog.nl/wp-content/uploads/2014/09/02_Definitie-Kindermishandeling.pdf
4. Alink, L., Van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Samenvatting: De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010)*. Geraadpleegd van http://www.leidenattachmentresearchprogram.eu/wordpress/content/npm-2010_samenvatting_screen.pdf
5. De kinderoombudsman (z.j.). *Kindermishandeling*. Geraadpleegd van <https://www.dekinderoombudsman.nl/233/dossiers/kindermishandeling/>
6. Baeten, P. & Geurts, E. (2002). *In de schaduw van het geweld: Kinderen die getuige zijn van geweld tussen hun ouders*. Utrecht, Nederland: NIZW.
7. Kadera (2016). *Signalenkaart*. Geraadpleegd van <https://signalenkaart.nl>

VERBETERDE MELDCODE HUISELIJK GEWELD

3. De meest gestelde vragen over de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

3.1. Ervaringsverhaal ‘Wie ziet mij?’¹

“Vandaag moet ik mijn rugzak inpakken. Ik ben drie dagen bij papa geweest en ga nu weer vier dagen naar mama en haar nieuwe vriend. Mijn tas is heel belangrijk. Daarin zitten mijn belangrijkste spullen: mijn knuffel Aapje, mijn dagboek en een foto van papa en mama.

Ik stap op de fiets met mijn rugzak op mijn rug. Vanochtend was mijn thuis bij papa en pas om halfvier woon ik weer bij mama. Dat is een gek gevoel, want op dit moment woon ik dus eigenlijk nergens.

Ik zit in de klas. Mijn rugtas ligt in de gang. Ik hoop niet dat Simon, die lange uit groep acht, straks weer langskomt. Hij trapt heel vaak mijn tas de gang door. Het kaft van mijn dagboek laat al een beetje los. Maar dat vind ik niet zo erg. Ik ben altijd bang dat de rits van mijn tas loslaat en het boekje en Aapje eruit schieten. Het zweet loopt al langs mijn rug als ik eraan denk dat Simon dat ziet.

Wat zal hij lachen met zijn vrienden als hij leest wat ik heb geschreven. ‘Lieve papa, wil je mama alsjeblieft vergeven dat ze een nieuwe vriend heeft en niet meer bij jou woont?’ Misschien wordt hij dan wat minder boos... ‘Lieve mama, wil je aardig over papa praten en hem niet uitlachen?’

Eigenlijk denk ik dat ik heel stom ben. Papa vindt mama stom en mama vindt papa stom. Dan moet ik ook wel stom zijn, omdat zij mij gemaakt hebben. En dan zullen ze steeds minder van mij gaan houden omdat ze daarachter komen. Maar bij papa doe ik alsof ik het meest van hem hou. Dan is hij het vrolijkste en vindt hij mij leuker. Bij mama doe ik alsof ik haar nieuwe vriend net zo leuk vind als papa. Zo zijn ze het gelukkigst en houden ze het meest van mij.

Somber kijk ik naar buiten.”

Anne, 13 jaar

3.2. Wat is een meldcode?²

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is een stappenplan om alle vormen van huiselijk geweld te voorkomen of te stoppen. De meldcode verbetert de kwaliteit en stuurt aan op handelen van professionals bij signalen van huiselijk geweld. De stappen van de meldcode zijn wettelijk vastgelegd en voor iedere organisatie gelijk en toegespitst per functie.

Het stappenplan leidt u stap voor stap door het proces vanaf het moment dat u signaleert tot aan het moment dat u een beslissing neemt om zelf hulp te organiseren of een melding bij Veilig Thuis te doen. De stappen geven aan wat van u wordt verwacht en hoe u, rekening houdend met uw beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze kunt handelen.

Het afwegingskader ondersteunt u als professional bij³:

Beslissen of een melding noodzakelijk is en daarna, zelf of samen met Veilig Thuis:

Beslissen of het zelf bieden of organiseren van hulp (ook) mogelijk is.

3.3. Welke vormen van huiselijk geweld vallen onder de meldcode?

De volgende vormen vallen onder de meldcode:

- Partnergeweld
- Kindermishandeling
- Ouderenmishandeling
- Eergerelateerd geweld
- Meisjesbesnijdenis

3.4. Bent u verplicht om met een meldcode te werken?²

U bent verplicht om met een meldcode te werken wanneer u werkt binnen:

- (Jeugd)gezondheidszorg, waaronder geestelijke gezondheidszorg en WLZ-zorg
- Jeugdzorg
- Onderwijs, inclusief leerplicht
- Kinderopvang
- Maatschappelijke ondersteuning
- Justitie, waaronder het COA

Daarnaast geldt de wet voor vrij gevestigde professionals die onder de Wet op de Beroepen in de individuele gezondheidszorg vallen, zoals: artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, tandartsen, apothekers, gezondheidszorgpsychologen, psychotherapeuten, fysiotherapeuten, diëtisten, logopedisten, ergotherapeuten, optometristen en laboranten.

Andere beroepsgroepen kunnen ook met een meldcode werken, de organisatie besluit dan om met een meldcode te werken op morele gronden.

3.5. Welke wetten verplichten u om met een meldcode te werken?³

De Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is een verzamelwet. Dit betekent dat in de Wet meldcode wordt aangegeven welke artikelen in andere wetten moeten worden gewijzigd. Hierdoor wordt de verplichte meldcode beschreven in de wetten van de verschillende sectoren.

De volgende wetten zijn aangepast op de wettelijke kaders van de meldcode:

- Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen;
- Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden;
- Penitentiaire beginselenwet;
- Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers;
- Leerplichtwet 1969;
- Wet educatie en beroepsonderwijs;
- Wet op de expertisecentra;
- Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
- Wet op het primair onderwijs;
- Wet op het voortgezet onderwijs;
- Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen;
- Kwaliteitswet zorgorganisaties;
- Wet maatschappelijke ondersteuning;
- Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg;
- Jeugdwet;
- Wet publieke gezondheid.

Reclassering en Bureau HALT

De verplichting voor de reclassering om te beschikken over een meldcode wordt bij gebrek aan een daartoe geschikte wet opgenomen in de Reclasseringsregeling 1995. Bij de bureaus HALT wordt deze verplichting opgenomen in een ministeriële regeling, omdat voor deze doelgroep een wet of AMvB om de verplichting in op te nemen ontbreekt.

Gemeente

De wettelijke verplichting een meldcode te hebben binnen de gemeentelijke organisatie geldt alleen voor leerplichtambtenaren. Hoewel het wenselijk is dat medewerkers van WMO loketten en de dienst Werk & Inkomen ook een meldcode hanteren, is dit niet verplicht. Voor ambtenaren is geen wettelijk kader vastgesteld in deze meldcode. Medewerkers die binnen de gemeente maatschappelijke ondersteuning bieden, bijvoorbeeld omdat zij het WMO-loket bedienen en geen ambtenaar zijn, vallen wel onder de wet maatschappelijke ondersteuning. In de praktijk wordt binnen een gemeente wel een meldcode vastgesteld, omdat het doel hiervan breed wordt onderschreven.

Politie

Ofschoon de politie een belangrijke partner is in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, geldt de Wet verplichte meldcode niet voor de politie. Dit heeft, zo wordt in de memorie van toelichting bij de wet gesteld, te maken met de specifieke positie van de politie ten opzichte van de betrokkenen bij huiselijk geweld of kindermishandeling. Het eigen wettelijk kader van de Politiewet biedt de politie, ook zonder meldcode, voldoende mogelijkheden om te signaleren en te melden.

Vrijwilligers

Vrijwilligers vallen onder de wet meldcode wanneer zij werken in een organisatie waar ook professionals werken die vallen onder de wet meldcode. In de meldcode wordt door de organisatie opgenomen wat de

taken en verantwoordelijkheden zijn van de vrijwilliger bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Vrijwilligers vallen niet onder de wet meldcode wanneer zij werken in een organisatie die geheel bestaat uit vrijwilligers. Ook vallen zij niet onder de wet meldcode wanneer zij werken in een organisatie waar de professionals ook niet onder de wet meldcode vallen.

Uitgesloten beroepsgroepen

Voor zelfstandige professionals, vrijwilligers en organisaties die niet onder één van deze sectoren/wetten vallen, betekent dit dat zij wettelijk gezien geen meldcode hoeven te hanteren. Zij vallen niet onder de wet en er is geen toezichthouder/inspectie die toezicht houdt op dit thema. In de praktijk blijkt dat het doel van de meldcode breed onderschreven wordt en dat steeds meer organisaties, zelfstandige professionals en vrijwilligers op eigen initiatief een meldcode gaan hanteren.

Geweld in de zorg- of onderwijsrelatie

Geweld in de zorg- of onderwijsrelatie, gepleegd door een professional ten opzichte van een cliënt of een leerling, valt buiten het bereik van de meldcode. In dat geval zijn andere wetgeving en andere stappen aan de orde, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie en het inschakelen van de betreffende inspectie. Meer informatie is te lezen in het hoofdstuk 'Geweld door medewerkers'.

Geweld tussen cliënten of leerlingen

Signalen over mogelijk geweld gepleegd tussen cliënten, zoals bijvoorbeeld geweld tussen bewoners van een organisatie, tussen bewoners van een gezinshuis, of tussen leerlingen op een school, valt niet onder het stappenplan van de meldcode. Deze signalen behoren te worden gemeld bij de leidinggevende of de directie.

De signalen van mogelijk geweld vallen wél onder de meldcode als het geweld zich afspeelt tussen partners die beiden in een organisatie verblijven, bijvoorbeeld als echtgenoten samen in een verpleeghuis, een gezinshuis of een andere organisatie wonen.

Cliënt als slachtoffer, getuige of pleger

De cliënt, dit wil zeggen de persoon met wie de professional professionele contacten onderhoudt, zal niet altijd het slachtoffer zijn van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. De cliënt kan ook als vermoedelijke pleger, of in geval van een jeugdige cliënt, als getuige, bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling betrokken zijn. Ook in dat geval zijn de stappen van de meldcode van toepassing.

3.6. Wat is het doel en de functie van de verplichte meldcode?²

De verplichting voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren, heeft tot doel professionals te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat o.a. een stappenplan. Dit stappenplan leidt de professional stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de professional duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het doen van een melding. Deze ondersteuning van professionals in de vorm van een stappenplan levert, zo mag worden verwacht, een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Verplichtingen van organisaties

In het kader van de Wet verplichte meldcode hebben organisaties de plicht om:

- te beschikken over een meldcode die aan de wettelijke eisen voldoet, én
- om de kennis en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen.

Verplichting van professionals

Van individuele professionals die werkzaam zijn voor een organisatie waar een meldcode is vastgesteld, wordt verwacht dat zij het stappenplan van de meldcode volgen als zij huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren. Zo zal in een onderzoek naar aanleiding van een bepaalde casus op organisatieniveau worden bekeken of er een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen. Het handelen van de betreffende professionals zal worden getoetst aan het stappenplan van de meldcode.

3.7. Hoe wordt toezicht gehouden?²

Het toezicht op de naleving van de wet is in de sectoren gezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs en veiligheid en justitie in handen van de vier landelijke inspecties. Gemeenten oefenen dit toezicht uit in de kinderopvang en in organisaties die actief zijn op het terrein van de maatschappelijke ondersteuning, zoals het welzijnswerk, het jongerenwerk en de peuterspeelzalen.

In de praktijk betekent dit dat de inspectie of de gemeente een organisatie op regelmatige basis beoordeelt op de kwaliteitseisen die zijn vastgesteld om zo het gebruik van de meldcode te toetsen. Het toetsen gebeurt op het feit of er een meldcode gehanteerd wordt en hoe deze is geborgd. Er wordt bijvoorbeeld onderzocht of de meldcode bekend is bij de medewerkers en of de medewerkers weten hoe zij deze moeten gebruiken bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze de meldcode is geïmplementeerd binnen de organisatie. Hoe wordt op gestructureerde wijze gezorgd voor scholing? Is er een aandachtsfunctionaris aanwezig? Wordt er geregistreerd? Het is afhankelijk van de betreffende inspectie welke kwaliteitseisen precies gesteld worden. Er zijn dus nuanceverschillen in het toetsen door inspecties. Daarom is het voor een organisatie het beste om bij de eigen inspecteur de eisen na te vragen, zodat daaraan gewerkt kan worden.

In de wet staat namelijk niet beschreven wat een organisatie precies moet doen om ervoor te zorgen dat de meldcode gehanteerd wordt. Deze kaders worden door de branche of de inspectie vastgesteld. Het is per branche wisselend of en hoe er gestuurd wordt op het hanteren hiervan. Het is de taak van de toezichthouder om toezicht te houden of de meldcode wordt gehanteerd.

Zo zal in een onderzoek naar aanleiding van een bepaalde casus op organisatieniveau worden bekeken of er een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om deze te laten 'werken'. Het handelen van de betreffende professionals kan worden getoetst aan het stappenplan van de code.

4. Het afwegingskader³

4.1. Waarom een afwegingskader?

Huiselijk geweld en kindermishandeling is veelal problematiek met een langdurig karakter. Geweld, verwaarlozing, misbruik en emotionele onveiligheid kunnen jaren aanhouden. Veel slachtoffers worden opnieuw slachtoffer van dezelfde of andere vormen van geweld. Huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen van generatie op generatie voortduren. Eerder geweld is de belangrijkste voorspeller voor toekomstig geweld! Een gebeurtenis van huiselijk geweld en/of kindermishandeling is vrijwel nooit een incident dat op zichzelf staat.

De meeste professionals zijn echter voor een relatief korte periode betrokken bij slachtoffers en plegers van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zij beschikken veelal over onvoldoende informatie ten aanzien van eerder slachtofferschap of plegerschap van betrokkenen. Professionals die succesvol hulp hebben verleend in een gezinssysteem waar huiselijk geweld speelt, hebben vaak niet de mogelijkheden om te signaleren dat geweld na enkele maanden of jaren weer terugkeert.

Daarom is het van belang dat situaties van acute en/of structurele onveiligheid altijd bij Veilig Thuis gemeld worden, zodat Veilig Thuis signalen over een langere periode van tijd en vanuit verschillende bronnen bij elkaar kan brengen. En zodat Veilig Thuis snel(ler) signaleert wanneer opnieuw sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling en passende, toereikende hulp kan worden ingezet om structurele patronen van geweld te doorbreken.

4.2. Wat is de verandering?

Met het besluit van 23 juni 2017 houdende wijziging van het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verandert de inhoud en het gebruik van de meldcode op een aantal punten.

In de oude situatie besloten professionals om zelf hulp te verlenen / te organiseren of, wanneer dat niet tot de mogelijkheden behoorde, een melding te doen bij Veilig Thuis. Afwegingen ten aanzien van de ernst van geweld, dreigende schade door geweld en (structurele) onveiligheid waren niet leidend bij de beslissing te melden.

In de nieuwe situatie beslissen professionals eerst of het nodig is om een melding te doen bij Veilig Thuis: daarbij geldt dat vermoedens van ernstige kindermishandeling of huiselijk geweld in ieder geval altijd gemeld moeten worden. Daarna beslissen zij of het (ook) mogelijk is om zelf hulp te bieden of te organiseren. Als professionals besloten hebben te melden, maken zij de beslissingen over het bieden of organiseren van hulp samen met Veilig Thuis. Op deze manier sluiten melden en zelf hulp bieden elkaar niet langer uit, maar vullen elkaar aan.

Overigens blijft onveranderd dat professionals bij acuut gevaar eerst de alarmcentrale van de politie bellen om de crisis op te lossen.

4.3. Wat is een afwegingskader?

Een afwegingskader ondersteunt een professional met vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in stap 4 en 5 van een meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld bij het beslissen of een melding noodzakelijk is en, vervolgens, bij het beslissen of het zelf bieden of organiseren van hulp (óók) mogelijk is. Het afwegingskader formuleert wanneer, volgens de normen van de eigen beroepsgroep, in ieder geval gemeld moet worden. En het afwegingskader formuleert daarnaast wanneer hulpverlening (ook) tot de mogelijkheden behoort. De inhoud van afwegingskader is op te vatten als een set 'beroepsnormen' dat onderdeel uitmaakt van de stappen van de meldcode. Een afwegingskader wordt opgesteld door beroepsorganisaties in overleg met Veilig Thuis. Het afwegingskader vormt een onderdeel van de voorbeeld Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, die branche- en beroepsorganisaties opstellen voor hun leden.

Een afwegingskader beschrijft wánnere, en op basis van wélke overwegingen, het melden van vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling als een beroepsnorm en daarmee als noodzakelijk wordt beschouwd. Een afwegingskader beschrijft ook op welke gronden besloten kan worden dat het organiseren of bieden van hulp mogelijk is. Een afwegingskader is nadrukkelijk géén nieuwe of extra stap in de meldcode, maar een verbetering van stap 4 en 5.

4.4. Wat is het doel van het afwegingskader?

Het doel van een afwegingskader is om de kwaliteit te verhogen van beslissingen die genomen worden door professionals die (vermoedens van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling signaleren. De verwachting is dat het gebruik van een afwegingskader leidt tot betere herkenning en ondersteuning van slachtoffers van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Dit met name wanneer het langdurig onveilige (gezins)situaties en/of (acuut) onveilige situaties met mogelijk ernstige gevolgen betreft. Wanneer deze situaties beter herkend en gemeld worden, verbetert de informatiepositie van Veilig Thuis en is Veilig Thuis daardoor beter in staat structurele patronen van geweld te herkennen en te doorbreken.

Welke clusters hebben een afwegingskader?

Er zijn zeven clusters van beroepsgroepen die een afwegingskaders hebben ontwikkeld:

- Artsen (jeugd-, kinder-, tand-, huisartsen, Spoedeisende Hulpartsen, geriater, psychiater en vertrouwensartsen Kindermishandeling)
- Kinderopvang (kinderopvang en gastouderopvang)
- Onderwijs (primair t/ hoger en wetenschappelijk onderwijs, leerplicht en professionals Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten -RMC)
- Paramedici (o.a. ambulanceverpleegkundige, diëtist, ergo- en fysiotherapeut, logopedist, mondhygiënist en praktijkondersteuner)
- Hulpverlening (pedagogen, psychologen, (psycho)therapeuten, sociaal werkers en jeugd- en gezinsprofessionals)
- Verloskundigen (verloskundigen)
- Verpleegkundigen en verzorgenden (verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten)

4.5. Wat is de plaats van een afwegingskader in de meldcode?

Voorafgaand aan het gebruik van een afwegingskader heeft een professional die huiselijk geweld en/of kindermishandeling vermoedt, signalen in kaart gebracht (stap 1), collega's en/of deskundigen geconsulteerd (stap 2) en zorgen over veiligheid besproken met betrokkenen (stap 3). Om zorgvuldige beslissingen mogelijk te maken, geeft een meldcode beroepsspecifieke richtlijnen voor professionele zorgvuldigheid in deze eerste drie stappen. Dit betreft onder meer het gescheiden beschrijven van feiten en meningen en het vastleggen van concrete dossiernotities zonder speculatieve formuleringen. Professionals passen waar mogelijk principes van hoor en wederhoor toe.

In hun gespreksvoering reageren professionals begripvol op omstandigheden of persoonlijke factoren van betrokkenen en staan open voor verschillende verklaringsmogelijkheden van hetgeen ze waarnemen.

In stap 4 van een meldcode zal een professional de in de vorige stappen zorgvuldig verzamelde informatie wegen. Deze stap heeft als doel dat de professional het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling inschat, evenals de aard en de ernst hiervan. Dit is complex. Om zorgvuldige beslissingen in stap 5 mogelijk te maken, geeft een goede meldcode ook beroepsspecifieke richtlijnen voor professionele zorgvuldigheid in deze vierde stap. Feiten dienen gescheiden te worden van meningen.

Het is altijd mogelijk om in deze fase advies te vragen bij Veilig Thuis, nog zonder registratie van persoonsgegevens van de mogelijke betrokkenen. Bovendien hebben veel organisaties een aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld met wie de weging kan worden uitgevoerd. Nadat op deze manier in stap 4 zorgvuldig de aard en ernst van (dreigende) onveiligheid zijn ingeschat, zal een professional, op basis van de uitkomsten, in stap 5 achtereenvolgens twee beslissingen nemen:

- Stap 5 beslissing 1: Is melden noodzakelijk?
- Stap 5 beslissing 2: Is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren (ook) mogelijk?

Het afwegingskader ondersteunt professionals bij deze twee beslissingen. Een afwegingskader maakt duidelijk wanneer het melden van (vermoedens van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling als een professionele norm wordt beschouwd. Het afwegingskader maakt daarnaast duidelijk wanneer het bieden of organiseren van hulp bij (dreigend) huiselijk geweld of kindermishandeling tot de mogelijkheden behoort.

5. De verbeterende meldcode met het afwegingskader⁴

De verbeterde meldcode bestaat uit de volgende elementen:

- Vijf stappen
- Vijf afwegingsvragen
- Professionele normen
- Voorwaarden voor goede hulp
- Minimale elementen

Hieronder worden deze elementen toegelicht.

Wat zijn de vijf stappen?

De vijf stappen ondersteunen het doorlopen van de meldcode. Deze stappen hoeven niet in chronologische volgorde te worden doorlopen. Afhankelijk van de situatie worden de stappen ingezet, waarbij uiteindelijk alle stappen worden doorlopen.

Stap 1. Breng signalen in kaart

Acties (indien van toepassing):

- Breng signalen in kaart
- Voer Kindcheck uit

Stap 2. Overleg met deskundige professional(s) en/of Veilig Thuis

Acties (indien van toepassing):

- Overleg met deskundig collega, aandachtsfunctionaris en/of Veilig Thuis (voor KNMG-arts verplichte actie)
- Signaleer in Verwijsindex Risicjongeren

Stap 3. Gesprek met betrokkene(n) en/of jeugdige

Acties (indien van toepassing):

- Bereid voor en voer gesprek met betrokkene(n) en/of jeugdige

Stap 4. Weeg de onveiligheid of het geweld

Acties (indien van toepassing):

- Beoordeel de veiligheidssituatie
- Beantwoord de vijf afwegingsvragen, evt. met Veilig Thuis

Stap 5. Beslis over melden en hulpverlening

- Beslis:
 - Is melden noodzakelijk? Zo ja, meld bij Veilig Thuis en
 - Is hulpverlening (ook) mogelijk? Zo ja, organiseer hulp

Documenteer alle stappen in het dossier.

5.1. Wat zijn de vijf afwegingsvragen?

De vijf afwegingsvragen worden tijdens het doorlopen van de meldcode beantwoord waardoor aard en ernst van de onveiligheid en het geweld wordt gewogen en er wordt gemonitord of er hulp kan worden ingezet, of de betrokkenen de hulp accepteren en of de hulp tot veiligheid leidt. De afwegingsvragen worden in onderstaande volgorde doorlopen.

Afweging 1. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van huiselijk geweld?

Nee: Sluit af en leg vast in dossier.

Ja: Ga verder met afweging 2.

Afweging 2. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van acute en/of structurele onveiligheid?

Nee: Ga verder met afweging 3.

Ja: Meld bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

Afweging 3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren?

Nee: Meld bij Veilig Thuis.

Ja: Ga verder met afweging 4.

Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Afweging 4. Werken betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?

Nee: Meld bij Veilig Thuis.

Ja: Bied of organiseer hulp, ga verder met afweging 5.

Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Afweging 5. Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?

Nee: Meld (opnieuw) bij Veilig Thuis.

Ja: Vervolg hulp met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen.

Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

5.2. Wat zijn de drie professionele meldnormen?

Een professional meldt bij Veilig Thuis wanneer de situatie onder één van deze drie professionele meldnormen valt:

Meldnorm 1.

Meld acute en/of structurele onveiligheid en disclosure (onthulling) altijd bij Veilig Thuis.

Meldnorm 2.

Meld bij Veilig Thuis als je zelf geen hulp kunt bieden of organiseren.

Meldnorm 3.

Meld bij Veilig Thuis als het ondanks hulp tot onveilig blijft.

5.3. Wat zijn de voorwaarden voor goede hulp?

Professionals beslissen in stap 5 of hulpverlening bieden of organiseren (ook) nodig is. Als zij daarvoor hebben besloten een melding te doen, wegen zij deze vraag af samen met Veilig Thuis. Anders doen zij dat zelfstandig.

De vereisten voor goede hulp zijn:

- Er is voldoende zicht op (on)veiligheid in het heden;
- Er is voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen);
- Alle betrokken professionals hebben de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid;
- Hulp is gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij de betrokkene(n);
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en plan met doelen en evaluatiemomenten van de professionals. Dit plan is op maat gemaakt met alle betrokkenen binnen het gezin of huishouden;
- Indien meerdere professionals betrokken zijn, zijn er afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid (en multidisciplinaire) hulpverlening.

5.4. Wat zijn de minimumeisen?

Een meldcode bevat tenminste de volgende elementen:

- Een stappenplan met de vijf stappen en hierbij beschreven welke acties worden ingezet.
- Een verdeling van de verantwoordelijkheden aan de diverse groepen medewerkers binnen de organisatie bij de stappen én het vermelden wie eindverantwoordelijk is voor de beslissing over wel of niet melden bij Veilig Thuis.
- Indien van toepassing
 - Specifieke aandacht voor bijzondere vormen van geweld, die speciale kennis en vaardigheden van personeel vereisen.
 - Instructies voor het uitvoeren van een kindcheck bij cliënten.
 - Specifieke aandacht voor de mogelijkheid van een melding aan de verwijsindex risicojongeren.
- Specifieke aandacht voor het delen en verwerken van informatie en persoonsgegevens.

5.5. Toelichting bij het afwegingskader

Afweging 2. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van acute en/of structurele onveiligheid?

Acute onveiligheid

Definitie

Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende uren/dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig. Dit om te voorkomen dat er (meer) fysiek letsel en/of ernstige mentale schade ontstaat.

Toelichting

Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat de professional allereerst en voortdurend in of een betrokkene in acuut (levens)gevaar is. Dit betreft fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van kinderen of (zorg)afhankelijke volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) en bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van (medische) middelen of onthouden van noodzakelijke medische hulp of het verrichten van onnodige zorg of nalaten van benodigde zorg. De professional vraagt zo nodig een (forensisch) medisch expert, bijvoorbeeld op het gebied van letselduiding, om het vermoeden van acute onveiligheid te onderbouwen.

Vragen ter afweging

- Verkeert een van de betrokkenen in direct (levens)gevaar?
- Is er ernstig letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe?
- Is er sprake van mensenhandel (zoals uitbuiting of gedwongen prostitutie)?
- Is er sprake van het in gevaar brengen van kinderen en kwetsbare volwassenen als gevolg van excessief middelenmisbruik en/of een acute psychische crisis van de verantwoordelijke ouder/partner/verzorger?
- Is er een acute dreiging om zichzelf én een naaste (waaronder (ex-)partner, kinderen of een familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (ontvoering, familiedrama, eerwraak, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking)?
- Is er sprake van geweld of verwaarlozing leidend tot verminkingen, handicaps of de dood bij een lid van het cliëntsysteem?
- Is er sprake van fysieke verwaarlozing die acuut de gezondheid bedreigt van zeer jonge kinderen, volwassenen met een beperking, ouderen of anderen in een zorgafhankelijke situatie?
- Is er sprake van een (herhaalde) suïcidepoging van een ouder van een minderjarig kind dat zorgafhankelijk van hem of haar is en is er geen andere verzorger voor het kind?
- Heeft de (mogelijke) plegger van het geweld direct toegang tot het slachtoffer, of is het slachtoffer in een zorgafhankelijke positie van de plegger?
- Is er sprake van recent gewelddadig gedrag zoals verwondingen die medische behandeling of medisch sporenonderzoek behoeven (bijvoorbeeld: poging tot wurging, bedreiging met een wapen, seksueel geweld/misbruik)?

Voorbeelden

Onderstaande lijst bevat een aantal, niet uitputtende voorbeelden van situaties van acute onveiligheid.

- Vermoeden op (ernstig) toegebracht letsel bij personen vanaf -9 maanden of een poging daartoe dat als teken van onveiligheid wordt ingeschat. Daaronder vallen tenminste alle letsels die medische behandeling behoeven.

- Poging tot verwurging.
- Wapengebruik.
- (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie door iemand uit de huiselijke kring of door iemand tot wie het slachtoffer in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, en een reële kans op herhaling of onvoldoende zicht daarop.
- Acute bedreiging door een ouder/verzorger om een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (opsluiting, familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking (VGV)).
- Onthouden van direct noodzakelijke zorg, voedsel, medicatie, huisvesting en hulpmiddelen waardoor de gezondheid acuut wordt bedreigd.
- Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een minderjarige/(zorg)afhankelijke volwassene of oudere verzint, (medische) onderzoeksgegevens of bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek bewust selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen die acuut de gezondheid bedreigen, daadwerkelijk veroorzaakt.
- Door het slachtoffer of ouder/pleger zelf onthullen van - en/of hulp vragen voor - een situatie van actuele kindermishandeling en of huiselijk geweld waar hulp onvoldoende oplossing voor biedt.
- Een acuut onveilige situatie ontstaat of zorg dreigt weg te vallen voor een minderjarige of (zorg)afhankelijke volwassene of oudere vanwege een (dreigende) suïcide, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol en/of drugs door ouder/verzorger.
- Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Gebruik van alcohol/drugs door zwangere of huiselijk (fysiek) geweld richting zwangere dat acuut de gezondheid van de zwangere en/of de ongeborene bedreigt.
- Blootstellen van een kind aan oorlogsgeweld door te gaan wonen in een oorlogsgebied en/of zich aan te sluiten bij een groepering die aan strijd in oorlogsgebied deelneemt.

Onthulling/disclosure

Definitie

Het zelf onthullen van – en/of hulp vragen voor actuele kindermishandeling en/of huiselijk geweld door het slachtoffer of de pleger (disclosure).

Toelichting

Een specifieke vorm van acute onveiligheid is ‘disclosure’. We spreken van ‘disclosure’ (ook wel onthulling genoemd) als slachtoffers, kinderen en/of volwassenen, uit zichzelf een professional om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling, of zich hierover uiten zonder hulp te vragen. Dit betekent veelal dat het slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.

Vragen ter afweging

- Is er sprake van een uitspraak die wijst op een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?
- Gaat het over een situatie in het verleden of over een actuele situatie? Is het kind of de zorgafhankelijke volwassene nu veilig?
- Is er een sprake van een acute noodzaak voor medische zorg en/of sporenonderzoek?
- Is er bij de minderjarige of een zorgafhankelijke volwassene sprake van bij het verhaal behorend gedrag dat wijst op een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?

Structurele onveiligheid

Definitie

Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of situaties van geweld die de gezondheid, het welzijn of de ontwikkeling bedreigen.

Toelichting

Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor herhaling en of voortduren van onveiligheid (bij pleger en slachtoffer) in de toekomst.

Vragen ter afweging²

- Is er sprake van eerder (aangetoond) huiselijk geweld of kindermishandeling binnen het gezin of huishouden?
- Is er gedurende enkele weken of langer sprake van geweld of andere onveilige situaties tussen leden in een gezin of huishouden?
- Is er sprake van structurele, inadequate of inconsequente basiszorg (onderdak, kleding, voeding, persoonlijke spullen en speelgoed) door een onvoldoende of onregelmatig inkomen om hierin te voorzien?
- Ondergaan de kinderen of een kwetsbare volwassene structureel emotioneel en/of psychisch geweld, zoals: onvoldoende affectie, vernedering, voortdurend negatieve benadering, opsluiting, verbale intimidatie, ernstige strijd tussen ouders, kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld of bedreigingen?
- Is er sprake van (een vermoeden van) seksueel misbruik van minderjarige kinderen?
- Is er sprake van seksueel wervend gedrag door kinderen of ander niet- leeftijdsadequaat seksueel gedrag?
- Zijn er seksuele of gewelddadige filmpjes van een kind in omloop die tegen zijn/haar wil zijn gemaakt en die leiden tot chantage en/of pesterijen?
- Is er sprake van dwangmatig controlerend geweld waarbij een van de partners intimidatie en controle uitoefent over de ander?
- Is er sprake van escalerend en zich herhalend geweld na een echtscheiding, bijvoorbeeld in de vorm van stalking door een van de ex- partners?
- Zijn de ouders onvoldoende in staat hun kinderen te beschermen tegen geweld, (seksueel of financieel) misbruik of uitbuiting door derden, of initiëren ze dit?
- Is er sprake van een patroon van geweld (geweldsspiraal), waarbij oplopende spanningen uitbarsten in geweld en de partners daarna proberen het weer goed te maken, tot de spanningen opnieuw oplopen?
- Is er sprake van psychische problematiek, verslavingsproblematiek, agressieproblematiek of andere problemen bij volwassenen die kunnen leiden tot een gewelddadige reactie naar andere leden in het cliëntsysteem bij oplopende spanning?
- Is er sprake van (zich herhalend) geweld in een cliëntsysteem dat zorg mijdt, veelvuldig verhuist of 'shopt' langs allerlei instellingen?
- Is er sprake van een overbelaste mantelzorger die gedurende langere tijd (enkele weken of langer) verbaal of lichamelijk geweld gebruikt tegenover de volwassene die zorgafhankelijk van hem of haar is?

²Afwegingskader voor pedagogen, psychologen, (psycho)therapeuten, sociaal werkers en gezinsprofessionals, 2018.

- Is er sprake van financiële uitbuiting door een betrokkene/familielid van een zorgafhankelijke volwassene?

Voorbeelden

Onderstaande lijst bevat een aantal illustratieve, niet uitputtende voorbeelden van situaties van structurele onveiligheid.

- Minderjarigen en ongeboren kinderen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van onder andere verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en psychische veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden.
- Vergelijkbare situaties met (zorg)afhankelijke volwassenen en/of ouderen.
- Kinderen die stelselmatig getuige zijn van huiselijk geweld.
- Psychische en/of fysieke mishandeling door escalerende vormen van langdurige stalking in partnerrelaties.

Afweging 3. Ben ik in staat effectieve (passende) hulp te bieden of organiseren?

Binnen de mogelijkheden van het beroep, de eigen kennis en/of deskundigheid, de organisatie waar hij werkt en persoonlijke omstandigheden weegt de professional of hij zichzelf voldoende in staat acht op dat moment te handelen naar de onveilige situatie of de vermoedens daarvan. Het is belangrijk na de melding in gezamenlijk overleg met Veilig Thuis te kijken welke hulp nodig is en wie wat kan bieden.

Vragen ter afweging

- Heeft de professional de mogelijkheid indien nodig het slachtoffer in veiligheid te brengen?
- Zijn er duidelijke afspraken over de veiligheid met het cliëntstelsel en de betrokken professionals te maken?
- Is er voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden?
- Voelt de professional zich voldoende deskundig en bekwaam om veiligheid te bewerkstelligen, al dan niet in samenwerking met anderen?
- Kan de professional de eventuele spanning die bij de situatie komt kijken hanteren?

Afweging 4. Werken de betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?

De professionals schat in en monitort of zijn inzet tot beweging bij de betrokkenen leidt. En of hij in afstemming met andere betrokken professionals aan de slag kan.

Vragen ter afweging

- Zijn de betrokkenen, alle leden van het cliëntstelsel en het bredere netwerk van (informele) steunfiguren, bereid en in staat de voorgestelde hulp direct aan te gaan?
- Hebben alle betrokkenen en de betrokken professionals de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid?
- Wordt er door alle betrokkenen gewerkt aan het herstel van directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van het geweld?
- Is de hulp gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling bij de betrokkene(n)?
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en een risicogestuurd zorg- en herstelplan met doelen en evaluatiemomenten?
- Is dit plan op maat gemaakt met alle betrokkenen van het gezin of huishouden, waarbij de doelen van begeleiding en/of hulpverlening helder zijn gesteld?
- Indien meerdere professionals betrokken zijn: zijn er voor iedereen bekende afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid en de (en multidisciplinaire) hulpverlening?

Afweging 5. Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?

Een professional die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling weegt telkens af of de onveiligheid daadwerkelijk stopt of zich herhaalt, ondanks de aanwezigheid van een veiligheidsplan en zorg/herstelplan.

Vragen ter afweging

- Stopt het geweld niet binnen de verwachte termijn?
- Is de problematiek (nog) ernstiger dan verwacht?
- Worden de gestelde doelen niet behaald binnen de verwachte termijn?
- Loopt de uitvoering van het veiligheids- en/of hulpverleningsplan vast?
- Is er specifieke expertise nodig?

5.6. Schematische weergave voorbeeld meldcode

Stap of afweging	Acties (indien van toepassing):	Verantwoordelijke
Stap 1. Breng signalen in kaart	<ul style="list-style-type: none"> Breng signalen in kaart Voer Kindcheck uit Documenteer 	Profiel 1 en 2
Stap 2. Overleg met deskundige professional(s) en/of Veilig Thuis	<ul style="list-style-type: none"> Overleg met deskundig collega, aandachtsfunctionaris en/of Veilig Thuis (voor KNMG-arts verplichte actie advies VT) Signaleer in Verwijsindex Risicjongeren Documenteer 	Profiel 1 en 2
Stap 3. Gesprek met betrokkene(n) en/of jeugdige	<ul style="list-style-type: none"> Bereid voor en voer gesprek met betrokkene(n) en/of jeugdige Documenteer 	Profiel 2
Stap 4. Weeg de onveiligheid of het geweld	<ul style="list-style-type: none"> Beoordeel de veiligheidssituatie Beantwoord de vijf afwegingsvragen, evt. met Veilig Thuis Documenteer 	Profiel 2
Stap 5. Beslis over melden en hulpverlening	<p>Beslis: Is melden noodzakelijk? Zo ja, meld bij Veilig Thuis en Is hulpverlening (ook) mogelijk? Zo ja, organiseer hulp</p> <ul style="list-style-type: none"> Documenteer 	Profiel 2
Afweging 1. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van huiselijk geweld?	<ul style="list-style-type: none"> Nee: Sluit af en leg vast in dossier. Ja: Ga verder met afweging 2 	Profiel 2
Afweging 2. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van acute en/of structurele onveiligheid?	<ul style="list-style-type: none"> Nee: Ga verder met afweging 3. Ja: Meld bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen. 	Profiel 2
Afweging 3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren?	<ul style="list-style-type: none"> Nee: Meld bij Veilig Thuis. Ja: Ga verder met afweging 4. Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. 	Profiel 2
Afweging 4. Werken betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?	<ul style="list-style-type: none"> Nee: Meld bij Veilig Thuis. Ja: Bied of organiseer hulp, ga verder met afweging 5. Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. 	Profiel 2
Afweging 5. Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?	<ul style="list-style-type: none"> Nee: Meld (opnieuw) bij Veilig Thuis. Ja: Vervolg hulp met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen. Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. 	Profiel 2

5.7. Literatuur

1. Kadera (2014). Ik ben stom! Geraadpleegd van <http://www.kadera.nl/verhalen.php?bericht=74>
2. Ministerie VWS (2016). *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/01/09/basismodel-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>
3. Ministerie van J&V en Ministerie van VWS (2018). Basisdocument Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
4. Ministerie VWS (2013). Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
Ministerie VWS (2013). Besluit Verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, & Ministerie van Veiligheid en Justitie (2017). Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Het-afwegingskader-in-de-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.pdf>
Rijksoverheid (z.j.). Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling. Geraadpleegd op 1 juli 2018 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>
KNMG (2018). Meldcode kindermishandeling en Huiselijk geweld.
KNMG (2018). Afwegingskader kindermishandeling en huiselijk geweld,
(2018). Afwegingskader voor pedagogen, psychologen, (psycho)therapeuten, sociaal werkers en gezinsprofessionals.

TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

6. De meest gestelde vragen over taken en verantwoordelijkheden

6.1. Hoe zijn competenties verdeeld?

De verantwoordelijkheden zijn verdeeld aan de hand van competenties. Onderstaand leest u in het kort wat uw opdracht is. Let op! Deze beschrijving is een summiere beschrijving van de verantwoordelijkheden. De meldcode van uw organisatie is leidend voor het uitvoeren van uw verantwoordelijkheden.

Competentieprofiel 1. Signaalverantwoordelijk

U volgt de meldcode en bent verantwoordelijk voor 'Stap 1. Breng signalen in kaart'. In stap 1 deelt u zorgen de betrokkene en/of de jeugdige om de signalen in kaart te brengen. Daarnaast heeft u een gedeelde verantwoordelijkheid voor 'Stap 2. Overleg met deskundige professional(s) en/of Veilig Thuis'. Wanneer u signalen ziet, hoort, ruikt of voelt bespreekt u deze signalen met een deskundig professional en/of Veilig Thuis. Een deskundig professional is een professional met een competentieprofiel 2 of 3.

Competentieprofiel 2: Signaal-, bespreek- en handelverantwoordelijk

U volgt de meldcode en bent verantwoordelijk voor 'Stap 1. Breng signalen in kaart'. Daarnaast heeft u een gedeelde verantwoordelijkheid voor 'Stap 2. Overleg met deskundige professional(s) en/of Veilig Thuis'. Wanneer u zorgelijke signalen ziet, hoort of ruikt, bespreekt u deze signalen met een deskundig professional en/of Veilig Thuis. Een deskundig professional is een professional met een competentieprofiel 2 of 3.

U bent daarnaast verantwoordelijk voor 'Stap 3. Gesprek met betrokkene(n) en/of jeugdige'. U bespreekt de signalen die u heeft gezien en gehoord met de betrokkene(n) en bespreekt de uitkomsten van het gesprek met de deskundig professional en/of Veilig Thuis.

Vervolgens bent u verantwoordelijk voor 'Stap 4 en 5. Weeg de onveiligheid of het geweld en beslist met het afwegingskader'. U beoordeelt de veiligheidssituatie, samen met een deskundig professional of Veilig Thuis en beantwoordt de vijf afwegingsvragen. Vervolgens neemt u de volgende twee beslissingen. Indien melden bij noodzakelijk is, meld u bij Veilig Thuis en indien hulp organiseren (ook) mogelijk is, organiseert u hulp.

Competentieprofiel 3. Adviesverantwoordelijk

U adviseert, coacht en steunt professionals bij het volgen van de stappen van de meldcode. Een professional kan een beroep op u doen bij vragen of dilemma's over het inzetten en volgen van de meldcode. Wanneer een collega advies vraagt analyseert u de situatie en adviseert u over de te volgen stappen. U geeft ook advies indien het nodig is om de situatie op of af te schalen. U maakt afspraken over of en zo ja, op welke wijze uw collega behoefte heeft aan vervolgadvisie. U biedt ook steun en nazorg indien uw collega ook emotioneel wordt geraakt door de situatie. Naast deze adviestaak heeft u ook een adviserende taak bij het implementeren en borgen van de meldcode binnen de organisatie. U adviseert de directie, management en bestuur hierover.

Competentieprofiel 4. Implementeer- en borgverantwoordelijk

U bent verantwoordelijk voor een goede implementatie en borging van de meldcode binnen uw organisatie. U bent verantwoordelijk dat er een organisatiegerichte meldcode is ontwikkeld volgens de kwaliteitscriteria zoals gesteld in het Basismodel Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van de Rijksoverheid en het afwegingskader van uw sector. U bent ook verantwoordelijk dat in uw meldcode de branchegerichte voorwaarden zijn verwerkt en dat alle medewerkers de meldcode kennen en hanteren.

6.2. Welke verantwoordelijkheden heeft de organisatie?

Het aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt van de organisatie inzet. Om te komen tot een effectieve uitvoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is het noodzakelijk om randvoorwaarden te scheppen om een veilig werkklimaat te scheppen waarin medewerkers durven, willen en kunnen handelen.

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt de organisatie zorg voor onderstaande items.

Directie en bestuur zijn verantwoordelijk voor:

- Het ontwikkelen van het implementatieplan.
- Het vaststellen van verantwoordelijkheden binnen competentieprofielen.
- De benodigde uren voor het uitvoeren van de taak aandachtsfunctionaris.
- Het aanstellen van aandachtsfunctionarissen.
- Het ontwikkelen van de meldcode met minimaal de wettelijke kaders vanuit het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling of de daarvan afgeleide branchegerichte meldcode en het afwegingskader van de branche.
- De integratie van de meldcode in de primaire werkprocessen (binnen de diverse werksoorten), het aansluiten op overige werkprocessen en het opgenomen in het kwaliteitsbeleid.
- Het sturen op het daadwerkelijke gebruik van de meldcode.
- Het jaarlijks evalueren en bijstellen van de meldcode.
- Het ontwikkelen van het scholingsplan en het integreren in het scholingsbeleid van de organisatie.
- Het faciliteren van deskundigheidsbevordering voor (nieuwe) medewerkers en aandachtsfunctionarissen.
- Het op regelmatige basis op de agenda zetten van de meldcode tijdens overleg, werkbegeleiding en/of intervisie.
- Wie, wat, wanneer en hoe gegevens worden gedeeld.
- Het beveiligd dossier waarin gegevens worden vastgelegd.
- Wie, wanneer, welke gegevens registreert in het dossier.
- De ondersteuning voor medewerkers die de meldcode hanteren door aandachtsfunctionaris en vertrouwenspersoon.
- De maatregelen voor een veilig werkklimaat.
- De maatregelen en procedures om de fysieke veiligheid van werknemers te borgen bij mogelijk onveilige of gewelddadige situaties.
- De sociale kaart waarin, minimaal Veilig Thuis, het wijkteam, crisisinterventieteams en politie zijn opgenomen.
- De extra expertise (intern of extern) op gebied van seksueel geweld, meisjesbesnijdenis en eergelateerd geweld.
- Het informeren van medewerkers over de mogelijkheid van inwinnen van advies bij Veilig Thuis.
- Indien van toepassing: Het aansluiten op de Verwijsindex Risicojongeren.
- Het evalueren van de samenwerking aan de hand van afgesloten casussen.
- Het informeren van medewerkers over het belang en het gebruik van de meldcode.
- Het communicatieplan met voorlichtingsactiviteiten.
- Het informeren van klanten over de meldcode.

Aandachtsfunctionarissen Direct zijn verantwoordelijk voor het adviseren van uitvoerend medewerkers over:

- Het nemen van de stappen van de meldcode.
- Het beantwoorden van de vijf afwegingsvragen in de meldcode met inachtneming van de professionele meldnormen en de voorwaarden tot het bieden of organiseren van goede hulp.
- Verantwoordelijkheden, taken en grenzen bij het uitvoeren van de stappen van de meldcode.
- Stap 1. Het in kaart brengen van signalen.
- Indien van toepassing: Het uitvoeren van de kindcheck.
- Indien van toepassing: het registreren in de Verwijsindex Risicjongeren.
- Stap 2. Het voeren van overleg met collega's en advies vragen van deskundige professionals en/of Veilig Thuis.
- Stap 3. Het voorbereiden en voeren van het gesprek met de betrokkene(n) en/of de jeugdige.
- Stap 4 en 5. Het wegen van de onveiligheid en/ of het geweld en het beslissen met het afwegingskader.
- Afweging 1. Het inschatten of er een vermoeden van (dreiging) is van huiselijk geweld.
- Afweging 2. Het inschatten of er sprake is van acute of structurele onveiligheid of onthulling.
- Het bespreken met betrokkene(n) en/of jeugdige over de melding Veilig Thuis.
- Melden bij Veilig Thuis: (telefonisch) overleg, het schrijven van de melding en de terugkoppeling van Veilig Thuis.
- Afweging 3. Het beoordelen of er effectieve hulp kan worden geboden of georganiseerd.
- Het toeleiden en bieden of organiseren van hulp.
- Het inzetten van hulp volgens de voorwaarden van goede hulp.
- Afweging 4. Het beoordelen of hulp wordt geaccepteerd door betrokkenen.
- Afweging 5. Het beoordelen of hulp binnen de gewenste termijn leidt tot duurzame veiligheid.
- Het maken van afspraken om de toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen te volgen.
- Op- en afschalen en doorzetten bij een vermoeden van huiselijk geweld.
- Het zorgvuldig en feitelijk vastleggen van stappen, signalen, bronnen, contacten, afwegingen en besluiten in het dossier.
- Het evalueren van de genomen stappen.

Aandachtsfunctionarissen Indirect zijn naast bovenstaande adviesverantwoordelijkheden ook verantwoordelijk voor het adviseren van directie en bestuur over:

- Het ontwikkelen van het implementatieplan.
- Het vaststellen van verantwoordelijkheden binnen competentieprofielen.
- De benodigde uren voor het uitvoeren van de taak aandachtsfunctionaris.
- Het aanstellen van aandachtsfunctionarissen.
- Het ontwikkelen van de meldcode met minimaal de wettelijke kaders vanuit het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling of de daarvan afgeleide branchegerichte meldcode en het afwegingskader van de branche.
- De integratie van de meldcode in de primaire werkprocessen (binnen de diverse werksoorten), het aansluiten op overige werkprocessen en het opgenomen in het kwaliteitsbeleid.
- Het sturen op het daadwerkelijke gebruik van de meldcode.
- Het jaarlijks evalueren en bijstellen van de meldcode.
- Het ontwikkelen van het scholingsplan en het integreren in het scholingsbeleid van de organisatie.
- Het faciliteren van deskundigheidsbevordering voor (nieuwe) medewerkers en aandachtsfunctionarissen.

- Het op regelmatige basis op de agenda zetten van de meldcode tijdens overleg, werkbegeleiding en/of intervisie.
- Wie, wat, wanneer en hoe gegevens worden gedeeld.
- Het beveiligd dossier waarin gegevens worden vastgelegd.
- Wie, wanneer, welke gegevens registreert in het dossier.
- De ondersteuning voor medewerkers die de meldcode hanteren door aandachtsfunctionaris en vertrouwenspersoon.
- De maatregelen voor een veilig werkklimaat.
- De maatregelen en procedures om de fysieke veiligheid van werknemers te borgen bij mogelijk onveilige of gewelddadige situaties.
- De sociale kaart waarin, minimaal Veilig Thuis, het wijkteam, crisisinterventieteams en politie zijn opgenomen.
- De extra expertise (intern of extern) op gebied van seksueel geweld, meisjesbesnijdenis en eergereleerd geweld.
- Het informeren van medewerkers over de mogelijkheid van inwinnen van advies bij Veilig Thuis.
- Indien van toepassing: Het aansluiten op de Verwijsindex Risicjongeren.
- Het evalueren van de samenwerking aan de hand van afgesloten casussen.
- Het informeren van medewerkers over het belang en het gebruik van de meldcode.
- Het communicatieplan met voorlichtingsactiviteiten.
- Het informeren van klanten over de meldcode.

Uitvoerend medewerkers competentieprofiel 2 zijn verantwoordelijk voor:

- Het nemen van de stappen van de meldcode.
- Het beantwoorden van de vijf afwegingsvragen in de meldcode met inachtneming van de professionele meldnormen en de voorwaarden tot het bieden of organiseren van goede hulp.
- Verantwoordelijkheden, taken en grenzen bij het uitvoeren van de stappen van de meldcode.
- Stap 1. Het in kaart brengen van signalen.
- Indien van toepassing: Het uitvoeren van de kindcheck.
- Indien van toepassing: het registreren in de Verwijsindex Risicjongeren.
- Stap 2. Het voeren van overleg met collega's en advies vragen van deskundige professionals en/of Veilig Thuis.
- Stap 3. Het voorbereiden en voeren van het gesprek met de betrokkene(n) en/of de jeugdige.
- Stap 4 en 5. Het wegen van de onveiligheid en/ of het geweld en het beslissen met het afwegingskader.
- Afweging 1. Het inschatten of er een vermoeden van (dreiging) is van huiselijk geweld.
- Afweging 2. Het inschatten of er sprake is van acute of structurele onveiligheid of onthulling.
- Het bespreken met betrokkene(n) en/of jeugdige over de melding Veilig Thuis.
- Melden bij Veilig Thuis: (telefonisch) overleg, het schrijven van de melding en de terugkoppeling van Veilig Thuis.
- Afweging 3. Het beoordelen of er effectieve hulp kan worden geboden of georganiseerd.
- Het toeleiden en bieden of organiseren van hulp.
- Het inzetten van hulp volgens de voorwaarden van goede hulp.
- Afweging 4. Het beoordelen of hulp wordt geaccepteerd door betrokkenen.
- Afweging 5. Het beoordelen of hulp binnen de gewenste termijn leidt tot duurzame veiligheid.
- Het maken van afspraken om de toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen te volgen.
- Op- en afschalen en doorzetten bij een vermoeden van huiselijk geweld.

- Het zorgvuldig en feitelijk vastleggen van stappen, signalen, bronnen, contacten, afwegingen en besluiten in het dossier.
- Het evalueren van de genomen stappen.

Uitvoerend medewerkers competentieprofiel 1 zijn verantwoordelijk voor:

- Het nemen van de eerste twee stappen van de meldcode inclusief het zorgen delen met betrokkenen.
- Stap 1. Het in kaart brengen van signalen.
- Indien van toepassing: Het uitvoeren van de kindcheck, indien dit behoort tot de taak van de uitvoerend medewerker.
- Stap 2. Het voeren van overleg met collega's en advies vragen van deskundige professionals en/of Veilig Thuis.

SIGNALEREN IN DE PRAKTIJK

7. Het signaleringsproces

Signalen worden vaak verschillend geïnterpreteerd. Dit heeft te maken met het verschil in normen en waarden. Huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling als zodanig is meestal niet in een oogopslag te herkennen. Vaak zijn het indirecte signalen die een beeld geven wanneer iemand niet lekker in zijn vel zit. Signalen die op zich niet specifiek hoeven te zijn voor huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling, maar die ook op een ander probleem kunnen wijzen. Dat maakt het herkennen soms bijzonder lastig.

De signalenlijsten voor de doelgroep waar de organisatie mee werkt worden opgenomen in de meldcode van de betreffende organisatie. Deze lijsten zijn verder te vinden in de achtergrondinformatie.

Het is belangrijk om voorzichtig met die signalenlijst om te gaan. Er zijn een aantal zaken waar je rekening mee moet houden als het om signaleren van onveiligheid of geweld gaat:

Signalen kunnen ook op iets anders wijzen, omdat de meeste signalen aspecifiek zijn;

- Eén signaal hoeft geen huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling te zijn;
- Hoe meer signalen, hoe ernstiger;
- Je hoeft het niet te bewijzen!

Een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling is altijd reden om actie te ondernemen. Bijvoorbeeld door Veilig Thuis te bellen voor een advies. Het is daarom belangrijk om gevoelig te worden voor die signalen. Je kunt als het ware antennes ontwikkelen om signalen van huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling te kunnen herkennen.

Signaleren heeft te maken met:

- kennen: kennis van signalen.
- willen: signalen willen zien en in actie willen komen.
- durven: signalen durven zien en stappen durven ondernemen.

Objectief signaleren

Signaleren is in de eerste plaats: waarnemen wat waar te nemen is. Over het algemeen bestaat de neiging om een signaal direct te interpreteren en te beoordelen. Belangrijk is om zo objectief mogelijk waar te nemen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen observeren (waarnemen wat er concreet gebeurt) en interpreteren (een mening of betekenis geven aan wat je ziet).

7.1. Normen, waarden en grenzen

Waarden

Waarden zijn opvattingen. Waarden of opvattingen drukken we uit in woorden als: mooi, lelijk, fijn, vervelend, eerlijk, oneerlijk, moedig, laf, belangrijk, onbelangrijk.

Normen

Normen zijn concrete regels en voorschriften voor ons handelen in bepaalde situaties. Ze vertalen waarden naar concreet gedrag.

Grenzen

Grenzen zijn lijnen die getrokken worden bij dit concrete gedrag: tot hier en niet verder.

Waarden en normen vormen een geheel, als het ware twee kanten van dezelfde medaille.

De vertaling van een waarde in een norm, maakt de waarde concreet.

Normen geven antwoord op de vraag: wat moet ik doen?

Waarden zijn het antwoord op de vraag: wat is belangrijk?

Voorbeelden:

Waarde	Norm
Autonomie	Ik mag zelf bepalen wat ik doe
Respect	Je moet mensen altijd laten uitpraten
Veiligheid	Deuren moeten hier altijd op slot
Eerlijkheid	Je mag niet liegen

7.2. Huiselijk geweld als normatief begrip

Huiselijk geweld is een complex, niet eenduidig en normatief begrip. Niet overal in de wereld wordt hetzelfde gedacht over huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling. Ook binnen één land bestaan verschillen in opvattingen. En ook mensen onderling verschillen: de manier waarop je zelf bent opgevoed; de dingen die je als kind en als volwassene hebt meegemaakt; opvattingen over privacy, over opvoeding, over kind en mens zijn en over wat goed of schadelijk is voor een kind, volwassene en oudere speelt mee in jouw oordeel.

Bij het wegen van opvoedingssituaties neem je jezelf mee. Wanneer je zelf veel geweld hebt meegemaakt, wanneer je juist een emotioneel warm thuis heeft gehad, wanneer je jouw opvoeding als kil en afstandelijk hebt ervaren of als jouw opvoeding meer een mix was van al deze zaken; de eigen opvoeding kleurt altijd jouw blik en oordeel. Kortom, waarden, normen en grenzen worden beïnvloed door de tijd en de cultuur waarin we leven en door iemands persoonlijkheid.

Wanneer je als professional wordt geconfronteerd met een situatie die je niet goed vindt voor een kind, volwassene of oudere en waarbij je vindt of vermoedt dat de persoon op de één of andere manier mishandeld wordt, kan dit een botsing betekenen met jouw eigen normen en die ouder, verzorger of mantelzorger. Hoe kunt je daar mee omgaan?

Je kunt afwegen of de situatie op objectieve gronden zorgelijk genoemd kan worden, bijvoorbeeld doordat de ontwikkeling van een kind wordt bedreigd of omdat er onvoldoende veiligheid is voor de oudere. Daarnaast kun je je afvragen op welke wijze de situatie door jouw eigen waarden gekleurd wordt. Elke persoon heeft zijn eigen gevoeligheid voor bepaalde vormen van mishandeling. Het is daarom raadzaam te overleggen met een collega. Elke collega zal weer anders kijken en andere vragen stellen.

Vaak ben je je niet eens bewust van de eigen normen en grenzen, omdat het zoiets vanzelfsprekends is dat je er nooit bij stilstaat waar ze nu eigenlijk vandaan komen en of het misschien ook anders zou kunnen. Toch is het van groot belang om je dit te realiseren, omdat de kans anders groot is dat je jouw eigen waarden en normen als maatgevend gaat beschouwen.

Maatgevend zijn de signalen die je uit jouw observaties haalt, de signalen die je uit de gesprekken met de betrokkene krijgt.

Deze gegevens helpen om een inschatting te maken over de mogelijke bedreiging of schade voor het kind, de volwassene of de oudere. In overleg met betrokkene en anderen kun je een grens stellen wanneer de situatie het kind, volwassene of oudere mogelijk kan schaden of bedreigen. Bewustwording van eigen ideeën, gevoelens en grenzen is daarbij heel belangrijk.

7.3. Dilemma's, twijfels en weerstanden

Dilemma

Een keuze tussen twee wegen die beiden bezwaren hebben.

Een dilemma biedt de mogelijkheid om stil te staan, pas op de plaats te maken en je af te vragen: doen we wel de juiste dingen en doen we de juiste dingen op de goede wijze?

Vaak zijn botsende normen en waarden in het geding.

Kortom:

De wil om het te willen zien komt regelmatig in het gedrang.

Het is lastig om met al die gevoelens en vragen jouw eigen houding te bepalen.

Gevoeligheid ontwikkelen voor signalering van huiselijk geweld heeft dus ook te maken met inzicht in eigen dilemma's.

Wanneer je een onderbuikgevoel hebt en zorgen maakt over de situatie, dan kunnen dilemma's, twijfels of weerstanden een rol gaan spelen waardoor je signalerende taak wordt belemmerd. De kunst is om je hiervan bewust te zijn en er mee om te leren gaan.

Dilemma's kunnen op verschillende gebieden spelen.

Persoonlijke dilemma's

Een persoonlijk dilemma gaat over de waarden en normen van de professional in verhouding tot de situatie.

Bijvoorbeeld: "Wie ben ik om te zeggen dat mensen niet zo met elkaar mogen omgaan?" "Als ik er iets van zeg, dan worden ze misschien agressief tegen mij." "Zulke aardige ouders en/of mantelzorgers zullen zo iets toch niet doen?"

Organisatorische dilemma's

Een organisatorisch dilemma gaat over de mogelijkheid die je krijgt binnen de organisatie om jouw verantwoordelijkheden en taken uit te voeren. Wanneer de mogelijkheden bijvoorbeeld niet toereikend zijn, ontstaat een dilemma.

Bijvoorbeeld: De school vindt dat jouw taak vooral ligt op het didactische vlak en niet op de emotionele ontwikkeling van de kinderen. Er zijn geen duidelijke afspraken gemaakt over jouw taken bij het signaleren.

Culturele of godsdienstige dilemma's

Een cultureel of godsdienstig dilemma gaat over de mogelijke verschillen in waarden en normen tussen mensen

Bijvoorbeeld: "Ik moet het hoofd van het gezin respecteren, maar tegelijkertijd keur ik zijn gedrag af." "Mag of moet ik rekening houden met andere opvattingen in andere (gezins-)culturen?"

8. De kindcheck¹

8.1. Wat is de kindcheck?

De kindcheck valt onder stap 1 van de meldcode en is aan de orde wanneer een volwassene of adolescent in een (medische) situatie verkeert die minderjarige kinderen (ernstige) schade kan berokkenen. U onderzoekt in dat geval in een gesprek met de betrokkene of er kinderen bij de betrokkene wonen en wie er voor hen zorgen. Op basis van deze informatie beslist u of u verder actie moet ondernemen door de verdere stappen van de meldcode in te zetten.

8.2. Hoe voert u het gesprek?

In een gesprek bespreekt u met de betrokkene de volgende vragen.

1. Zijn er signalen van ouderproblematiek zoals huiselijk geweld, middelengebruik, ernstige psychiatrische problematiek of een verstandelijke beperking die mogelijk bedreigend zijn voor kinderen?
 - Ja: Ga naar vraag 2.
 - Nee: U kunt de kindcheck afsluiten.
1. Zorgt de betrokkene voor kinderen of is de betrokkene zwanger?
 - Ja: Ga naar vraag 3.
 - Nee: U kunt de kindcheck afsluiten.
2. Vragen die u kunt stellen:
 - wonen er minderjarige kinderen bij u in huis?
 - deelt u de zorg met een ander?
 - heeft u een (ex-)partner wiens kinderen u geregeld ziet?
 - bent u mogelijk zwanger?
 - wanneer er kinderen zijn die niet in huis wonen: hoe vaak ziet u de kinderen, ziet u de kinderen alleen?
 - lukt het u de kinderen voldoende zorg en veiligheid te bieden?
 - heeft u hulp bij de verzorging van de kinderen?
 - zou u zorg wensen bij de verzorging van de kinderen?
3. Indien de betrokkene geen of onduidelijk antwoord geeft, zijn er drie mogelijkheden:
 - U vindt geen andere hulpverlener die bij het gezin betrokkenen is. Leg aan de betrokkene uit dat u de stappen van de meldcode gaat volgen.
 - Er is een andere hulpverlener bij het gezin betrokken. Deze neemt de zorgen en verantwoordelijkheden over.
 - Er is een andere hulpverlener bij het gezin betrokken. Deze neemt de zorgen niet over. Leg aan de betrokkene (en deze hulpverlener) uit dat u de stappen van de meldcode gaat volgen.
4. U kunt altijd Veilig Thuis om advies vragen.
5. Heeft u vluchtig of eenmalig contact met een betrokkene?
 - Ja: Vertel de betrokkene dat je Veilig Thuis om advies vraagt. In overleg met Veilig Thuis kun je besluiten een melding bij Veilig Thuis te doen of zelf hulp te organiseren.
 - Nee: Volg de stappen van de meldcode.

8.3. Literatuur

1. Augeo (2013). *Handleiding Kindcheck*. Geraadpleegd van <https://www.augeo.nl/~media/Files/Kindcheck/Augeo-Handleiding-Kindcheck.ashx?la=nl-NL>

9. VerwijsIndex Risicjongeren (VIR) in verhouding tot de meldcode¹

Vanaf stap 2 wordt steeds overwogen of er een registratie plaats moet vinden in de VIR. De VIR is een landelijk digitaal systeem waarin hulpverleners een registratie kunnen doen over jongeren tot 23 jaar met problemen. Zo weet een hulpverlener sneller of iemand ook bekend is bij zijn collega's. Ze kunnen dan overleggen wat de beste aanpak is voor hulpverlening.

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de professional, voor zover zijn organisatie is aangesloten bij de verwijsindex, naast de stappen van de meldcode, ook overwogen of een signaal moet worden afgegeven in de verwijsindex risicjongeren. Deze verwijsindex heeft tot doel om professionals die met dezelfde jongere te maken hebben met elkaar in contact te brengen.

Een registratie kan worden gedaan als een minderjarige mogelijk wordt bedreigd in zijn ontwikkeling naar volwassenheid. Doel van de registratie is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de jongere en zijn gezin. Voor het doen van een registratie biedt artikel 7.1.4. van de Jeugdwet een wettelijk meldrecht aan professionals van organisaties die zijn aangesloten bij een gemeentelijk of regionaal convenant voor de verwijsindex risicjongeren.

We wijzen er met nadruk op dat het niet gaat om een keuze tussen een registratie in de verwijsindex of de stappen van de meldcode. Beide acties kunnen bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen.

Daarom staat in (de algemene maatregel van bestuur bij) de Wet verplichte meldcode dat organisaties die zijn aangesloten op de verwijsindex, ook het al dan niet doen van een registratie in de verwijsindex op moeten nemen in het stappenplan van hun meldcode.

De gemeente voert regie over de VIR en verleent autorisatie aan de organisatie om te kunnen registreren. Professionals in de jeugdgezondheidszorg, het onderwijs, de jeugdzorg en bij justitie kunnen het VIR systeem gebruiken. In elke regio heeft de VIR een andere naam, naar het systeem wat wordt gebruikt. Deze systemen zijn landelijk op elkaar aangesloten.

9.1. Literatuur

1. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016). *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/01/09/basismodel-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

10. Voorbeelden van ernsttaxatie-instrumenten

SPUTOVAMO¹

Doel

De SPUTOVAMO is bedoeld voor gebruik in het ziekenhuis, in eerste instantie de spoedeisende hulp, maar ook in de (poli)polikliniek, bijvoorbeeld de kinderafdeling. Aan de hand van een lijst met vragen wordt nagegaan of bij het kind waargenomen letsel veroorzaakt kan worden door kindermishandeling.

Doelgroep

De SPUTOVAMO is gericht op kinderen, die binnenkomen op de spoedeisende hulp van een ziekenhuis.

Gebruik

SPUTOVAMO wordt alleen in de medische sector na scholing gebruikt.

Signs of safety²

Doel

Het doel van Signs of Safety is een samenwerkingsrelatie op te bouwen met gezinnen waar (mogelijk) sprake is van kindermishandeling. Het einddoel van Signs of Safety is veiligheid voor het kind te creëren. Signs of safety is meer dan een risicotaxatie-instrument. Het is een volledige methode om de veiligheid van een kind te vergroten.

Doelgroep

Signs of Safety is bedoeld voor gezinnen waar (vermoedelijk) kindermishandeling plaatsvindt of de risico's hierop groot zijn.

Gebruik

Voor gebruik van Signs of safety zijn specialistische competenties nodig. Signs of safety mag alleen na gespecialiseerde scholing door hulpverleners worden toegepast.

CARE-NL³

Doel

De CARE-NL is een instrument voor de beoordeling van het risico op kindermishandeling. De CARE-NL is een gestructureerde vragenlijst die als leidraad dient voor professionele besluitvorming.

Doelgroep

De CARE-NL is bedoeld voor verschillende beroepsgroepen die in hun functie een inschatting van het risico van kindermishandeling bij kinderen en jongeren van elke leeftijd dienen uit te voeren.

Gebruik

Voor het gebruik van de CARE-NL is specifieke kennis nodig over het inschatten en wegen van aard en ernst van de situatie. De CARE-NL kan alleen na scholing worden gebruikt door professionals.

LIRIK⁴

Doel

De LIRIK is bedoeld om een vermoeden van kindermishandeling of een andere onveilige opvoedings situatie te onderkennen en het risico op kindermishandeling in de nabije toekomst in te schatten. De checklist helpt de hulpverlener zijn professionele oordeel over het vermoeden van kindermishandeling en de mogelijke risico's te expliciteren en onderbouwen.

Doelgroep

De LIRIK is een instrument dat bedoeld is ter ondersteuning van het besluitvormingsproces bij medewerkers. Het kan worden ingezet bij kinderen en jongeren van alle leeftijden.

Gebruik

Voor het gebruik van de LIRIK is specifieke kennis nodig over het inschatten en wegen van aard en ernst van de situatie. De LIRIK kan alleen na scholing worden gebruikt door professionals.

ARIJ⁵

Doel

ARIJ is een instrument voor het inschatten van directe veiligheid, het toekomstig risico op kindermishandeling en het opstellen van een dynamisch risicoprofiel.

Doelgroep

ARIJ is ontwikkeld voor de jeugdbescherming.

Gebruik

Voor het gebruik van ARIJ is specifieke kennis nodig over het inschatten directe veiligheid en toekomstig risico op kindermishandeling. ARIJ kan alleen na scholing worden gebruikt door professionals.

10.1. Literatuur

1. SPUTOVAMO [Nederlands Jeugdinstituut]. (z.d.). Geraadpleegd op 21 juni 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Zoek-een-instrument/SPUTOVAMO>
2. Signs of Safety [Nederlands Jeugdinstituut]. (z.d.). Geraadpleegd op 21 juni 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/329369-Signs-of-Safety>
3. Child Abuse Risk Evaluation - Nederland (CARE- NL) [Nederlands Jeugdinstituut]. (z.d.). Geraadpleegd op 21 juni 2018, van [https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Child-Abuse-Risk-Evaluation---Nederland-\(CARE--NL\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Child-Abuse-Risk-Evaluation---Nederland-(CARE--NL))
4. Nederlands Jeugdinstituut (2014). *Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid (LIRIK): Toelichting en instructie 2014*. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/LIRIK-2014-toelichting-en-instructie.pdf>
5. Nederlands Jeugdinstituut (2014). *Veiligheid en risico's inschatten: wat helpt?: De zin en onzin van risicotaxatie-instrumenten*. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Veiligheid-en-risicos-inschatten-wat-helpt.pdf>

COMMUNICEREN OVER ONVEILIGHEID EN GEWELD

11. In gesprek over onveiligheid en geweld

11.1. Ervaringsverhaal 'Op eigen kracht verder'¹

"Toen ik voor het eerst sinds al die jaren in een gesprek bij het Steunpunt Huiselijk Geweld (nu Veilig Thuis) hortend en stotend huilend mijn onsamenvattend verhaal deed over de relatie waarin ik ruim 11 jaar verstrikt had gezeten, zei de desbetreffende hulpverleenster direct: 'Dit heb je niet verzonnen, deze relaties bestaan, je moet aan jezelf gaan denken. Dit kan zo niet langer! Wij gaan je helpen!'

Toen ik hem leerde kennen, wilde ik niets liever dan een geweldige echtgenote zijn, een fantastische vrouw en minnares, een geweldige moeder voor mijn en zijn kinderen, zorgzaam en lief en vooral zorgen voor een volwaardige relatie, want dat had hij in zijn vorige relatie zo gemist. Omdat ik zoveel van hem hield en ik afhankelijk was van zijn emotionele welzijn werd ik voortdurend heen en weer geslingerd tussen zijn liefdevolle gedrag en zijn onvoorspelbare uitbarstingen. Het is ongeveer hetzelfde als mensen die verslaafd zijn aan gokken; soms krijgen ze wat ze willen maar meestal niet. Ze zitten enorm in spanning maar de hoop op succes zorgt ervoor dat ze blijven zitten.

Elke dag waren we als gezin afhankelijk van zijn gedrag en probeerden we ons aan te passen, maar het was nooit goed of goed genoeg. Hij kon boos worden zomaar om niks; 2 verschillende sokken in elkaar gedraaid, overhemden verkeerd opgehangen... Hij dacht dat ik zijn gedachten kon lezen en zei dan: 'Als je echt van me hield, had je wel geweten dat ik nu aandacht nodig had.' Dan was ik lui, liefdeloos, egoïstisch en ondankbaar.

Doordat er intense gevoelens zijn, is geweld tussen mensen die intiem met elkaar omgaan meedogenlozer en onvoorspelbaarder dan geweld tussen vreemden. De eerste keer dat hij me zo vreselijk had gestompt zodat ik met mijn arm in een mitella moest lopen, vergeet ik nooit meer. Helaas bleef het niet bij die ene keer... Het werd alleen maar erger.

Omdat ik mijn grenzen steeds ging verleggen had ik niet eens meer in de gaten dat er dingen gebeurden die totaal onacceptabel waren; ik geloofde hem blind.

Toen ik aan het ziekenhuisbed stond van mijn jongste dochter die moest vechten voor haar leven omdat ze anorexia had, ging bij mij het licht pas echt aan! 's Nachts ben ik naar buiten gegaan en heb ik zo hartverscheurend gehuild en mezelf beloofd dat ik hier hoe dan ook een einde aan moest gaan maken. Die innerlijke strijd heeft nog een jaar geduurd. Tot die 9 juli!

Bij Kadera (vrouwenopvang) kon ik mijn verhaal doen. Honderd keer, duizend keer, een uur of uren; ze waren er voor me, dag en nacht. Beetje bij beetje kwam het besef wat er met mij en mijn leven was gebeurd. Het was een zware tijd, maar ik heb met de hulp daar en mijn eigen kracht het moedige besluit genomen om voor mezelf te kiezen en nooit, maar dan ook nooit meer terug te gaan!"

Anita

11.2. Wat zijn aandachtspunten voor een kwalitatief goed gesprek?

Bij het in gesprek gaan over signalen van huiselijk geweld zijn de volgende aandachtspunten van belang.

1. Communiceer op metaniveau

Je bent in staat op metaniveau te communiceren en hebt overzicht over het proces van het gesprek. Je kunt snel en makkelijk schakelen tussen inhoud, proces, relatie en emotie, waardoor je tijdens het gesprek steeds in contact met de ander kunt blijven, ook bij hoogoplopende emoties.

2. Begeleid met voldoende emotionele afstand

U kunt met voldoende afstand naar het proces van de ander kijken en zorgt ervoor regelmatig met een aandachtsfunctionaris, gedragswetenschapper of andere deskundige te reflecteren over het proces. Tijdens het reflecteren reflecteert u ook op uw emoties en gevoelens over de situatie, zodat u de situatie met voldoende emotionele afstand kan begeleiden. Vraag altijd ondersteuning wanneer u het gevoel hebt de situatie te worden 'ingezogen' of wanneer uw eigen emoties een zodanige rol spelen dat deze de situatie beïnvloeden. Op tijd ondersteuning vragen is een kwaliteit van de professional.

3. Handel verantwoord

U kent de stappen van de meldcode en weet hoe u kunt handelen. U bent bekend met het opschalen bij deze situaties en u weet dat er anderen zijn die u hierbij ondersteunen. Binnen de organisatie zijn hierover afspraken gemaakt en u wordt ondersteund door deskundigen, zoals de gedragswetenschapper, aandachtsfunctionaris en/of staf en bij opschalen de manager. Hierdoor kunt u de inhoud van de gesprekken op de juiste wijze vormgeven.

4. Wees altijd voorspelbaar en transparant

Betrokkenen die zich in een situatie van onveiligheid en geweld bevinden, ervaren in de meeste gevallen chronische stress waardoor zij in een toestand van hyperalertheid zijn. Betrokkenen zijn veel gevoeliger dan anderen op mogelijke signalen van onveiligheid. Transparantie, openheid en betrouwbaarheid vanuit de professional zijn essentieel. Doe wat u zegt en zeg wat u doet. Dit geldt ook voor signalen van onvoldoende basiszorg, onveiligheid en geweld: zeg wat u ziet, hoort en ruikt, benoem feiten zo concreet mogelijk en wees nieuwsgierig naar de beleving en mening van de ander.

5. Begeleid het gedrag in geval van chronische stress

Door deze toestand van hyperalert zijn reageren betrokkenen op ogenschijnlijk kleine signalen soms zeer emotioneel. In uw ogen is dit misschien onverwacht en/of onredelijk. Indien u dit gedrag waarneemt, weet dan dat dit een normale reactie is op het ervaren van chronische stress. U kunt dit begeleiden door op metaniveau het gesprek aan te gaan op inhoud, proces, relatie en inhoud. Indien dit gedrag van de ander langdurig en extreem is, kunt u ook overwegen om een deskundige erbij te vragen om de communicatie te begeleiden. Er kunnen namelijk ook andere oorzaken aanwezig zijn voor dit gedrag, zoals een psychiatrische stoornis. Ook hiervoor geldt dat op tijd ondersteuning vragen een kwaliteit is van de professional.

6. Benoem het gemeenschappelijk belang

Bij discrepanties tussen de betrokk en professional is er altijd een gemeenschappelijk belang. Jullie streven beiden naar het beste voor de betrokkene(n). Door dit uit te spreken kunt u gemeenschappelijkheid en partnerschap creëren.

7. Geef prioriteit aan het creëren van veiligheid en neem de tijd voor het proces

Wanneer er bij meerdere gezinsleden op meerdere levensgebieden meerdere zorgen spelen, is het van belang te beseffen dat er mogelijk meerdere gesprekken nodig zijn om tot een ondersteuningsplan met

veiligheidsafspraken en bodemeisen te komen. Geef altijd prioriteit aan veiligheidsafspraken en bodemeisen.

11.3. Wat zijn voorbeeldvragen voor jongeren, volwassenen en ouderen?

Voorbeeldvragen:

- “Hoe gaat het nu met u?”
- “Wat gaat er goed en waar maakt u zich zorgen over?”
- “Ik hoor u zeggen dat de sfeer in huis niet altijd prettig is. Kunt u dat uitleggen?”
- “Ik zie dat jullie het niet eens zijn met elkaar, klopt dat?”
- “U vertelt dat er regelmatig ruzie is, kunt u daar meer over vertellen?”
- “Ik zag tijdens het vorige bezoek bij jullie thuis dat jullie ruzie met elkaar kregen over de kinderen. Anne wilde buiten spelen en u vond dat zij binnen moest blijven, omdat jullie bijna gingen eten, terwijl Max dat onzin vond en haar naar buiten liet gaan. Daarop ontstond een heftige woordenwisseling. Klopt dat?”
- “Gebeurt dat vaker?”
- “Kunt u uitleggen waar jullie het dan niet over eens zijn?”
- “Wat gebeurt er wanneer jullie ruzie krijgen over de kinderen?”
- “Waar is de laatste ruzie over gegaan?”
- “Wat zegt uw man dan en hoe reageert u?”
- “Wanneer heeft u het gevoel dat de ruzie escaleert?”
- “Hoe ziet een heftige ruzie er bij jullie uit?”
- “Kunt u de heftigste ruzie die jullie hebben gehad voor de geest halen?”
- “Kunt u vertellen waar deze over ging?”
- “Kunt u vertellen hoe de escalatie ontstond?”
- “Wanneer bent u weggegaan en wat gebeurde er toen?”
- “Wanneer hebben jullie elkaar geslagen en wat heeft u toen gedaan? En wat deed uw man?”
- “U geeft aan dat u het gevoel hebt dat het bloed onder uw nagels wordt gehaald, hoe voelt u zich dan en wat doet u op zo'n moment?”
- “Wat gebeurt er dan en hoe reageert u? En uw man?”
- “Ik zie dat u er nu weer kwaad over wordt.”
- “Wat gebeurt er bij u vanbinnen als u kwaad wordt?”
- “Wat denkt u dan?”, “Wat voelt u dan?”, “Wat zou u dan het liefst willen doen?”
- “Dat zegt u vast niet zomaar. Kunt u iets meer vertellen wat de reden is om dit te zeggen?”
- “Hoe is het voor u om in deze situatie te leven?”
- “Zijn er ook momenten dat de ruzies minder zijn? Wat was er toen anders?”
- “Ik zie aan u dat het u veel doet. Hoe lukt het u om deze situatie vol te houden?”
- “Ik kan me voorstellen dat u hier verdrietig over bent.”
- “U bent niet de enige die het hiermee moeilijk heeft, ik zie regelmatig mensen hiermee worstelen.”
- “Wat maakt het dat u onder deze moeilijke omstandigheden toch door bent gegaan?”
- “Wat maakt het dat u na de laatste heftige ruzie toch weer terug naar huis bent gegaan?”
- “Begrijp ik goed dat jullie beiden dit gesprek willen om te onderzoeken hoe het beter kan gaan en hoe jullie de ruzies kunnen stoppen?”
- “Ik merk dat jullie beiden een goede oplossing willen vinden voor deze terugkerende ruzies.”
- “Stel dat we een halfjaar verder zijn, hoe zou u dan willen dat de situatie is?”
- “Stel dat je drie wensen mag doen, wat zou je dan wensen?”
- “Stel dat ik aan uw zoon vraag hoe het thuis gaat, wat zou hij zeggen?”
- “Stel dat ik aan uw dochter vraag, wat zij het liefst wil dat er gebeurt, wat denkt u dat zij zegt?”

- “Wat denk je dat uw vader zegt, als we deze vraag aan hem stellen?”
- “Als ik aan uw moeder vraag hoe het met u gaat, wat zegt zij dan?”
- “Begrijp ik goed dat...”, “Ik hoor u zeggen dat..., klopt dat?”, “Je vertelt dat..., begrijp ik u zo goed?”
- “U heeft mij verteld dat u weet dat uw gezin in de problemen komt wanneer u drinkt en xtc gebruikt, omdat u dan agressief wordt. Het feit dat u dit weet en dit toch blijft doen, geeft mij het idee dat u een reden hebt om te drinken en te gebruiken. Wilt u daarover iets vertellen zodat ik u beter kan begrijpen?”
- “Wat voor gevolgen heeft dit voor uw partner en kinderen?”
- “Hoe helpt dat jullie vooruit?”
- “Wat zou u nu het liefst willen?”
- “Waar kan ik u bij helpen?”
- “Wat spreken we af?”

11.4. Welke argumenten zijn er voor plegers om huiselijk geweld te stoppen?²

Het is moeilijk om te praten over huiselijk geweld. Plegers en slachtoffers zijn vaak bang, onzeker, zijn er moeilijk van te overtuigen dat huiselijk geweld niet vanzelf stopt en dat ze hulp moeten accepteren om de geweldsspiraal te doorbreken. Hieronder staan argumenten vermeld die u in een gesprek met een pleger van huiselijk geweld kunt gebruiken.

Waarom stoppen met geweld?

- Omdat u er waarschijnlijk zelf ook geen vrede mee hebt.
- Omdat huiselijk geweld onacceptabel is.
- Omdat het pijn en verdriet veroorzaakt bij het slachtoffer.
- Omdat de kinderen eronder lijden en de ontwikkeling van de kinderen hierdoor wordt bedreigd.
- Omdat het geweld uit de hand kan lopen en de gevolgen dan niet meer te overzien zijn.
- Omdat het werk eronder lijdt.
- Omdat het geweld de relatie niet beter maakt, maar ondermijnt.
- Omdat het strafbaar is en de politie in principe altijd vervolgt.

Waarom hulp zoeken/accepteren?

- Omdat huiselijk geweld niet vanzelf stopt.
- Omdat er goede, vakkundige hulp beschikbaar is.
- Omdat de ervaringen met die hulp goed zijn.
- Omdat hulp 'op maat' geboden wordt.
- Omdat hulpverleners privacy respecteren.

Waarom hulp voor de kinderen zoeken?

- Omdat de meeste kinderen wel degelijk zien of horen dat er problemen zijn, ook al proberen ouders het te verbergen.
- Omdat kinderen meestal die problemen niet begrijpen.
- Omdat kinderen vaak – ten onrechte – het idee hebben dat het allemaal hun schuld is.
- Omdat kinderen daar uiteindelijk ernstig onder lijden.
- Omdat goede, professionele hulp voor kinderen en ouders beschikbaar is.
- Omdat veel kinderen baat hebben bij hulp.

11.5. Welke argumenten zijn er voor slachtoffers om huiselijk geweld te stoppen?³

Het is moeilijk om te praten over huiselijk geweld. Slachtoffers en plegers zijn vaak bang, onzeker, zijn er moeilijk van te overtuigen dat huiselijk geweld niet vanzelf stopt en dat ze hulp moeten accepteren om de geweldsspiraal te doorbreken. Hieronder staan argumenten vermeld die u in een gesprek met een slachtoffer van huiselijk geweld kunt gebruiken.

Waarom stoppen met het accepteren van geweld?

- Omdat huiselijk geweld niet acceptabel en strafbaar is.
- Omdat de kinderen eronder lijden.
- Omdat het niet vanzelf stopt of overgaat.
- Omdat het uit de hand kan lopen.
- Omdat het de relatie niet ten goede komt.
- Omdat uw gezondheid eronder lijdt.
- Omdat het werk eronder lijdt.

Waarom een veilige plek zoeken?

- Omdat het niet duidelijk is wat de volgende stap van de pleger zal zijn.
- Omdat het voor de kinderen niet veilig is.
- Omdat er in de opvangplek goede veiligheidsmaatregelen bestaan.
- Omdat een tijdelijke uitwijk geen einde van de relatie hoeft te betekenen.
- Omdat het daarmee mogelijk wordt om in alle rust na te denken en keuzes te maken of u wel wilt doorgaan met deze relatie.
- Omdat in de vrouwenopvang bekeken wordt of de kinderen extra hulp of aandacht nodig hebben.

Waarom de politie inschakelen?

- Omdat de politie kan zorgen voor veiligheid.
- Omdat de politie de risico's kan inschatten.
- Omdat de politie niet altijd meteen overgaat tot arrestatie, maar juist nagaat welke hulp er in het gezin zou moeten komen.
- Omdat de politie eventueel een tijdelijk huisverbod kan opleggen, zodat er rust komt en hulp ingeschakeld kan worden.
- Omdat de politie wanneer nodig de pleger kan meenemen voor verhoor en eventueel in hechtenis kan houden.

Waarom hulp zoeken/accepteren?

- Omdat huiselijk geweld niet vanzelf stopt.
- Omdat er goede, vakkundige hulp beschikbaar is.
- Omdat de ervaringen met die hulp goed zijn.
- Omdat hulp 'op maat' geboden wordt.
- Omdat hulpverleners privacy respecteren.

Waarom hulp voor de kinderen zoeken?

- Omdat de meeste kinderen wel degelijk zien of horen dat er problemen zijn, ook al proberen ouders het te verbergen.
- Omdat kinderen meestal die problemen niet begrijpen.
- Omdat kinderen vaak – ten onrechte – het idee hebben dat het allemaal hun schuld is.

- Omdat kinderen daar uiteindelijk ernstig onder lijden.
- Omdat goede, professionele hulp voor kinderen en ouders beschikbaar is.
- Omdat veel kinderen baat hebben bij hulp.

11.6. Hoe werkt motiverende gespreksvoering?

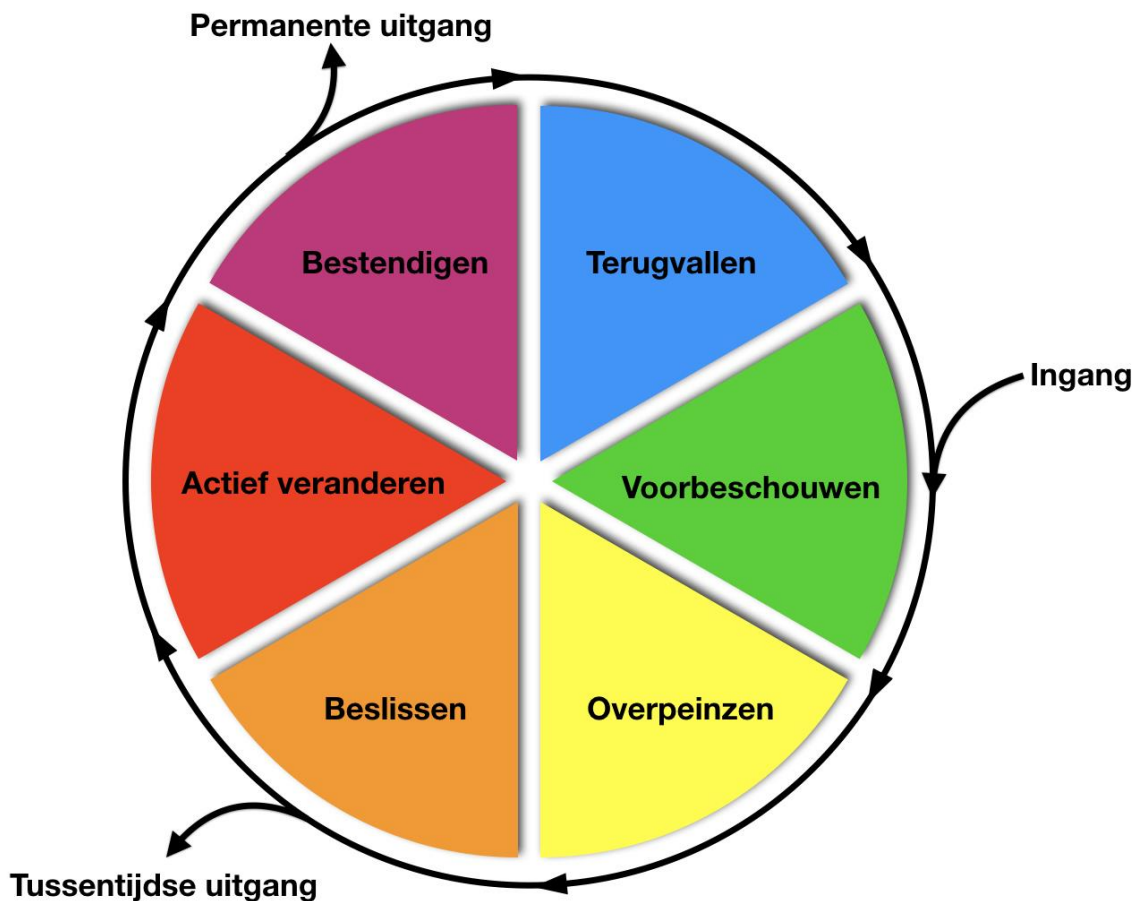
Veranderen is een proces en er zijn drie aspecten nodig wanneer je wilt veranderen:

- De bereidheid om te veranderen.
- De overtuiging in staat te zijn om te veranderen.
- De gereedheid om te veranderen.

Bij de bereidheid om te veranderen gaat het erom dat je het belang van de verandering inziet. Daarnaast ben je er van overtuigd zijn dat je de capaciteiten hebt om de verandering te realiseren. En vervolgens geef je prioriteit aan de verandering.

Motivatie is gedrag en is zoals elk gedrag te beïnvloeden.

Prochaska en DiClemente hebben in een model beschreven welke fasen mensen doorlopen voordat zij bereid zijn om hun gedrag aan te passen. Het model lijkt op een draaideur van bovenaf gezien. Je doorloopt de fasen vanaf de ingang naar de tussentijdse of permanente uitgang.

1. Voorbeschouwing

Iemand heeft (nog) geen intentie om te veranderen. Vaak is hij zich niet bewust van een probleem of ontkent hij dat hij een probleem heeft. In veel gevallen ervaart de omgeving het probleem wel. Pogingen om de ander zich bewust te laten worden van het probleem en een verandering in gang te zetten stuiten op weerstand.

De volgende blokkades kunnen o.a. ontstaan:

- onzekerheid, schaamte
- onvoldoende kennis m.b.t. de zorgen en de rol van de ander hierin

Wat kan je doen?

- luister actief, vat samen en vraag door
- deel informatie
- onderken en ondersteun
- geef bij verdriet of boosheid een gevoelsreflectie
- vraag om over de informatie na te denken
- maak een nieuwe afspraak

2. Overpeinzing

Hij is zich bewust van het probleem en overweegt wat het kan opleveren als hij zijn gedrag verandert. De motivatie om iets te gaan doen is aanwezig, maar hij onderneemt nog geen actie.

De volgende blokkades kunnen o.a. ontstaan:

- angst voor verandering om voordelen van de huidige situatie te verliezen
- gevoel dat ze niet in staat zijn om het probleem aan te pakken
- gebrek aan bezorgdheid over het probleem

Wat kan je doen?

- deel informatie
- bekijk samen de voor- en nadelen
- geef positieve feedback
- vraag kleine signalen van bezorgdheid uit

3. Beslissing

Hij neemt pas een besluit op het moment dat hij zich bewust is van het probleem, dit ook als probleem erkent en voldoende vertrouwen heeft in zijn mogelijkheden om te veranderen. In dit stadium maakt hij een plan waarmee hij zijn gedrag kan veranderen.

De volgende blokkades kunnen o.a. ontstaan:

- Hij krijgt iets aangeboden/opgedrongen (in een tempo) dat niet bij hem past.

Wat kan je doen?

- volg de ander
- deel informatie
- stel vragen over de gewenste situatie
- neem stappen die passen bij het tempo van de ander

4. Verandering

Hij onderneemt actie om zijn gedrag te veranderen. De eigenlijke actie, gericht op verandering, vindt in dit stadium plaats.

De volgende blokkades kunnen o.a. ontstaan:

- tegenslagen
- terugval

- andere oorzaken waardoor de verandering stagneert

Wat kan je doen?

- houd contact
- ondersteun
- moedig aan
- bespreek de situatie
- motiveer tot voortgang

5. Onderhoud (consolidatie)

Dit stadium is het moment waarop de ander probeert om het nieuwe gedrag in zijn dagelijks leven te integreren. Op die manier is hij in staat om de bereikte verandering vast te houden en niet terug te vallen.

6. Terugval

Soms is een ander niet in staat om het bereikte resultaat volledig te handhaven en krijgt hij een terugval; terugval komt voor. Een ander hoeft niet elke keer dat hij terugvalt helemaal opnieuw te beginnen. Iemand leert van zijn eerdere pogingen tot gedragsverandering en maakt hiervan gebruik bij een hernieuwde poging.

De volgende blokkades kunnen o.a. ontstaan:

- onzekerheid
- twijfel
- omstandigheden waardoor terugval plaatsvindt

Wat kan je doen?

- houd contact
- ondersteun
- moedig aan
- bespreek de situatie
- motiveer om opnieuw de fasen te doorlopen

Motiveren tot verandering

De motivatie van de ander om samen te werken kan zeer verschillend zijn. Gesprekken met iemand die het probleem herkent en gemotiveerd is om er iets aan te doen, zullen soepeler verlopen dan gesprekken met iemand die het probleem ontkent.

Weerstand van de ander tegen erkenning van het probleem of tegen het zelf in actie komen, heeft te maken met de interactie tussen jou en de ander en kan te maken hebben met een gebrek aan kennis, bezorgdheid, competentie en/of eigenwaarde bij de ander. Als de ander niet gemotiveerd is, is het van belang dat de communicatie open is en op gang wordt gehouden. Motivatie is namelijk geen vaststaand gegeven. Motivatie is gedrag en is dus net als elk soort gedrag te beïnvloeden.

Regelmatig gebeurt het tijdens een gesprek dat jij verder bent in de fasen van het motivatiemodel. Je hebt bijvoorbeeld al de oplossing bedacht en de ander is nog niet in die fase aanbeland. Hier gaat het vaak mis in de communicatie. Wanneer je niet aansluit bij de beleving van de ander, kan de ander uit de draaideur stappen.

Deze situatie kan worden voorkomen door de zorgen tijdig te delen (ter voorkoming van het faseverschil) en goed aan te sluiten bij de fase waarin de ander zich bevindt.

Blokkades of weerstanden tegen veranderingen ontstaan vaak als de ander het gevoel heeft dat hem iets aangeboden of opgedrongen wordt (in een tempo) dat niet bij hem past.

11.7. Hoe voert u een zorgverkennd gesprek?

Doel

Een zorgverkennd gesprek gebruikt u wanneer u informatie wilt delen met de ander. U weet welke informatie u wilt geven en bent op zoek naar informatie van de ander, soms weet u nog niet precies welke informatie dat is.

Voorbeelden voor een zorgverkennd gesprek zijn:

- Iemand geeft aan met u te willen praten zonder dat u precies weet waarom.
- U heeft iets opvallends opgemerkt bij iemand en wilt dit delen met de ander.
- U maakt u zorgen over iemand en vermoedt dat er in de thuissituatie iets aan de hand is. U praat met hem of haar om daarachter te komen en om uw zorg te delen.

Opbouw

Stap 1. Welkom en kennismaken:

- Verwelkom de ander.
- Bied de ander koffie of thee aan.
- Stel uzelf voor indien dit het eerste contact is. Benoem uw naam, functie en de relatie tot de ander.

Stap 2. Doel en aanleiding:

- Geef het doel van het gesprek aan.
- Geef de reden aan waarom u de ander heeft uitgenodigd.

Stap 3. Inventariseren en uitwisselen:

- Deel de informatie met de ander.
- Inventariseer alle informatie door goed te luisteren, door te vragen en samen te vatten. Zorg dat non-verbale gedrag ondersteunend werkt. Maak, als dat nodig is, naast inhoudelijke samenvattingen ook gevoelssamenvattingen.
- Geef informatie en voorbeelden om, indien nodig, te verduidelijken voor de ander.

Stap 4. Kernpunten en verdiepen:

- Vat de belangrijkste kernpunten samen.
- Geef de ander de gelegenheid uw samenvatting te corrigeren of aan te vullen.
- Laat een stilte vallen of vraag of de ander het eens is met uw samenvatting.
- Vraag over welke onderwerpen de ander verder wil praten.
- Bepaal samen welke onderwerpen belangrijk zijn en verder worden uitgediept.
- Inventariseer en verdiep totdat de informatie helder is.

Stap 5. Conclusies en vervolg:

- Geef een globale samenvatting van de kern van het gesprek.
- Dit kan zowel een inhoudelijke als een gevoelssamenvatting zijn, of een combinatie van beide. Het verloop van het gesprek is bepalend voor de vorm die je kiest.
- Maak vervolgens samen concrete afspraken over het vervolg.

11.8. Hoe voert u een grenstellend gesprek?

Doel

Een grenstellend gesprek gebruikt u wanneer u meerdere zorgverkenkende gesprekken hebt gevoerd en er weinig of geen vooruitgang zichtbaar is, terwijl wel actie en/of verandering nodig is.

Voorbeelden voor een grenstellend gesprek zijn:

- U heeft aanhoudende zorgen om iemand en vermoedt dat er thuis iets aan de hand is.
- U heeft een aantal gesprekken met iemand gevoerd en ziet te weinig resultaten, terwijl hij gemotiveerd is.
- U heeft een aantal gesprekken met iemand gevoerd en ziet geen resultaten doordat zij de afspraken niet nakomt.
- U heeft een ernstig vermoeden van huiselijk geweld en wil hier direct actie op ondernemen.

Opbouw van het gesprek

Stap 1. Korte introductie:

- Verwelkom de ander.
- Bied de ander eventueel koffie of thee aan.
- Wanneer je heftige emoties verwacht, is hete koffie of thee geen goed idee. Zorg dan ook voor een praktische opstelling van tafel en stoelen, ga zelf dicht bij de deur zitten en zorg voor een achterwacht.
- Geef het doel van het gesprek aan.
- Houd deze fase van introductie kort.

Stap 2. De kernboodschap:

- Geef de reden aan waarom je de ander hebt uitgenodigd.
- Meestal is dit slecht nieuws voor de ander. Breng de boodschap duidelijk, direct en concreet over.
- Vertel welke actie je gaat inzetten of welk advies u geeft aan de ander.

Stap 3. Vang de emoties op:

- Vang de emoties op laat stiltes vallen.
- Geef een gevoelssamenvatting en erken de emoties van de ander.
- Geef de ander de tijd om de boodschap tot zich door te laten dringen.
- Geef de ander ruimte om te reageren.
- Laat de ander het tempo van het gesprek bepalen.

Stap 4. Licht toe en vang op:

- Geef pas argumenten wanneer de ander weer rustig is geworden.
- Verduidelijk de kernboodschap met een of twee argumenten.
- Bereid dit van tevoren voor. Overval de ander niet met een waslijst aan argumenten.
- Vang opnieuw emoties op.
- Ga niet met de ander in discussie, vermijd dit. De kernboodschap staat immers vast. Hoor de argumenten aan, luister rustig en vat de emoties van de ander regelmatig samen met gevoelssamenvattingen.

Stap 5. Conclusies en vervolg:

- Stel vast wanneer de ander in staat is om verder te gaan.
- Indien de boodschap slecht nieuws is voor de ander, kan het zijn dat het overleg over het vervolg op een later tijdstip plaats gaat vinden. De ander heeft dan meer tijd nodig om de klap te verwerken.
- Geef een korte samenvatting van de kern van het gesprek.
- Dit kan zowel een inhoudelijke samenvatting als een gevoelssamenvatting zijn, of een combinatie van beide. Het verloop van het gesprek is bepalend voor de vorm die u kiest.
- Maak vervolgens samen concrete afspraken over het vervolg.
- Forceer dit niet! Wanneer de ander hier niet direct op ingaat, is het misschien toch nog te vroeg en is het beter de oplossing naar een ander gesprek door te schuiven.
- Ten slotte: accepteer ook dat iemand geen prijs stelt op uw hulp.

11.9. Hoe vertelt u dat u gaat melden bij Veilig Thuis?

In sommige situaties is een melding bij Veilig Thuis nodig. Bij een open melding waarin de betrokkene ervan op de hoogte wordt gesteld dat u de melder bent, horen de meesten dat liever van u dan van Veilig Thuis. Hierdoor komt het contact vanuit Veilig Thuis minder onverwacht en heeft de betrokkene niet het gevoel dat er achter zijn rug om te werk is gegaan. De mededeling aan de betrokkene dat er een melding wordt gedaan, kan moeilijk zijn. Vaak gaat hier al een proces aan vooraf, zijn er één of meerdere gesprekken geweest en blijkt de betrokkene niet of onvoldoende ontvankelijk voor uw bezorgdheid of leidt de hulp niet tot veiligheid. Hieronder volgen enkele tips.

Ter voorbereiding:

- Overleg met Veilig Thuis of uw zorg over de betrokkene over (vermoedelijk) huiselijk geweld als melding kan worden aangenomen.
- Overleg met Veilig Thuis of het in die specifieke situatie verstandig en veilig is om de betrokkene zelf te informeren over de melding.
- Overleg met Veilig Thuis hoe de betrokkene geïnformeerd kan worden over de melding, wie dat gaat doen, wie daarvan binnen de organisatie op de hoogte moeten zijn en maak indien gewenst een vervolgspraak met Veilig Thuis.

Voorbeeldzinnen

In het gesprek over de melding bij Veilig Thuis kun je gebruikmaken van een van de volgende hulpzinnen. Kies een zin die past bij de situatie. Let op: dit zijn voorbeeldzinnen. Elke situatie is anders. Vraag advies aan Veilig Thuis voor de specifieke situatie die je meldt bij Veilig Thuis.

Het gesprek inleiden door de ander te vertellen waarom je hem/haar/hen hebt uitgenodigd

- “Fijn dat we met elkaar kunnen spreken. De reden dat ik u/je/jullie hebt uitgenodigd is het volgende.”

Uitleg van de feiten in geval van afwegingsvraag 2:

- Bij acute onveiligheid: “U vertelt/ik hoor van... dat het volgende bij u heeft plaats gevonden. [noem concreet voorbeeld].”
- Bij structurele onveiligheid: “De afgelopen periode is een moeilijke periode voor u en uw gezin geweest. Ik zie/hoor dat het niet lukt om de situatie te veranderen. [noem concreet voorbeeld].”

Uitleg van de feiten in geval van afwegingsvraag 3:

- “Ik zie dat u uw best doet (en uw gezin draaiend probeert te houden). [noem concreet wat je ziet]. Desondanks zie ik dat het voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen onveilig blijft [noem concreet voorbeeld]. Ik denk dat het belangrijk is dat u/uw partner/uw familielid/uw kinderen de juiste hulp krijgen. Ik kan u deze hulp niet bieden.”

Uitleg van de feiten in geval van afwegingsvraag 4:

- “Ik zie dat u uw best doet (en uw gezin draaiend probeert te houden). Ik zie ook dat, ondanks dat we hebben afgesproken om hulp in te zetten, het u niet lukt om de hulpverlener binnen te laten/afspraken uit te voeren/afspraken na te komen [noem concreet voorbeeld]. Het blijft voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen onveilig [noem concreet voorbeeld].”
- “We hebben het volgende afgesproken: [noem concreet voorbeeld /veiligheidsafpraak]. Het is niet gelukt om de hulpverlener binnen te laten/de afspraak uit te voeren/de afspraak na te komen. Het blijft voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen onveilig [noem concreet voorbeeld].”

Uitleg van de feiten in geval van afwegingsvraag 5:

- “Afgelopen periode is er een plan gemaakt en hebben we met elkaar ons best gedaan om de situatie te verbeteren/veilig te maken. We hebben het volgende afgesproken: ... [noem concreet voorbeeld]. Het is niet gelukt om ... [noem concreet voorbeeld] waardoor de situatie voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen niet voldoende is verbeterd. Hoewel wij met elkaar ons best doen, is het nog niet veilig genoeg.”
- “Afgelopen periode is er een plan gemaakt. We hebben het volgende afgesproken: ... [noem concreet voorbeeld]. Het is niet gelukt om ... [noem concreet voorbeeld] waardoor de situatie voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen niet voldoende is verbeterd. Het is het nog niet veilig genoeg.”

Vertellen dat u contact op gaat nemen met / melden bij met Veilig Thuis:

- “Wanneer dit gebeurt [benoem concrete situatie], zijn wij verplicht om contact op te nemen met / te melden bij Veilig Thuis. Ik ga daarom contact opnemen met Veilig Thuis. Zij kunnen samen met u en met ons meedenken hoe het voor uw gezin en de kinderen beter kan worden.”
- “Wanneer in een gezin deze situatie(s) [benoem concrete situatie] zich regelmatig/terugkerend voordoen, zijn wij verplicht om contact op te nemen met / te melden bij Veilig Thuis. Ook al zie ik dat u de situatie graag wilt veranderen, het lukt niet. Veilig Thuis kan meedenken hoe de situatie kan veranderen, zodat het met u/uw partner/uw familielid/uw kinderen beter gaat.”

Vertellen dat u gaat melden bij Veilig Thuis op afwegingsvraag 2 terwijl u ook hulp inzet:

- Bij acute of structurele onveiligheid en inzetten effectieve hulp: “Als dit gebeurt zijn wij verplicht om bij Veilig Thuis een melding te doen. Ook al gaan we daarnaast ook hulp inzetten. Veilig Thuis kijkt mee of de hulp die wij inzetten gaat zorgen voor veiligheid. Daarnaast kunnen wij van Veilig Thuis aanwijzingen krijgen over hoe wij samen de situatie nog veiliger kunnen maken voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen.”

Vertellen dat u gaat melden bij Veilig Thuis op afwegingsvraag 2 terwijl u ook hulp inzet:

- Bij acute of structurele onveiligheid en inzetten effectieve hulp: “Als dit gebeurt zijn wij verplicht om bij Veilig Thuis een melding te doen. Ook al gaan we daarnaast ook hulp inzetten. Veilig Thuis kijkt mee of de hulp die wij inzetten gaat zorgen voor veiligheid. Daarnaast kunnen wij van Veilig Thuis aanwijzingen krijgen over hoe wij samen de situatie nog veiliger kunnen maken voor u/uw partner/uw familielid/uw kinderen.”
- Mogelijke vervolgzinnen:
 - “De melding Veilig Thuis is schriftelijk. Indien u wilt, kunt u de melding lezen en aanvullen voordat ik deze verstuur.”
 - “De melding Veilig Thuis is schriftelijk. Indien u wilt, kunnen we samen Veilig Thuis bellen, zodat u direct weet wat er verder gaat gebeuren en wat ik met hen overleg.”
 - “Ik zal zeker in de melding zetten dat ik verwacht dat de hulp die gaat komen, helpt om de situatie veilig te maken.”
 - “Ik neem in de melding mee dat wij hebben besproken dat u de hulp aanvaardt en zich hiervoor wilt inzetten. U neemt verantwoordelijkheid voor de veiligheid van uzelf/uw partner/uw familielid/uw kinderen.”
 - “Ik geef bij Veilig Thuis aan dat ik er vertrouwen in heb dat ons traject gaat werken.”

Uitleg wat Veilig Thuis is

- “Deze organisatie heet Veilig Thuis. Weet u wat Veilig Thuis is?”
- “Veilig Thuis is het advies- en meldpunt (huiselijk geweld en kindermishandeling). Dit zijn regionale organisaties waar slachtoffers, daders en omstanders terecht kunnen voor deskundige hulp en

advies. Veilig Thuis is er voor iedereen, jong en oud, die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis geeft advies en biedt ondersteuning, ook aan professionals.”

Eventuele vragen om de reactie van de betrokkene te horen

- “Hoe is dit voor u/jou om te horen?”
- “Wat vindt u/jij ervan dat ik dit ga doen?”
- “Kunt u met de informatie uit de voeten?”

Uitleg wat de betrokkene van Veilig Thuis kan verwachten

- “Veilig Thuis verzamelt signalen en denkt mee over de melding en adviseert ons over de situatie als ze denken dat het nodig is.”
- “Het betekent dat u in ieder geval een brief van Veilig Thuis ontvangt waarin zij aangeven dat zij de melding hebben ontvangen en wat ze daarmee hebben gedaan. Misschien nemen ze nog contact met u op. Het kan ook zijn dat ze aan ons laten weten dat zij in gesprek gaan met u om na te gaan wat verder nodig is.”
- “Het kan zijn dat ze inschatten met de ervaring die zij hebben dat het traject dat wij zijn gestart niet genoeg is. Als dat zo is, dan nemen ze contact op met u om u te vertellen wat ze wel denken dat nodig is.”

Uitleg over de wet meldcode

- “Zal ik u kort uitleggen wat die Wet meldcode eigenlijk is? Dit is een stappenplan waarin staat wat ik als professional moet doen als ik signalen binnenkrijg over onveiligheid.”

11.10. Hoe gebruikt u LSD (Luisteren, Samenvatten en Doorvragen)?

Luisteren

De kunst van het vragen stellen begint met luisteren. Het is belangrijk dat de ander ziet en voelt dat u aandachtig luistert. U geeft tijdens het luisteren zowel verbaal als non-verbaal aandacht aan de ander en zijn verhaal. Luisteren doet u dus niet alleen met uw oren, maar met uw hele lichaam. Door uw lichaamshouding laat u de ander zien dat u geïnteresseerd bent in wat hij te zeggen heeft.

Gebruik de volgende aandachtspunten:

- Zorg voor een open houding
- Maak oogcontact
- Knik en 'hum'
- Ondersteun uw verhaal met gebaren
- Veer non-verbaal mee (afstand verkleinen of vergroten, gebaren spiegelen, e.d.)

Een goede luisteraar let aandachtig op wat de ander te zeggen heeft:

- Woorden (wat zegt iemand letterlijk?)
- Manier waarop de ander de woorden uitspreekt (toon, volume, kracht)
- Lichaamstaal (houding, gebarentaal, gezichtsexpressie)

Samenvatten

Informatieve samenvatting

Heeft de ander het verhaal (deels) afgerond, dan kunt u het samenvatten in uw eigen woorden. Door samen te vatten, checkt u of u de boodschap goed hebt begrepen. Is dat niet het geval, dan geeft u de ander de gelegenheid aan te vullen of te corrigeren. Samenvattingen geven een gesprek structuur.

Voorbeeld

- "Begrijp ik goed dat..."
- "Ik hoor je zeggen dat..., klopt dat?"
- "U vertelt dat..., begrijp ik u zo goed?"

Gevoelssamenvatting

Een gevoelssamenvatting kan altijd worden gegeven, ook wel gevoelsreflectie genoemd. Door het geven van een gevoelsreflectie geeft u het gevoel van de ander weer. U doet dit met het juiste gevoel en de juiste toon en intensiteit. U kunt hiermee checken of u de ander goed hebt begrepen en de ander voelt zich erkend en serieus genomen. Het benoemen van het gevoel van de ander geeft emoties ruimte en zorgt ervoor dat er ruimte in het gesprek ontstaat. Ook geeft het een extra dimensie binnen het gesprek. Let bij het geven van een gevoelsreflectie goed op de ander.

Voorbeeld

- "Ik zie dat u hier heel kwaad over bent."
- "Het doet je veel, hè?"
- "Ik merk dat je er veel verdriet van hebt."

Doorvragen

Speur naar aanknopingspunten om door te vragen. Wees alert op vaagheden, subjectieve uitlatingen, aannames, algemene waarheden en formuleringen met 'moeten' of 'kunnen'. Deze taalpatronen verhullen vaak waardevolle informatie. Let op wat de ander zegt en op wat hij niet zegt. Zo krijgt u meer informatie.

11.11. Hoe geeft u ik-boodschappen?

Een ik-boodschap geeft uw eigen mening weer, creëert ruimte en geeft grenzen aan. Een ik-boodschap nodigt de ander uit om open te reageren. Laat op een ik-boodschap stilte volgen, zodat de ander de boodschap kan verwerken en tijd krijgt om te reageren. Wanneer de ander niet reageert, kunt u vragen: 'Wat vindt u hiervan?' In de ik-boodschap kunt u ook een vraag stellen, waarbij u de ander actief uitnodigt om de situatie mee op te lossen. Bijvoorbeeld: "Wat gaan we hiermee doen?"

Drie soorten ik-boodschappen

Positieve ik-boodschap

U geeft aan welk gedrag u prettig vindt bij de ander.

U geeft het gedrag van de ander weer, de gevolgen voor u en het gevoel wat u daarbij krijgt. Een positieve ik-boodschap is ruimtegevend.

Voorbeeld

"Ik hoor u spreken over de situatie thuis, ik begrijp daardoor beter wat u bezighoudt. Dat geeft mij het gevoel dat u graag wilt dat ik met u meedenk. Dat vind ik fijn."

Verklarende ik-boodschap

U verklaart uw gevoelens, meningen en ideeën.

U geeft aan wat u denkt, voelt, wilt, waardeert of nodig hebt. Een verklarende ik-boodschap staat los van de ander en kan zowel ruimtegevend als grensstellend zijn.

Voorbeeld

"Ik hoor u spreken over de situatie thuis, ik begrijp daardoor beter wat u bezighoudt. Ik zou graag nog meer informatie krijgen over uw relatie met uw kinderen."

Confronterende ik-boodschap

U geeft uw gevoelens, meningen en ideeën aan en koppelt deze aan het gedrag van de ander. U geeft aan wat u voelt en beleeft. Een confronterende ik-boodschap is grensstellend.

Voorbeeld

"Ik zie dat u boos bent wanneer u spreekt over uw thuissituatie en ik begrijp dat het moeilijk is om erover te spreken. Ik kan u niet goed volgen wanneer u gaat schreeuwen. Dat vind ik lastig. Ik wil u namelijk graag goed begrijpen."

Een ik-boodschap is opgebouwd uit de volgende drie G's:

- Gedrag: een beschrijving van het concrete gedrag van de ander, zonder oordeel
- Gevolgen: de gevolgen daarvan voor u
- Gevoel: uw gevoel daarbij

De volgorde van de onderdelen in een ik-boodschap doet er niet toe. Het gaat erom dat alle onderdelen benoemd worden.

Een effectieve ik-boodschap:

- Geeft grotere kans op verandering
- Laat de ander in zijn waarde
- Houdt de relatie in stand
- Bevordert initiatief en verantwoordelijkheid om problemen op te lossen en/of gedrag te veranderen

11.12. Hoe stelt u de schaalvraag?

Deze vraag helpt om via kleine stapjes te werken naar het doel dat de ander wil bereiken. De schaalvraag maakt in korte tijd duidelijk wat de gewenste situatie is, wat de huidige situatie is en wat al eerder gelukt en gewerkt heeft. Door het werken met de schaalvraag kun je toekomstgericht werken.

Het stellen van de schaalvraag verloopt via een aantal stappen.

1. Introduceer de schaal.

- “Stel je eens een schaal voor van 0 tot 10, waarbij 10 staat voor de gewenste situatie zoals jij wilt dat het wordt en 0 staat voor de situatie waarin nog niets is bereikt van wat jij graag wilt.”

2. Vraag naar de gewenste situatie.

- “Hoe ziet de situatie eruit als het probleem is opgelost?”
- “Stel, het probleem is opgelost, wat zal er dan anders zijn?”
- “Wat doet u dan anders?”
- “Waar merkt een ander aan dat het beter gaat?”

3. Vraag de huidige situatie uit.

- “Waar op de schaal plaats je de situatie zoals deze nu is?”
- “Waar op de schaal staat u nu ten opzichte van de gewenste situatie?”

4. Vraag naar het platform, wat er al gewerkt heeft en wat al is bereikt: oplossingen, hulpmiddelen, successen en bruikbare omstandigheden.

- “Kun je aangeven wat al heeft gewerkt en wat al is bereikt?”
- “Hoe is het gelukt om op de huidige positie te komen?”
- “Wat doet u allemaal om op de huidige positie te blijven?”

5. Vraag naar eerder succes.

- “Wanneer was het al beter?”
- “Wanneer is het probleem minder of niet aanwezig?”
- “Wat deed u doordat het goed ging?”
- “Wat is er dan anders?”
- “Wat doet u dan anders?”

6. Vraag naar een stap vooruit. De ander bepaalt of dit één of meer stappen zijn.

- “Als je een stap hoger op de schaal gaat, welke stapje kun je vooruitzetten? Hoe ziet dat eruit?”
- “Waarom merkt u dat u een stapje hoger op de schaal staat?”
- “Hoe merkt uw kind/partner dat u een stapje hoger op de schaal staat?”
- “Wat hebt u nodig om dit stapje te kunnen maken?”
- “Wat gaat u nu concreet doen?”
- “Wie kan u daarbij helpen om dit stapje te gaan maken?”

11.13. Wat zijn zes ezelsbruggetjes voor een goed gesprek?⁴

1. Gebruik LSD: Luisteren, Samenvatten, Doorvragen

Vat het verhaal kort samen en laat de ander reageren. Vraag door als iets onduidelijk is.

2. Laat OMA (wat vaker) thuis: Oordelen, Meningen, Adviezen

Als iemand iets vertelt, laat eigen oordelen, ideeën en adviezen even voor wat ze zijn, zodat u met een open houding kunt luisteren.

3. Neem ANNA mee: Altijd Navragen, Nooit Aannemen

Neem niet zomaar aan dat u begrijpt wat iemand bedoelt. Vraag bij twijfel altijd even na of het klopt.

4. Laat NIVEA in je tas: Niet Invullen Voor Een Ander

Als iets niet duidelijk is, of als u iemand al lang kent, vul je al snel andermans bedoelingen zelf in. Dit voorkomt u door na te vragen.

5. Wees een OEN: Open, Eerlijk, Nieuwsgierig

Sta open voor de ander, geef deze een kans iets uit te leggen en wees oprecht nieuwsgierig.

6. Maak je niet DIK: Denk in Kwaliteiten

Zeker bij moeilijke gesprekken kijk je al snel naar wat fout ging. Dat mag, maar geef vooral aandacht aan wat goed gaat.

11.14. Literatuur

1. Kadera (2012). *Eigen kracht, het verhaal van Anita*. Geraadpleegd van <http://www.kadera.nl/verhalen.php?bericht=39>
2. Veilig thuis (z.j.). Gesprekstechnieken dader. Geraadpleegd op 28 juni 2018 van <https://www.020veiligthuis.nl/professionals/aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling/gesprekstechnieken-dader/>
3. Veilig thuis (z.j.). *Gesprekstechnieken slachtoffer*. Geraadpleegd op 28 juni 2018 van <https://www.020veiligthuis.nl/professionals/aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling/gesprekstechnieken-slachtoffer/>
4. Ezelsbruggetjes voor een goed gesprek (z.j.). Geraadpleegd op 28 juni 2018 van <https://www.bellherrmann.nl/ezelsbruggetjes-voor-een-goed-gesprek/>

12. Participatie van kinderen

12.1. Ervaringsverhaal ‘Wij vonden het moeilijk om te praten’¹

“Weer zo’n dag waarbij ik naar school, stage of mijn werk ga. Nog steeds zijn er mensen die mij afkeuren. Of niet zien wat ik goed doe, maar vooral wat ik slecht doe. Ik woon met mijn moeder die volbloed Marokkaanse is, en met mijn broer die half Nederlands is net als ik. Mijn broer voelt zich wel meer Marokkaans dan ik. Ik zit op een Nederlandse school waar ik mode volg. Mijn moeder en mijn broer vormden vaak een front tegenover mij, waardoor ik het gevoel had dat ik er alleen voor stond en mijn eigen keuzes moest maken, ondanks de gevolgen. Uit mijn ervaringen heb ik geleerd om af en toe gewoon schijt te hebben aan wat andere mensen van je vinden. Zelfs je vrienden kunnen je vijand worden.

Het leven is geen sprookje en heeft niet altijd het beste einde. Daarom is de enige persoon die je echt helemaal kunt vertrouwen jezelf. Kort geleden had ik regelmatig ruzie met mijn moeder, omdat we allebei andere dingen van elkaar wilden. De discussies werden ruzies, en de ruzies sloegen ook om in lichamelijk geweld. Want ik deed toch altijd wat ik zelf wilde. Mijn moeder werd hier niet blij van, het enige waar zij aan dacht was haar naam, haar eer. Wat moest men van haar, van ons denken? In die tijd was ik koppig, zoals elk ander meisje van 18 die haar plek zoekt in het leven.

Ik kreeg een gesprek met mijn mentor en vervolgens met de schoolmaatschappelijk werker. Toen realiseerde ik mij dat mijn situatie niet normaal is. Ik ging die dag ook uit huis en logeerde de eerste dagen bij een vriendin. We hadden allen een time out nodig. Het eerste gevoel dat ik had, was alleen maar HOOP. Ik heb ook bij een kennis thuis geslapen en uiteindelijk bij een goede vriendin van mijn moeder. Misschien denk je wel dat het eigenlijk mee moet vallen, dat ik met mijn moeder er alleen over moest praten en we er samen uit moesten komen. Dat moest ook, maar dat vonden wij moeilijk.

Ik heb in de tijd dat ik uit huis was geleerd om op mezelf te bouwen en om niet op te geven, ondanks de gedachte die ik had om helemaal op te houden en om vrij te zijn van alle pijn. Ik wist dat dat een te makkelijke vlucht zou zijn. Tijdens mijn verblijf bij de vriendin van mijn moeder heb ik in twee weken tijd langzaam het contact met mijn moeder opgebouwd. Het was een emotionele periode voor ons, maar één ding wist ik zeker; ik miste mijn moeder en wilde onder haar beschermende vleugels blijven. Ik voelde me er niet klaar voor om op eigen benen te staan. Ik wilde graag het huis uit zodat ik kon doen wat ik wilde, zonder met boze ogen aangekeken te worden door anderen.

En nu... kan ik beter met mijn moeder praten dan voorheen. Af en toe hebben we nog wel discussies, maar we komen eruit. We hebben elkaar een maand moeten missen. We hebben beiden bedacht dat we elkaar voor altijd kunnen verliezen als we niet leren ons beter te verplaatsen in de ander. Nu ben ik weer terug bij mijn moeder en ik ben heel gelukkig. Dit was een happy end maar het had veel erger kunnen aflopen als het contact helemaal was verbroken. Ik heb van mijn fouten geleerd en ben blij om terug te zijn bij mijn moeder.

Ups en downs horen bij elke familie want een perfecte familie bestaat niet. Praat met je ouders als je iets op je hart hebt. Opgekropte gevoelens kunnen leiden tot veel meer, dat heb ik geleerd. Leer snel om jezelf te vertrouwen en op jezelf te bouwen zodat je later sterk bent. Iedereen maakt fouten, niemand is perfect, maar iedereen is perfect op zijn of haar eigen manier.”

Sarah, 18 jaar

12.2. Hoe gaat u in gesprek met kinderen?

Communicatie is contact

Wat betekent goede communicatie met kinderen? In eerste instantie betekent communicatie contact. Goede communicatie is goed contact en dat geeft veiligheid, geborgenheid en de beste voorwaarden voor groei en ontwikkeling. Maar hoe voer je een gesprek met een vierjarige of een tienjarige? Moet je praten en spelen tegelijk? Welk soort vragen is uitnodigend?

Vooral de attitude is belangrijk bij het spreken met kinderen: een houding van respect en bescheidenheid. Kinderen reageren daar feilloos op. Een mishandeld kind is geen waarheidsvinder, maar iemand die zijn of haar verhaal kwijt wil. Zijn/haar angst is alleen: Ben ik met mijn verhaal veilig bij jou? Vind je me dan nog aardig? Ga je niet van alles achter mijn rug om doen? Vertrouw erop dat kinderen hun verhaal willen vertellen als ze zich veilig voelen en als ze de woorden vinden. Laat je eigen agenda los: **LUISTER** naar ze, dus vraag veel en houd nog meer je mond.

Aanleiding om in gesprek te gaan

De aanleiding om met een kind te willen praten over mogelijke mishandeling kan uiteenlopen. Soms begint een kind zelf te vertellen over zijn problemen thuis. Soms is het een opmerking die een kind 'tussen neus en lippen door' maakt die je aan het denken zet.

Andere kinderen kiezen een omweg en schrijven een opstel of maken een tekening waarbij je vraagtekens plaatst. En weer andere kinderen zenden allerlei signalen uit die je een sterk 'niet-pluisgevoel' geven. Of het kind direct of indirect vertelt over thuis, het heeft een grote stap gezet en geprobeerd angst, loyaliteit en schaamte opzij te zetten. Om te voorkomen dat het weer in zijn schulp kruipt, is een positieve en ondersteunende reactie essentieel.

Redenen om (niet) in gesprek te gaan

In gesprek met een kind dient altijd het belang van het kind.

Goede redenen om in gesprek te gaan zijn:

- Het kind wil zich uiten en vertelt
- Het kind zoekt steun en vertelt
- Het kind zoekt hulp en vertelt

Er zijn een aantal redenen waarmee je het vertrouwen van het kind beschadigt of waarmee je het kind belast. Mishandelde kinderen hebben het al moeilijk genoeg. Zorg er altijd voor dat jij het als volwassene niet nog erger maakt. Heb je geen goede reden om in gesprek te gaan? Ga dan niet in gesprek. Je mag bijvoorbeeld nooit in gesprek gaan met een kind omdat jij wilt weten hoe de situatie thuis is en of er sprake is van kindermishandeling.

Slechte redenen om in gesprek te gaan

- 'Ik wil graag weten wat er aan de hand is en ik vraag het kind uit. Zo wordt de situatie voor mij helder.'
- 'Ik vind het eng om met de ouders in gesprek te gaan. Ik vraag het kind uit, dan weet ik alvast wat ik kan verwachten.'
- 'Ik moet de meldcode volgen, maar ik durf geen stappen te zetten. Ik probeer eerst het kind uit te horen, misschien valt het wel mee.'

- Ik ben bang voor de agressie van de ouders, ik vraag het kind uit. Pas als ik zekerheid heb, onderneem ik verdere stappen. Ik kan dan aangeven dat ik de signalen van het kind zelf heb gehoord.'

12.3. Kinderen betrekken in de stappen van de meldcode²

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling helpt professionals zorgvuldig te handelen als zij vermoeden dat een kind thuis mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt wordt. Een meldcode bestaat uit 5 stappen en kent een aantal beslismomenten. Volgens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zal het belang van het kind altijd de eerste overweging moeten zijn wanneer er beslissingen worden genomen die een kind raken. Om bij vermoedens van kindermishandeling te kunnen handelen in het belang van het kind is het essentieel dat kinderen in het hele proces van signaleren en de daaropvolgende beslissingen betrokken worden, dat wil zeggen dat er naar hun visie gevraagd en geluisterd wordt, dat hun mening meeweegt in beslissingen en dat zij informatie krijgen.

Uiteraard doorloopt een professional een meldcode kindermishandeling met het belang van kinderen voor ogen; hij of zij maakt zich immers zorgen over de veiligheid of het welzijn van een kind. Het komt echter nog te vaak voor dat mishandelde kinderen zeggen dat zij zich niet betrokken voelden bij de aanpak van gezinsproblemen, dat er met hen niet gesproken is of niet naar hun mening is geluisterd en dat zij niet begrepen hebben wat iedereen aan het doen was. Om het belang van het kind daadwerkelijk de eerste overweging te laten zijn, is participatie van kinderen erg belangrijk.

Kelementen van betekenisvolle participatie van kinderen bij (vermoedens van) kindermishandeling

In de aanpak van kindermishandeling moeten kinderen gedurende het hele proces de mogelijkheid hebben te participeren: van signaleren, onderzoeken, hulpverleners, tot en met monitoren. Daarin is een aantal elementen belangrijk, namelijk: informatie geven aan kinderen, vragen en luisteren naar de mening van kinderen, de mening van kinderen meewegen, het recht van kinderen op klacht en verzet uitleggen en uitvoeren en herstelgericht handelen.

Kinderen informeren

Kinderen kunnen pas participeren als professionals hen goede informatie geven. Het is belangrijk dat in een organisatie is afgesproken wie wanneer welke informatie geeft aan een kind óf ervoor zorgt dat kinderen deze informatie krijgen. Het gaat hierbij om (proces)informatie over:

- bestaande zorgen;
- welke stappen mogelijk gezet moeten of gaan worden en wat mogelijke consequenties daarvan zijn;
- wie actie onderneemt, met welk doel en wanneer;
- wanneer het kind terugkoppeling krijgt en van wie;
- hoe het besluitvormingsproces verloopt;
- bij wie het kind terecht kan als hij of zij het oneens is met een genomen beslissing of over wat er met zijn of haar mening is gedaan (recht op klacht of verzet).

Bovendien moeten kinderen uitleg krijgen over (psycho-educatie over hun recht om veilig op te groeien):

- wat normaal is in de omgang tussen ouders en kinderen;
- dat conflicten anders beëindigd kunnen worden dan met psychisch of fysiek geweld;
- dat kinderen geen schuld hebben aan mishandeling, verwaarlozing of seksueel misbruik.

Daarnaast moeten kinderen informatie krijgen over hun recht om betrokken te worden, om hun mening te geven en over de mogelijkheden die er zijn om te participeren.

De mening van kinderen horen en meewegen

Het is belangrijk dat binnen de organisatie afspraken zijn gemaakt over wie vraagt naar of regelt dat gevraagd wordt naar de mening van het kind over:

- de bestaande zorgen over de thuissituatie en de beleving van het kind daarin;
- de door het kind geopperde oplossingen;
- de voorgenomen beslissing om in stap een melding te doen, hulp te verlenen of organiseren of om af te sluiten.

In de beslissingen wordt de mening van het kind meegewogen – dat betekent dat de wensen en oplossingen die het kind zelf ziet moeten worden meegenomen in de vervolgstappen – en aan het kind teruggekoppeld. Dat betekent niet dat de professional altijd doet wat het kind, maar wel dat zijn wens is meegewogen en dat de professional het kind kan uitleggen waarom een besluit anders uitvalt dan het kind wil (bijvoorbeeld omdat zijn veiligheid daarmee onvoldoende gewaarborgd lijkt). Tot slot is het belangrijk aan te geven dat als het kind het oneens is met een beslissing ook dat mee te wegen.

12.4. Wat zijn tips voor een goed gesprek met een kind?

In het hoofdstuk 'In gesprek met meerderjarigen' staan algemene gesprekstechnieken. Gesprekstechnieken zoals open en gesloten vragen stellen, Luisteren, Samenvatten, Doorvragen en ik-boodschappen zijn ook voor kinderen te gebruiken, mits dit wordt aangepast aan het ontwikkelingsniveau van het betreffende kind. Verder zijn er specifieke gesprekstips die hieronder genoemd worden. Vervolgens zullen de oplossingsgerichte gesprekstechnieken beschreven staan waar deze tips in gebruikt kunnen worden.

1. Sluit aan bij het kind

Een professionele houding vereist oprechte belangstelling. Je moet een sfeer van veiligheid opbouwen en het vermogen hebben om een goede ontvanger te zijn. Dat wil zeggen dat je in staat bent om de gevoelens van het kind op te merken en daarbij aan te sluiten.

Ook betekent het dat je je bewust bent van de ontwikkeling die kinderen doormaken en dat je in staat bent daarbij aan te sluiten. Aansluiten bij het kind betekent dat je het kind ruimte geeft om zijn verhaal te vertellen. Als jij je bescheiden opstelt, voelt het kind dat het mag praten.

Wees je bewust van de verschillende ontwikkelingsfasen van kinderen. Met een kleuter kun je beter spelen en praten. Volwassenen zijn erg gericht op taal, kinderen veel minder. Kinderen communiceren met hun hele wezen. Wees je daarvan bewust.

- Sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is: ga mee in zijn spel, tekening of knutselwerk.
- Ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek.
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind: kijkt het steeds weg of maakt het contact met je? Zit het te draaien op de stoel of is het ontspannen? Praat het met stemverheffing over een bepaalde situatie, of gaat het juist fluisteren?
- Raak het kind niet onnodig of onverwacht aan. Dat kan voor mishandelde kinderen heel bedreigend zijn.

2. Accepteer wat het kind zegt

Daarom is het belangrijk geen vraagtekens te zetten bij de geloofwaardigheid van het kind. Ten eerste is het niet aan jou om te bepalen of het waar is of niet wat het kind zegt. Hij vertelt jou iets en daar moet je serieus mee omgaan. Bovendien hebben kinderen soms een ander verhaal nodig om uiteindelijk hun eigen verhaal te kunnen vertellen.

Met name kleuters kunnen in metaforen praten, terwijl ze het eigenlijk over hun eigen situatie hebben. Ze praten bijvoorbeeld over gemene draken of arme prinsessen of wat ook maar op dat moment in hun belevingswereld past. Als je daar met onbegrip op reageert, zullen ze niet snel geneigd zijn meer te vertellen. Acceptatie betekent ook dat je het tempo van het kind bepalend laat zijn. Als het kind niets wil vertellen, is dat ook goed.

3. Luister actief

Door actief te luisteren kan het je duidelijk worden wat er aan de hand is met het kind en krijg je zicht op de emoties die het kind daarbij ervaart. Probeer hierbij de gevoelens van het kind in je eigen woorden samen te vatten. Zo krijg je niet alleen meer informatie, maar voelt het kind zich ook serieus genomen. Het is eveneens een check of je het kind goed hebt begrepen en zijn gevoelens goed interpreteert.

4. Waarom-vragen

Stel geen waarom-vragen. Een kind weet niet waarom iets is gebeurd of waarom iemand iets doet. Bovendien kan die vraag schuldgevoelens oproepen. En dat is wat je niet wilt: een kind voelt zich vaak al schuldig en schaamt zich. Waarom-vragen kunnen daarom weerstand bij het kind oproepen, terwijl je juist een veilige sfeer wilt creëren.

5. Vraag niet door

Vraag niet door wanneer het kind niets wil of kan vertellen. Het kind is geen 'waarheidsvinder', maar iemand die zijn of haar verhaal kwijt wil. Het zit met angstgevoelens als: ben ik met mijn verhaal veilig bij jou? Vind je me dan nog aardig? Ga je niet van alles achter mijn rug om doen?

6. Lichaamstaal

Let ook op non-verbale signalen van het kind. In zijn houding, zijn lichaamstaal en de manier waarop hij contact met je maakt (of ontwijkt) is ook veel te zien. Al deze signalen kunnen het verhaal dat een kind in woorden vertelt, versterken of juist ontkrachten.

Je kunt ook vragen of het kind bijvoorbeeld een tekening wil maken waar hij over vertelt.

Als een kind moeite heeft met praten, kunnen de vragen ook in de derde persoon gesteld worden. Bijvoorbeeld: 'Sommige kinderen zeggen...' Je geeft daarmee aan dat het kind niet de enige is en dat je weet waar je het over hebt.

7. Val de ouders niet af

Kinderen zijn loyaal naar hun ouders en/of wettelijk vertegenwoordiger; ook mishandelde kinderen. Daarom is het belangrijk dat je de ouders en/of wettelijk vertegenwoordiger niet bekritiseert of je op een andere manier negatief over hen uitlaat. Het kind mag zijn ouders en/of wettelijk vertegenwoordiger diskwalificeren, jij niet. Als jij dat ook doet, kan het loyaliteitsconflict waar het toch al in zit, versterkt worden en kan het kind geneigd zijn de ouders en/of wettelijk vertegenwoordiger in bescherming te nemen.

Realiseer je dat een kind die het heeft over zijn 'vieze' of 'boze' papa of mama, niet zegt dat het niet meer thuis wil wonen. Het kind zegt daar eigenlijk mee dat het bepaald gedrag van zijn vader of moeder naar vindt en dat hij wil dat het stopt. Respecteer dat het kind loyaal is naar zijn ouder toe. Dat kun je doen door ook te vragen naar positieve dingen van de ouders en/of wettelijk vertegenwoordiger.

8. Beloof nooit geheimhouding

Beloof nooit geheimhouding aan een kind. Als het kind vraagt of je het niet doorvertelt aan iemand anders, dan moet je duidelijk maken dat je dit niet kunt beloven. Leg uit dat je anderen nodig hebt om hem te kunnen helpen.

Je kunt bijvoorbeeld het volgende zeggen: 'Als ik wat jij mij vertelt nu geheim moet houden, hebben we samen een geheim en dan kan ik je niet helpen. Ik heb anderen nodig om jou te kunnen helpen. Maar ik beloof je dat ik niets achter jouw rug om doe. Ik vertel jou altijd eerst wat ik verder ga doen. Oké?' Kinderen begrijpen het als je zegt: 'Als ik het niet meer weet, vind je het dan goed als ik er met iemand over praat die veel van kinderen afweet?'

Daarnaast kan het kind vragen of je het niet aan zijn ouders vertelt. Leg dan uit dat je niet alles aan zijn ouders zal vertellen, maar dat zijn ouders wel moeten weten hoe hij zich voelt. Je kunt zeggen dat je van tevoren goed bedenkt wat de ouders wel en niet moeten weten om de situatie voor het kind beter te maken. Dit overleg je ook weer eerst met het kind voordat je daadwerkelijk stappen gaat ondernemen.

Wees je ervan bewust dat het vertrouwen van mishandelde kinderen al geschonden is. Dat vererger je door dingen te doen zonder zijn medeweten. Hij hoeft het niet eens te zijn met de stappen die jij wilt zetten, maar hij moet het wel weten.

9. Hulp is niet meteen ingezet

Beloof tijdens het gesprek niet dat het kind en zijn gezin meteen geholpen zullen worden. Dat kun je niet waarmaken. Vaak duurt het even voordat de hulp in gang is gezet. Voor een kind is een maand immers een eeuwigheid. Sluit het gesprek af met een samenvatting van wat jullie hebben besproken. En vertel wat je plan is.

12.5. Wat zijn voorbeeldvragen voor kinderen en pubers?

Belangrijk vooraf

- Een gesprek met een kind, dient altijd het belang van een kind. Goede redenen om in gesprek met een kind te gaan zijn wanneer het kind zich wil uiten, steun zoekt of hulp zoekt en gaat vertellen.
- Beloof nooit geheimhouding aan een kind. Als het kind vraagt of u het niet doorvertelt aan iemand anders, dan maakt u duidelijk dat u dit niet kunt beloven. Leg uit dat u anderen nodig hebt om hem te kunnen helpen.
- Wanneer het kind mogelijk verhoord gaat worden door de politie, mag u voor het politieonderzoek niet in gesprek gaan met een kind over de situatie of het incident.

Voorbeeldvragen:

- “Wat heb je vandaag gedaan?”
- “Wat heb je op school gedaan?”
- “Wat zijn je hobby’s?”
- “Wat vind je leuk?”, “Wat vind je niet leuk?”
- “Waar word jij blij/verdrietig/boos van?”
- “Hoe vind je dat het bij jou thuis gaat?”
- “Hoe is de sfeer bij jou thuis?”
- “Als ik/een kat bij jou ’s avonds naar binnen kijkt, wat zie ik/de kat dan?”
- “Iedereen heeft weleens ruzie, is er bij jou ook weleens ruzie? En wat gebeurt er dan?”
- “Wat is de ergste ruzie die je hebt meegemaakt? Waar ging deze ruzie over?”
- “Wat deed jij/papa/mamma?”
- “Hoe voel je je dan?”
- “Waar ben je het meest bang/verdrietig/boos over?”
- “Was er iemand bij wie je terecht kon toen je zo bang/verdrietig/boos was?”
- “Is er nog meer gebeurd? Kun je me daarover vertellen?”
- “Hoe vind je het dat dit gebeurt?”
- “Zijn er andere mensen die dit weten?”
- “Zijn er andere mensen die zich zorgen maken? Wie? Waar maakt hij/zij zich zorgen over?”
- “Wat zou je moeder zeggen als ik aan haar vraag hoe het met jou gaat?”
- “Wat zou je willen dat er beter of anders wordt?”
- “Zijn er ook momenten dat het beter gaat of leuk is thuis? Kun je me daar iets over vertellen?”
- “Wat zou je nu het liefst willen?”
- “Waar kan ik je bij helpen?”
- “Wat spreken we af?”

12.6. Hoe biedt u steun aan kinderen?

Het bieden van steun aan kinderen is belangrijk, zeker voor kinderen die thuis in de knel zitten. Professionals, vrijwilligers en anderen kunnen zich machteloos voelen als blijkt dat een problematische thuissituatie niet of nauwelijks te veranderen is. Soms hebben ze dan het gevoel niets meer voor het kind te kunnen doen. Maar volwassenen die als kind thuis mishandeld zijn, of om een ander reden thuis 'in de knel' zaten, geven vaak aan dat ze het zonder de steun van een 'juf', mentor of andere volwassene niet gered hadden. De weerbaarheid en eigenwaarde van een kind uit een niet-steinend gezin neemt toe door een steunende relatie met een volwassene buiten het gezin.

Betekenis en gevolgen

De betekenis voor kinderen om dag in dag uit slachtoffer te zijn van mishandeling of verwaarlozing is divers. De ernst van de mishandeling of verwaarlozing is afhankelijk van de aard, de ernst en de risico- en beschermende factoren. In het dagelijks leven kan de beleving voor kinderen het volgende zijn.

Meestal is er minder aandacht voor het kind. Soms ook minder waardering voor wat ze doen. Mogelijkheden voor leuke of gezellige dingen zijn er doorgaans niet. Kinderen kunnen zich onzeker, angstig of gespannen voelen door de situatie thuis. Sommige kinderen raken overbelast, omdat ze taken van de ouder overnemen. Kinderen kunnen zich schuldig voelen of zich schamen, vooral als er thuis iets aan de hand is waar een taboe op rust (bijvoorbeeld huiselijk geweld of verslaving). Het is belangrijk dat de omgeving (het 'netwerk') van het kind oog heeft voor de effecten van een dergelijke thuissituatie op de kinderen.

Behoeften van kinderen

Bij steun aan kinderen staan de behoeften van het kind centraal. Kinderen die thuis in de knel zitten, hebben vooral behoefte aan een steuntje in de rug van mensen uit de omgeving. Soms zijn kleine, simpele dingen al genoeg: een luisterend oor, een complimentje, een uitstapje. Wat een kind nodig heeft, hangt ook samen met zijn of haar leeftijd en met de situatie thuis.

Kinderen van 0-4 jaar voelen problemen of spanningen thuis al haarscherp aan. Voor hen zijn geborgenheid, aandacht, veiligheid en lichamelijk contact erg belangrijk. Als er thuis minder aandacht voor ze is, is het fijn als zij zich ergens anders veilig en geaccepteerd kunnen voelen.

Kinderen ouder dan 4 jaar hebben er vaak behoefte aan om even weg te zijn van de problemen en de sfeer thuis. Voor kinderen van deze leeftijd is waardering ook heel belangrijk. Als een kind dit thuis niet of te weinig krijgt, kunnen anderen daar een rol in vervullen. Vaak gaan kinderen pas aan het einde van de basisschoolleeftijd praten over wat er thuis aan de hand is. Iemand die naar ze luistert, is dan erg belangrijk.

Vormen van sociale steun

Er zijn vijf verschillende vormen van sociale steun te onderscheiden: emotionele steun, waarderingssteun, informatiele steun, instrumentele of praktische steun en gezelschapssteun. Hieronder volgt een toelichting van deze steuntypen, met bij elke vorm een paar voorbeelden met betrekking tot kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld.

Emotionele steun

Emotionele steun wordt verkregen doordat iemand een luisterend oor biedt en betrokkenheid toont. Het geeft het kind het gevoel dat mensen van hem houden.

Bijvoorbeeld: af en toe een praatje maken met het kind, begrip tonen voor het kind.

Waarderingssteun

Erkenning en waardering geven wordt waarderingssteun genoemd. Dit kan het gevoel versterken dat men tegen de problemen is opgewassen. Het ontvangen van waardering draagt bovendien bij tot positieve zelfwaardering door een individu.

Bijvoorbeeld: een compliment geven aan een kind, een aai over de bol.

Informele steun

Bij informationele steun ontvangt een individu informatie, suggesties en advies over hoe te handelen om een bepaald probleem te boven te komen. Deze vorm van steun richt zich vooral op het probleemoplossend vermogen van het kind. Informatie kan ook bijdragen tot een beter begrip van de situatie en kan bij kinderen bijvoorbeeld onzekerheid en/of schuldgevoelens verminderen.

Bijvoorbeeld: informatie aan een kind over een psychisch ziektebeeld van zijn vader of moeder.

Instrumentele of praktische steun

Instrumentele of praktische steun draagt bij aan de oplossing van een concreet probleem.

Bijvoorbeeld: helpen bij huiswerk, kinderen uit school halen.

Gezelschapssteun

Gezelschapssteun verwijst naar het plezier en de gezelligheid die het samenzijn en het gezamenlijk ondernemen van activiteiten met familie en vrienden brengt. Soms is slechts de aanwezigheid van vertrouwde anderen al voldoende om spanning te verminderen.

Bijvoorbeeld: een uitstapje met een kind maken, een spelletje doen, voorlezen.

Mobiliseren van steun uit de nabije omgeving kan op verschillende manieren gebeuren, afhankelijk van de functie van de medewerker of hulpverlener, de relatie met het kind en de leeftijd van het kind.

Praten met het kind

Om steun uit de nabije omgeving van een kind te mobiliseren is het goed een kind hier zelf een actieve rol in te laten spelen. Door het kind te motiveren en activeren en hier zelf actie in te ondernemen om anderen hem te laten steunen, leert het een kind zelf om ook in de toekomst zelf om hulp te vragen. Al coachend ga je als medewerker in beeld brengen wat het kind nodig heeft om een ander om hulp te vragen. Als begeleider breng je samen met het kind het proces in kaart waardoor je vooruitgang in beeld brengt. Het kind wordt zich bewust van zijn werkwijze, wat motiveert om in de toekomst zelf om hulp te kunnen en durven vragen.

Vragen waar het kind antwoord op dient te vinden tijdens de gesprekken zijn de volgende:

- Wat wil je bereiken met de steun? Welke steun heb jij nodig?
- Wie uit je omgeving is/zijn belangrijk voor jou en wat zouden die persoon/personen voor jou kunnen doen?
- Welke stappen zijn nodig om de steun te krijgen?
- Wat kun jij als kind allemaal doen of leren om die steun te krijgen?

Door oplossingsgerichte vragen te stellen wordt de huidige situatie (probleem) en toekomstige situatie (waarin het probleem is opgelost) in kaart gebracht. Daarnaast wordt vooruitgang in beeld gebracht. Het kind maakt hierin bewuste keuzes om het doel te behalen.

Mensen die betrokken zijn bij het kind kunnen alle vijf vormen van steun bieden aan een kind, afhankelijk van de leeftijd van het kind en de relatie die het kind met de potentiële steungever heeft. Het is belangrijk om in (volgende) gesprekken met ouder(s) en/of kinderen te checken of het gelukt is om steun uit de omgeving van de grond te krijgen.

12.7. Literatuur

1. Moviera (2013). *'Ik wil mijn eigen keuzes maken'*. Geraadpleegd van <http://www.moviera.nl/ik-wil-mijn-eigen-keuzes-maken/>
2. Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (2018) Augeo Foundation, ministerie van VWS

PRIVACY EN BEROEPSGEHEIM

13. Informatie delen

13.1. Wat is het beroepsgeheim?

Alle professionals hebben een beroepsgeheim. Dit betekent dat u als regel toestemming nodig heeft van de betrokkene om informatie over de betrokkene aan anderen te geven of extern overleg over hem te voeren.

Het beroepsgeheim is voor medisch hulpverleners vastgelegd in de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst. Het beroepsgeheim voor jeugdzorgwerkers ligt vast in de Jeugdwet en is uitgewerkt in de beroepscode voor de jeugdzorgwerker. Ook maatschappelijk werkers, psychologen, pedagogen en onderwijskundigen kennen beroeps- en gedragscodes waarin hun beroepsgeheim is vastgelegd.

13.2. Aan wie vraagt u toestemming voor het delen van informatie?

U vraagt toestemming voor het informatie delen:

Bij kinderen tot 12 jaar	Aan de ouders/wettelijk vertegenwoordiger
Bij jongeren tussen 12 en 16 jaar	Zowel aan de jongere als aan zijn ouders/wettelijk vertegenwoordiger
Bij jongeren vanaf 16 jaar	Aan de jongere zelf
Bij volwassenen met een ondercuratelestelling	Aan de volwassene en curator voor (o.a.) behandeling en begeleiding
Bij volwassenen met een onderbewindstelling	Aan de volwassene zelf en aan de bewindvoerder voor de goederen/financiën die onder bewind staan

13.3. Wat is ouderlijk gezag en voogdij?¹

Ouders zijn getrouwd of hebben geregistreerd partnerschap

Ouders verkrijgen automatisch het gezag van hun kind wanneer zij voor de geboorte of adoptie van het kind getrouwd of geregistreerd partner zijn.

Ouders zijn niet getrouwd en hebben geen geregistreerd partnerschap

De moeder krijgt automatisch gezag indien zij 18 jaar of ouder is, niet onder curatele staat of een geestelijke stoornis heeft.

De vader heeft niet automatisch gezag. Het gezamenlijk gezag kan worden aangevraagd bij de rechtbank.

Ouders zijn gescheiden

Ouders behouden samen het gezag. In enkele gevallen beslist de rechter anders en krijgt één van de ouders alleen het gezag.

Ouder zonder gezag

Ouders zonder gezag hebben recht op informatie over hun kind. De ouder die het gezag heeft moet de ouder zonder gezag informatie geven over de kinderen. Bijvoorbeeld over gezondheid en school. Als de ouder met gezag belangrijke beslissingen wil nemen over de kinderen, moet hij/zij de mening vragen van de ouder zonder gezag. De ouder met gezag beslist uiteindelijk.

Professionals die belangrijke informatie hebben over het kind zijn verplicht om de ouder zonder gezag daarover te informeren wanneer deze hierom vraagt. Professionals kunnen ook uit eigen beweging ouders zonder gezag informeren, bijvoorbeeld door hen uit te nodigen voor bijvoorbeeld ouderavonden.

Gezagsregister

In het openbare Centraal Gezagsregister staat wie er gezag heeft over een minderjarig kind. Het gezagsregister is openbaar en iedereen kan een uittreksel uit het register opvragen.

Voogdij

Voogdij is het gezag van niet-ouders.

Een kind krijgt een voogd als:

- de ouders zijn overleden.
- de ouders geen gezag meer mogen hebben.
- de ouders zijn ontheven of ontzet uit het gezag.

De rechter benoemt een voogd.

Een voogd is verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding van het kind.

13.4. Hoe deelt u informatie?²

U kunt informatie delen wanneer u voldoet aan de volgende beginselen:

1. Rechtmatig, behoorlijk en transparant

Toestemming is rechtmatig wanneer de betrokkene of de wettelijk vertegenwoordiger toestemming heeft gegeven. Hiervan kan alleen worden afgeweken wanneer u een gerechtvaardigd belang voor de verwerking dat prevaleert ten aanzien van het belang van de betrokkene, dit kan het geval zijn wanneer de veiligheid van een betrokkene in gevaar is.

Transparant is het eenvoudig, toegankelijk en begrijpelijk communiceren over wie, wat, waarom, waar, wanneer en hoe lang persoonsgegevens worden verwerkt en bewaard. Dit moet eenvoudig en duidelijk worden uitgelegd aan de betrokkene.

2. Doelbinding

Gebruik de informatie die u van een ander ontvangt alleen voor het doel waarvoor u dit heeft gekregen.

Vindt u het nodig om de informatie ook te gebruiken voor een ander doel:

- Voer daarover dan eerst overleg met de professional van wie u de informatie heeft gekregen.
- Vraag zijn toestemming voor dit andere gebruik.
- In de meeste gevallen zal de professional die de informatie heeft verstrekt, voor gebruik voor een ander doel, opnieuw toestemming aan de betrokkene moeten vragen.

3. Minimale gegevensverwerking

U mag niet meer persoonsgegevens verwerken dan strikt noodzakelijk is.

4. Juistheid

U moet ervoor zorgen dat de persoonsgegevens die u verwerkt juist en nauwkeurig zijn en dat deze tijdig worden geactualiseerd.

5. Opslagbeperking

U bewaart de persoonsgegevens niet langer dan noodzakelijk is en afgesproken binnen de organisatie of volgens de bewaartermijn zoals vastgesteld.

6. Integriteit en vertrouwelijkheid

Persoonsgegevens moeten worden bewaard op een veilige manier met een passende beveiliging, zodat anderen geen ongeoorloofde toegang hebben tot persoonsgegevens. Daarnaast moeten gegevens worden beschermd tegen onopzettelijk verlies, vernietiging of beschadiging.

13.5. Wie mag informatie delen?

U mag informatie delen, indien u zich houdt aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). In de praktijk betekent dit dat u de adviezen volgt zoals ze hier zijn beschreven.

Informatie delen met Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming³

Professionals hebben een wettelijk meldrecht bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit staat in de Wet maatschappelijke ondersteuning, artikel 5.2.6. Dit meldrecht geeft professionals het recht om een melding te doen van vermoedens van huiselijk geweld bij Veilig Thuis of in crisissituaties bij de Raad voor de Kinderbescherming. Hiervoor is geen toestemming nodig van de betrokkene, zijn ouders of wettelijk vertegenwoordigers.

Het wettelijk meldrecht geeft professionals ook het recht om informatie te geven aan Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming als daar in het kader van een onderzoek om wordt gevraagd. Ook dit kan wanneer nodig zonder toestemming van de betrokkene, zijn ouders of wettelijk vertegenwoordigers.

Informatie delen met de Jeugdbescherming⁴

De Jeugdwet geeft aan dat de jeugdbeschermer actief informatie opvraagt bij andere professionals die bij een gezin betrokken zijn. Het gaat hierbij om hulpverleners en deskundigen. Deskundigen en hulpverleners zijn verplicht hieraan mee te werken. De informatie moet wel noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling van het kind. Dit is het geval als de informatie kan bijdragen aan het voorkomen of verminderen van een bedreiging in de ontwikkeling van het kind.

Andersom geldt dat als professionals over informatie beschikken die noodzakelijk kan zijn voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling, zij deze informatie uit eigen beweging kunnen verstrekken aan een jeugdbeschermer.

13.6. Literatuur

1. Ministerie van Veiligheid en Justitie. Informatieblad Gezag, omgang en informatie.
2. Europees parlement en de Raad van de Europese Unie (2016). Wet Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
3. Wet Maatschappelijke ondersteuning 2015 (2014). Artikel 5.2.6. en Burgerlijk wetboek artikel 240.
4. Jeugdwet. (2014) Artikel 7.3.11.

14. Informatie verwerken¹

14.1. In welk dossier worden de gegevens vastgelegd?

5. U werkt met een cliënt-, leerling- of patiëntdossier:

Dan worden de stappen van de meldcode daarin vastgelegd.

6. U werkt niet met een cliënt-, leerling- of patiëntdossier:

Dan moet de organisatie zorgen voor een registratiesysteem waarin op klantniveau gegevens worden vastgelegd over de stappen die worden gezet in verband met de signalen van huiselijk geweld.

Voorbeeld

Een school legt de stappen van de meldcode vast in het leerlingdossier. Een huisarts doet dat in zijn patiëntdossier en het wijkteam in een registratiesysteem. Heeft het jongerenwerk geen dossiers van individuele jongeren, dan draagt het bestuur van het jongerenwerk er zorg voor dat jongerenwerkers gebruik kunnen maken van een registratiesysteem waarin ze per individuele jongere de stappen van de meldcode kunnen vastleggen.

14.2. Wie legt de gegevens vast in het dossier of het registratiesysteem?

Degene die de stappen van de meldcode zet, is zelf verantwoordelijk voor het vastleggen van deze stappen. Is er in de meldcode van de instelling onderscheid gemaakt tussen professionals die alleen een signalerende taak hebben en professionals die ook de overige stappen zetten, dan zijn de professionals die de vervolgstappen zetten verantwoordelijk voor het vastleggen van de stappen. De signalen die aanleiding vormen voor het zetten van de vervolgstappen worden in goed overleg met de signalerende professional vastgelegd.

Voorbeeld

Een jeugdarts en een wijkverpleegkundige maken de aantekeningen in het dossier, want zij zetten zelf de stappen van de meldcode. Als in de meldcode van een instelling voor kinderopvang staat dat de leid(st)ers uitsluitend een signalerende taak hebben en dat de leidinggevende de vervolgstappen zet, is deze leidinggevende verantwoordelijk voor het vastleggen van alle stappen in het dossier of registratiesysteem.

14.3. Welke informatie legt u vast?

Stap 1.

Leg vast:

- de feitelijke signalen waardoor het vermoeden van huiselijk geweld ontstaat.

Stap 2.

Leg vast:

- wie er om advies is/zijn gevraagd.
- hoe het advies luidt.
- waarom er eventueel is afgeweken van de adviezen.

Stap 3.

Leg vast:

- met wie een gesprek is gevoerd over de signalen.
- de reactie van de betrokkene en/of de ouders/wettelijk vertegenwoordiger op deze signalen.
- de afspraken die zijn gemaakt over een eventueel vervolg.
- indien een melding is aangekondigd, de reactie op deze melding.
- indien is besloten om geen contact over de signalen te hebben, voeg dan de redenen voor dit besluit toe.

Stap 4.

Leg vast:

- de weging die is gemaakt op basis van de beschikbare informatie.
- de inhoud van het advies dat eventueel is ingewonnen.

Stap 5.

Leg vast:

- het toe leiden naar passende hulp.
- het besluit of er een melding wordt gedaan en de inhoud van de melding.
- de afspraken die daarover zijn gemaakt.

NB Wanneer u besluit te stoppen met het doorlopen van de stappen, dan legt u dit ook vast in het dossier. Geef daarbij aan waarom u dit hebt besloten.

14.4. Hoe legt u op een zorgvuldige manier informatie vast?

- Wees feitelijk, sluit aan bij wat u hebt gehoord en gezien of waargenomen en vermijd onmiddellijke interpretaties of oordelen.
- Vermeld de bron bij informatie van anderen.
- Leg ook beschermende factoren of signalen die het vermoeden weerspreken vast.
- Leg de reactie van de betrokkenen vast, ook (of juist) als u het niet met hen eens bent.
- Zorg, als er sprake is van een mening of een hypothese, voor voldoende onderbouwing door feiten en blijf binnen uw eigen deskundigheidsterrein.
- Leg medische diagnoses alleen vast als ze zijn vastgesteld door een deskundige professional.

Voorbeeld

Niet zo:	Maar zo:
Afstandelijke vader	Vader zoekt tijdens het gesprek geen oogcontact of ander contact met zijn kind.
Liefdevolle moeder	Moeder maakt bij het aan- en uitkleden oogcontact en doet kiekeboe spelletjes.
Partners zitten in de weerstand	Meneer en mevrouw X voelen weinig voor het hulpaanbod. Afsproken is om daar volgende week op terug te komen.
Gewelddadige man	Politie is de afgelopen maanden driemaal bij meneer X thuis geweest in verband met ruzies tussen meneer en mevrouw X waarbij meneer X fysiek geweld gebruikt (vastpakken, slaan en schoppen).

14.5. Mag u gegevens over een ander dan de betrokkene vastleggen?

Ja, als dat noodzakelijk is voor het signaleren van het geweld of de mishandeling of voor het zetten van de volgende stappen. Informatie over ouders, en eventueel van broertjes en zusjes van een leerling, cliënt of patiënt zal bijna altijd vastgelegd moeten worden in verband met vermoedens van kindermishandeling. Informatie over (ex-)partners en (ex-)echtgenoten die een betrokkene verstrekt, kan eveneens worden vastgelegd voor zover deze informatie noodzakelijk is voor het zetten van de stappen. Beperk u hierbij tot het strikt noodzakelijke, bewaak bronvermelding zodat duidelijk is wie de informatie heeft gegeven en zorg ervoor dat ook uit uw aantekeningen blijkt of u zelf contact hebt gehad, zelf iets hebt vastgesteld of dat de informatie over de (ex-)partner afkomstig is van de betrokkene.

Voorbeeld

Vrouw zegt door haar man van de trap af te zijn geduwd. De val zou de gebroken neus en de schaafwonden verklaren. Vrouw zegt dat man vaker fysiek geweld gebruikt als hij op een vrijdag 's avonds is wezen 'stappen' met zijn vrienden. Geen contact met man gehad, hij is geen cliënt van onze instelling.

14.6. In welke uitzonderlijke gevallen kunnen deze rechten worden beperkt?

Bij wijze van uitzondering kunnen de rechten ten aanzien van het dossier worden beperkt.

Beperking is mogelijk:

- Vanwege concrete aanwijzingen dat door inzage en afschrift de veiligheid van de betrokkene, een gezinslid of die van anderen kan worden bedreigd.

Voorbeeld

Een meisje van vijftien geeft op school aan dat ze niet mee op vakantie durft met haar ouders omdat ze bang is dat ze achtergelaten zal worden in het land van herkomst omdat ze hier in Nederland haar familie 'te schande maakt'.

Op advies van Veilig Thuis doet de school meteen een melding en slaat school stap 3 en 4 over omdat het veiliger voor het meisje is als Veilig Thuis deze zaak verder oppakt. Mochten de ouders om inzage vragen in het leerlingdossier van hun dochter, dan kan school de aantekeningen over het gesprek met de leerling en over de contacten met Veilig Thuis afschermen voor de ouders.

- De beperking op het inzage-recht wordt ingegeven door de veiligheid van de leerling.
- Vanwege privacybelangen van een ander dan degene die om inzage verzoekt.

Voorbeeld

Een instelling verwijdert het woonadres van het kind voordat de vader inzage krijgt, dit om het geheime adres van de moeder en de kinderen voor de vader af te schermen.

Beperking van de rechten van gezagsouders

Als ouders rechten van hun kinderen uitoefenen, kunnen deze rechten, bij wijze van uitzondering, worden beperkt vanwege zwaarwegende belangen van het kind.

14.7. Literatuur

1. Movisie (2015). *Meldcode en dossiervorming*. Geraadpleegd van https://www.wijkteamswerkenmetjeugd.nl/files/tool_files/movisie_meldcode_en_dossiervorming.pdf

15. Begrippen: verplichte meldcode, meldrecht, meldplicht

Verplichte meldcode versus meldplicht

De meldcode is een verplichting tot het hanteren van een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Er wordt wel gesproken over een verplichte meldcode, dit is geen meldplicht. In 2011 is een inhoudelijke uitspraak gedaan door het ministerie VWS om geen meldplicht maar een meldrecht te hanteren voor Veilig Thuis. Dit is gebaseerd op o.a. de volgende feiten:

- Een substantieel deel van de vermoedens van huiselijk geweld wordt ondanks het bestaan van een meldplicht niet gemeld. Uit onderzoek blijkt dat het percentage dat niet wordt gemeld tussen de 25 en 67 procent ligt;
- In landen met een meldplicht kan een fors aandeel van de meldingen niet worden bevestigd, meer dan in landen zonder meldplicht. Uit onderzoek blijkt dat in landen met een meldplicht 59 tot 79 procent van de meldingen ongegrond is;
- In landen met een meldplicht hebben professionals met dezelfde dilemma's te maken als in landen zonder meldplicht;
- Er is geen bewijs dat een meldplicht extra bijdraagt aan het voorkomen van fatale gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Meldrecht

Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015, artikel 5.2.6¹:

Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die noodzakelijk kunnen worden geacht om een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken, kunnen aan een AMHK deze inlichtingen desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep.

In dit artikel is het meldrecht bij Veilig Thuis vastgesteld. Dit artikel geldt voor zowel minderjarigen als voor meerderjarigen. Wanneer een professional een vermoeden heeft van huiselijk geweld, mag hij dit zonder toestemming melden bij Veilig Thuis en daarbij ook alle relevante gegevens van de betrokkene(n) overdragen aan Veilig Thuis. Het belang van de betrokkene(n) gaat hierbij vóór het belang van de privacy van de betrokkene(n). Voor deze melding is wettelijk gezien geen toestemming nodig van de betrokkene.

Meldplicht

De meldplicht geldt voor een aantal sectoren en professionals bij een vermoeden van kindermishandeling en geweld door medewerkers. Meestal is er een meldplicht en een aangifteplicht.

15.1. Literatuur

1. *Wet maatschappelijke ondersteuning 2015*. (2014, 19 juli). Geraadpleegd op 1 juli 2018, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/>

ADVIES, HULP, BEHANDELING EN BESCHERMING

16. Sociale kaart partnergeweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling

16.1. Ervaringsverhaal 'Als vluchten de enige uitweg is'¹

"Vluchten, huis en haard verlaten en elders in het land een nieuw leven beginnen... Geen beslissing die je zomaar even neemt. Vaak hebben vrouwen al een heel proces doorgemaakt voor ze besluiten dat het genoeg is, dat het zo niet langer gaat en dat ze voor zichzelf kiezen.

Mevrouw Jansen belt en vertelt emotioneel haar verhaal. Na ruim drie jaar te zijn mishandeld door haar partner is ze gebroken. Ze kan niet meer verder op deze manier en heeft na veel wikken en wegen besloten dat ze bij hem weg wil. Dat gaat echter niet zomaar; haar partner zal haar vertrek niet accepteren en heeft gedreigd haar te vermoorden als ze hem verlaat. Mevrouw Jansen vraagt om hulp, ze heeft een veilige plek nodig om naartoe te gaan. Een plek waar ze tot rust en tot zichzelf kan komen, zodat er weer ruimte in haar hoofd komt om na te denken over een toekomst.

Het liefst zouden we mevrouw Jansen direct die plek die zij zo verdient, bieden. Helaas is de realiteit vaak anders. Het is vol in opvangland en dat betekent wachten.

We nemen een gestandaardiseerde aanmelding met mevrouw Jansen af en doen een risicoscreening. Aan de hand daarvan bepalen we de ernst van de dreiging: code groen, oranje of rood. We kijken samen of opvang echt nodig is, of dat er ook nog andere oplossingen zijn. Een tijdelijk huisverbod, ambulante ondersteuning en opvang in het eigen sociale netwerk blijken in het geval van mevrouw Jansen geen optie. We besluiten het traject verder in te gaan en bespreken waar in Nederland zij wel en niet veilig is. Op basis van die informatie gaan we op zoek naar een passende plek.

Ondertussen zit mevrouw Jansen nog thuis, wachtend op het verlossende telefoontje. We houden contact en maken alvast een vluchtplan. Zij verzamelt de belangrijkste spullen, pint alvast wat geld en licht haar familie in.

Dan, na vijf dagen, is het eindelijk zover. Er is een plekje in een crisisopvang in Eindhoven; mevrouw Jansen kan opgenomen worden. Als we haar bellen met dit nieuws is zij opgelucht maar ook bang en verdrietig. Zij kan de ellende van de afgelopen jaren achter zich laten, zich losmaken uit de greep van haar partner maar gaat tevens ook een spannende periode tegemoet. Waar kom ik terecht? Hoe reageert mijn partner? Moet ik nu voor altijd 'op de vlucht' blijven? Wat gebeurt er met mijn spullen? Begrijpelijke vragen nu het vertrek zo dichtbij is.

Mevrouw Jansen heeft haar vluchttas klaarstaan. Als haar partner naar zijn werk is, stapt zij op de trein. Op weg naar een nieuw begin. Zij maakt deze reis niet alleen. Wij plaatsen maandelijks gemiddeld vijf vrouwen in opvanghuizen verspreid door het land. Dappere en sterke vrouwen die het verhaal van mevrouw Jansen maar al te goed kennen, en voor wie vluchten de enige uitweg is."

Medewerker Veilig Thuis

16.2. Overzicht organisaties

De sociale kaart geeft een overzicht van organisaties die kunnen ondersteunen bij een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling en/of ouderenmishandeling door zorg, hulp of veiligheid te bieden.²

De volgende organisaties (op alfabetische volgorde) worden behandeld:

1. Algemeen Maatschappelijk Werk
2. Ambulant forensisch psychiatrie
3. Centrum voor Jeugd en Gezin
4. Forensische Polikliniek Kindermishandeling
5. GGZ voor kinderen en jongeren
6. GGZ voor volwassenen
7. Jeugdbescherming
8. Jeugdgezondheidszorg
9. Jeugdhulp
10. Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling (LECK)
11. MEE
12. Meldpunt OGGZ/Bemoeizorg
13. Openbaar Ministerie
14. Opvang
15. Ouderenconsulenten
16. Politie
17. Raad voor de Kinderbescherming
18. Reclassering
19. Slachtofferhulp
20. Sociaal (jeugd)team
21. Veilig Thuis
22. Veiligheidshuis
23. Verslavingszorg

1. Algemeen Maatschappelijk Werk

Het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) biedt psychosociale begeleiding aan jongeren, volwassenen, (echt)paren en gezinnen met problemen als: opvoeding, relatie (partner, familie), geweld, echtscheiding, werk, eenzaamheid, gebrek aan assertiviteit, gezondheid, verwerking psychische klachten en financiële problemen. Het AMW geeft begeleiding, informatie en advies, leidt toe naar andere hulp, verwijst en werkt daarbij samen met zowel het netwerk van de betrokkene als andere instanties.

2. Ambulant forensisch psychiatrie

De Ambulant forensische psychiatrie biedt gespecialiseerde, ambulante, forensische zorg voor mensen met grensoverschrijdend gedrag. Zij biedt behandelingen voor volwassenen die verbaal of fysiek huiselijk geweld gepleegd hebben. Dit kan gebeurd zijn binnen een bestaande of een inmiddels beëindigde partnerrelatie. Ook kan het gaan om huiselijk geweld tegen een betrokkene. Het belangrijkste doel van alle behandelingen is het verminderen van de kans op strafbaar of onveilig gedrag.

3. Centrum voor Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is de plek waar het kind en/of wettelijk vertegenwoordiger, jongeren en professionals terecht kunnen met allerlei vragen over opgroeien en opvoeden. Bij zwaardere problemen of een ingewikkeldere hulpvraag coördineert het CJG en wijst de weg naar geschikte ondersteuning of hulpverlening. In het CJG werken diverse organisaties samen. Daarnaast wordt met

diverse andere (hulpverlenings)organisaties samengewerkt. Hierdoor wordt hulp aan een gezin beter op elkaar afgestemd.

4. Forensische Polikliniek Kindermishandeling

De Forensische Polikliniek Kindermishandeling verricht letseldiagnostiek bij 0- tot 18-jarigen. Op onafhankelijke en wetenschappelijke wijze objectiveren de forensisch artsen letsels bij een vermoeden van mishandeling. De combinatie van medische, forensische en juridische expertise is uniek. Het vroegtijdig objectiveren van letsel bij een vermoeden van kindermishandeling is van cruciaal belang om maatregelen te kunnen treffen voor de veiligheid van het kind.

5. GGZ voor kinderen en jongeren

GGZ voor kinderen en jongeren (kortweg Jeugd-GGZ) bestaat uit gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg voor jeugd van 0 tot 18 jaar. De leeftijdsgrens van 18 jaar wordt soms opgerekt tot 23 jaar. Zij biedt hulp aan kinderen en jongeren met ernstige psychische of psychosociale problemen d.m.v. diagnostiek, behandeling en begeleiding. Daarnaast biedt Jeugd-GGZ ook preventieactiviteiten gericht op het voorkomen van ernstige problemen van specifieke groepen.

6. GGZ Volwassenenzorg

GGZ voor volwassenen bestaat uit gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg voor volwassenen. Zij biedt hulp aan volwassenen met ernstige psychische of psychosociale problemen d.m.v. diagnostiek, behandeling en begeleiding. Daarnaast biedt GGZ Volwassenenzorg ook preventieactiviteiten gericht op het voorkomen van ernstige problemen van specifieke groepen.

7. Jeugdbescherming

De gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming voert kinderbeschermingsmaatregelen uit. Organisaties die een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering uitvoeren, wordt een kwaliteitstoets vooraf, in de vorm van certificering, opgelegd.

8. Jeugdgezondheidszorg

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) in Nederland heeft de wettelijke taak zich in te zetten voor de bescherming en bevordering van de gezondheid en de lichamelijke, geestelijke en sociale ontwikkeling van kinderen en jeugdigen van 0 tot 19 jaar. Om problemen bij de gezondheid of ontwikkeling tijdig op te sporen, onderzoekt de JGZ al deze kinderen op verschillende vastgestelde momenten. Als er problemen zijn, dan begeleidt zij het kind, de ouders of verzorgers en eventueel de leerkracht. Wanneer nodig verwijst de JGZ door naar bepaalde hulpverlening.

9. Jeugdhulp

Jeugdhulp biedt professionele jeugdzorg aan kinderen en jongeren van 0 tot 23 jaar en hun ouders en/of verzorgers. Jeugdhulp biedt ondersteuning bij aanhoudende problemen bij de opvoeding en ontwikkeling van een kind. De hulp is erop gericht om samen met de ouders te werken aan een sterke basis. Bij ambulante hulpverlening gaat het om begeleiding thuis aan het gezin of gesprekken met jongeren en de school. Bij daghulp zijn de kinderen of jongeren overdag in behandeling en opvang: 's avonds gaan zij dan weer naar huis. Bij 24-uurs hulp verblijven de kinderen of jongeren continu in behandeling en opvang.

10. Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling (LECK)

Het LECK biedt voor professionals geïntegreerde forensisch medische en kindergeneeskundige expertise in het geval van een vermoeden van kindermishandeling. Het LECK is een samenwerkingsverband tussen het

AMC Amsterdam, UMC Utrecht, Erasmus MC Rotterdam en het Nederlands Forensisch Instituut. Het LECK is met name beschikbaar voor advies en consultatie over lichamelijke mishandeling en verwaarlozing, seksueel misbruik en pediatric condition falsification.

11. MEE

MEE geeft informatie, advies, begeleiding en bemiddeling aan mensen met een beperking. MEE biedt ondersteuning bij leven met een beperking zoals begeleiding bij schoolsituaties, werk, opvoeding en wonen.

12. Meldpunt OGGZ/Bemoeizorg

Het Meldpunt OGGZ (Openbare Geestelijke Gezondheidszorg) biedt de hulp die nodig is om te voorkomen dat situaties uit de hand lopen. Het meldpunt leidt naar zorg en coördineert en monitort zorg, totdat deze bij de reguliere hulpverleningspartijen goed op gang is gekomen. Het Meldpunt doet dit voor sociaal kwetsbare volwassenen/kinderen en gezinnen die zorgen oproepen door hun gedrag of problemen, die niet de hulp krijgen die zij nodig hebben en waarbij veelal sprake is van meervoudige complexe problemen.

13. Openbaar Ministerie

Al enkele jaren geven politie en OM hoge prioriteit aan de aanpak van huiselijk geweld. Bij huiselijk geweld gaat het om (ernstige) strafbare feiten, zoals lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging. Huiselijk geweld komt op grote schaal voor. Slachtoffers van geweld zijn in de meeste gevallen vrouwen, kinderen en ouderen, maar het treft ook mannen. In slechts een gering aantal gevallen doen slachtoffers aangifte. Een deel van hen durft geen aangifte te doen of gaat ervan uit dat politie en justitie daar geen gevolg aan zullen geven. Het OM vervolgt bewijsbare huiselijk geweld zaken in beginsel altijd.

14. Opvang

De (vrouwen)opvang biedt opvang en begeleiding aan vrouwen, mannen en hun kinderen die ten gevolge van huiselijk (fysiek en/of psychisch) geweld in een crisissituatie zitten en dakloos zijn geworden. Doelgroepen zijn slachtoffers van huiselijk geweld, eergerelateerd geweld en vrouwen die slachtoffer zijn van vrouwenhandel en behoefte hebben aan opvang en begeleiding. Vrouwen en mannen die opvang zoeken wegens eergerelateerd geweld, kunnen terecht in de vrouwen- of mannenopvang. Ook zijn 15 'safe houses' ingesteld. Dit zijn geheime particuliere opvangadressen waar vrouwen bescherming kunnen vinden.

15. Ouderenconsulenten

Ouderenconsulenten ondersteunen ouderen bij alle vragen, zoals over eenzaamheid, financiën, wonen, dagbesteding, ondersteuning bij ziekten, psychosociale problemen en dementie. Daarnaast kunnen zij bij vragen over veiligheid en huiselijk geweld toe leiden naar hulp en bescherming.

16. Politie

De politie beschouwt huiselijk geweld niet als een privéprobleem, maar als een strafbaar feit en doet voor zowel huiselijk geweld als kindermishandeling aan waarheidsvinding. Slachtoffers van kindermishandeling, die (misschien) aangifte willen doen en melders die signalen willen doorgeven, kunnen zich bij de meeste politiekorpsen melden bij de speciale afdeling Jeugd- en zedenzaken. Slachtoffers van huiselijk geweld kunnen aangifte doen bij de politie in hun gemeente.

17. Raad voor de Kinderbescherming

De Raad voor de Kinderbescherming wordt ingeschakeld als de omstandigheden van een kind en zijn gezin zorgelijk zijn, de geboden vrijwillige hulpverlening niet (meer) voldoende is of het gezin geen hulp

accepteert. De Raad biedt bescherming aan kinderen door de rechter te verzoeken een kinderbeschermingsmaatregel op te leggen. Ook adviseert zij de rechter bij gezag en omgang na (v)chtscheiding wanneer de ouder(s) en/of wettelijk vertegenwoordiger het niet eens worden over afspraken over de kinderen.

18. Reclassering

Reclassering Nederland draagt bij aan een veiligere samenleving door het voorkomen en verminderen van strafbaar gedrag. Voor de aanpak van huiselijk geweld werkt de reclassering samen met het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht, gemeenten, politie en hulpverlening. De reclassering is de verbindingsschakel tussen het strafrechtelijke traject en de hulpverlening. Als de geweldpleger de hulpverlening niet start of afmaakt, dan volgt een strafrechtelijke reactie. Strafrecht en hulpverlening zijn zo effectief geïntegreerd.

19. Slachtofferhulp

Slachtofferhulp Nederland biedt ondersteuning en hulp bij huiselijk geweld op juridisch gebied en geeft advies over het doen van aangifte, het verhalen van schade of voor ondersteuning in het strafproces. Daarbij bieden zij emotionele steun. Slachtofferhulp is er voor slachtoffers, familie en kennissen, getuigen en/of nabestaanden.

20. Sociaal (jeugd)team

Het sociaal wijkteam is binnen een gemeente het aanspreekpunt voor zorg, ondersteuning en hulp. In het sociaal wijkteam werken professionals samen en kunnen burgers terecht met vragen over opvoeden, wonen, financiën, werk, gezin of relatie. Sociale teams werken voor alle burgers, in sommige gemeenten is een team voor burgers van 0-100 jaar actief en in andere gemeenten is een apart team actief voor jeugd en een team voor volwassenen en ouderen. Het sociaal team kan adviseren en toe leiden naar hulp en bescherming bij situaties van huiselijk geweld.

21. Veilig Thuis

Veilig Thuis geeft advies en onderzoekt (vermoedelijke) situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling (waaronder ook vormen van eengerelateerd geweld) en brengt wanneer nodig de juiste hulp op gang. Veilig Thuis is de organisatie voor iedereen met vragen, zorgen of meldingen over huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis beoogt om, in samenwerking met de betrokkene en/of zijn/haar gezin, hulpverlening op gang te brengen zodat het geweld stopt en/of de zorgelijke situatie voor de betrokkene verbetert. Indien noodzakelijk kan Veilig Thuis aan de Raad voor de Kinderbescherming vragen nader onderzoek te doen.

22. Veiligheidshuis

Het Veiligheidshuis is een lokaal of regionaal samenwerkingsverband tussen verschillende veiligheidspartners uit de straf- en zorgketen die onder regie van de gemeente veiligheid bevorderen door een integrale, probleemgerichte aanpak aan te bieden aan gezinnen. Hiermee worden (herhaling van) strafbare feiten voorkomen, overlast vermindert en passende zorg geboden aan betrokkenen. In het Veiligheidshuis nemen, afhankelijk van de regio, gemeenten, leerplicht, politie, openbaar ministerie, dienst justitiële inrichtingen, Raad voor de Kinderbescherming, jeugdzorg, reclassering, GGZ, zorg voor mensen met een beperking, maatschappelijk werk deel.

23. Verslavingszorg

Verslavingszorg verzorgt behandeling bij problemen met alcohol, drugs, medicijnen, gokken of internet. Zij biedt diagnostiek, ondersteunt bij het ontwennen van verslavende middelen, het bereiken van een psychisch en lichamelijk evenwicht, het voorkomen van terugval en hulp bij resocialisatie.

16.3. Literatuur

1. Kadera (2013). *Als vluchten de enige uitweg is*. Geraadpleegd van <http://www.kadera.nl/verhalen.php?bericht=56>
2. De sociale kaart. Geraadpleegd van <https://www.socialekaartnederland.nl/>

17. De meest gestelde vragen over Veilig Thuis

17.1. “Huiselijk geweld, zo zwart-wit is het allang niet meer”¹

“Ik werk nu bijna 13 jaar voor Veilig Thuis (voorheen Steunpunt Huiselijk Geweld), waarbij ik mensen help om het geweld te stoppen. En ik moet zeggen: het werk blijft interessant! Een bijdrage leveren aan het stoppen van geweld, daar draait het om. In de afgelopen decennia is er veel veranderd in de aanpak van huiselijk geweld. Vroeger was het vanzelfsprekend dat vrouwen met hun kinderen in opvanghuizen terecht kwamen en dat mannen gewoon thuis konden blijven. Zo zwart-wit is het allang al niet meer. Gelukkig maar! Want huiselijk geweld is echt heel complex. Je kunt niet altijd zeggen dat er maar 1 slachtoffer en 1 pleger zijn in het verhaal. Het gaat toch vaak over en weer. Bovendien gaat het er niet om dat mensen in de opvanghuizen worden geplaatst. De focus ligt op het stoppen van het geweld en op een andere manier van communiceren met elkaar.

Ik zeg altijd tegen mijn cliënten: ruzie maken mag best, maar weet hoe je ruzie moet maken. Ken je grenzen en heb vooral respect voor de grenzen van de ander. Aangezien je ruzie met elkaar maakt, vind ik het ook belangrijk om alle betrokkenen te spreken. Huiselijk geweld raakt het hele gezin! Iemand zei een keer: ‘Mijn dochter van 7 was er niet bij, ze was boven in haar kamer.’ Of je er nou bij bent of niet; waar huiselijk geweld is, zijn spanningen en die kan iedereen in het huis voelen. Systeemgericht denken en werken is onze stijl. Ik neem in 80% van de zaken ook contact op met de ander om hem of haar uit te nodigen voor een gesprek. Dit doe ik natuurlijk wel in overleg met mijn cliënt. Op die manier geef ik alle betrokkenen de ruimte om het verhaal van hun kant te laten horen en bovendien krijg ik dan een beter beeld van de situatie. Ik merk vaak dat mensen dan maar al te graag hun verhaal willen vertellen. Dat wordt gewaardeerd.

Ik realiseer mij ook dat het veel inspanning kost om bij ons aan te kloppen. De drempel is voor veel mensen te hoog. Schaamte, eer en vaak ook onzekerheid spelen een grote rol bij de afweging om hulp te zoeken. Een gevolg hiervan kan zijn dat het geweld door blijft gaan, soms zelfs jarenlang. Ik heb weleens cliënten gehad waarbij er zeker al 15 jaar sprake was van huiselijk geweld. Het blijft lastig om daar dan zomaar verandering in te brengen, dat is soms ook onbegonnen werk. Ik heb een gidsfunctie als maatschappelijk werker. Mijn taak is om mijn cliënten bewust te maken van de problematiek die speelt, de mogelijkheden te laten zien en tips en tools mee te geven hoe om te gaan met spanningen en ruzies in huis. Het is aan de cliënt zelf welke weg hij/zij uiteindelijk wil en kan bewandelen.

Na 13 jaar houd ik nog steeds enorm veel van mijn werk. In een stad als Amsterdam kom je veel verschillende zaken tegen. Huiselijk geweld komt helaas te vaak voor. Mensen vergeten ook vaak dat het overal kan voorkomen, ongeacht cultuur, leeftijd, geslacht en seksuele geaardheid. Ik kan er ook mee te maken krijgen. Het is ook geen schuld kwestie, maar je moet je er wel bewust van worden dat het niet oké is. Waar liefde is, hoort geen geweld. Houd je handen thuis en denk aan de woorden die uit je mond komen, want die kunnen vaak meer schade aanrichten dan het lichamelijke geweld. Het klinkt misschien cliché, maar ik ga het toch zeggen want ik geloof dat het NOOIT te laat is om hulp te zoeken. Laat een ander je gids worden en pak de problematiek vanuit de kern aan!”

Marieke, medewerker Veilig Thuis

17.2. In 't kort: Wat doet Veilig Thuis?²

Advies vragen of melden?

In elke stap van de meldcode kan je Veilig Thuis bellen voor advies. Ook kan je bij Veilig Thuis een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling melden.

Om je te helpen bij het maken van de afweging wel of niet melden bespreekt Veilig Thuis met je:

- Welke informatie je hebt over de actuele onveiligheid van alle gezinsleden
- Wat je mogelijkheden zijn om zelf de directe veiligheid te herstellen
- Of je op basis van de wet Meldcode en je afwegingskader een melding moet doen

Advies en ondersteuning

In elke stap van de meldcode kan je Veilig thuis bellen voor advies of ondersteuning. Veilig Thuis kan dan met je bespreken:

- Hoe je de onveiligheid met betrokkenen kan bespreken
- Wat je kan doen om de onveiligheid aan te pakken
- Welke lokale deskundigen je kan betrekken bij de aanpak
- Hoe Veilig Thuis je daarbij kan ondersteunen
- Of je behoefte hebt aan een vervolgadvis

Bij een advies hoef je de naam van het gezin niet te noemen. Veilig Thuis bespreekt met jou hoe zij omgaat met het registreren van gegevens naar aanleiding van een advies. Bij een advies blijf je zelf verantwoordelijk voor de aanpak en uitvoering van de acties.

Veilig Thuis kan je ondersteuning bieden bij de gesprekken met het kind en/of de ouders en bij het opstellen van veiligheidsvoorwaarden en het opnieuw taxeren van de veiligheid

Wat als ik besluit te melden?

Veilig Thuis neemt elke melding van een (vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling aan. Je maakt dan als melder je contactgegevens kenbaar. Bij het doen van een melding kan je van mening zijn dat je zelf de nodige hulp kunt bieden of organiseren. Of je verzoekt Veilig Thuis om de verantwoordelijkheid over te nemen.

Veilig Thuis maakt met jou afspraken over de vervolgstappen, de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid in het gezin, de afstemming met de directbetrokkenen en de samenwerking en communicatie tussen jou en Veilig Thuis.

Na een melding neemt Veilig Thuis binnen vijf werkdagen contact met je op om:

- de veiligheidsbeoordeling te bespreken en de informatie te delen die is opgehaald, voor zover deze informatie noodzakelijk is voor een goede uitoefening van jouw taak.
- jouw mogelijkheden te bespreken om zelf de nodige hulp te bieden.
- afspraken te maken – mocht het nodig zijn dat Veilig Thuis zich ook actief gaat inzetten voor dit gezin of huishouden.

Veilig Thuis informeert vervolgens het gezin/huishouden over de melding en over de afspraken die jullie onderling hebben gemaakt.

Veiligheidsbeoordeling

Veilig Thuis verzamelt informatie uit eerdere meldingen bij Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming met als doel zicht krijgen op de veiligheid in het gezin of huishouden. Vervolgens wordt besloten welke instelling of professional de verantwoordelijkheid krijgt voor de vervolgstappen die genomen moeten worden. Als meldingen niet kunnen worden overgedragen zal Veilig Thuis direct werken aan veiligheid of eerst onderzoek doen.

Direct werken aan veiligheid

Als de gezinsleden na de melding bereid zijn samen te werken met Veilig Thuis spreekt Veilig Thuis met hen af wat er tenminste moet gebeuren om te zorgen dat het direct veilig wordt. Deze afspraken heten Veiligheidsvoorwaarden. Deze veiligheidsvoorwaarden worden door Veilig Thuis overgedragen aan het (netwerk rond een) gezin en/of aan professionele hulpverlening.

Onderzoek

Als gezinsleden van het gemelde gezin niet willen samenwerken met Veilig Thuis of als er nog geen antwoord is op de vraag of er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling doet Veilig Thuis onderzoek.

Terugkoppelen en monitoren

Veilig Thuis stelt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van de veiligheidsbeoordeling. Gaat Veilig Thuis zelf met de melding aan de slag dan wordt de melder ook bij afronden van de bemoeienis over het resultaat geïnformeerd.

Na afsluiten bemoeienis bewaakt Veilig Thuis gemiddeld nog anderhalf jaar of veiligheid ook daadwerkelijk tot stand komt en in stand blijft door alle gezinsleden hierop te bevragen.

17.3. Uitgebreid: Wat doet Veilig Thuis?³

Nederland telt 26 regionale Veilig-Thuisorganisaties (VT's). Alle Veilig Thuisorganisaties werken volgens de werkwijze beschreven in het Handelingsprotocol³.

17.4. Wat doet Veilig Thuis in contact met directbetrokkenen?

Directbetrokkenen zijn diegenen die huiselijk geweld begaan of ondergaan en degenen die tot hun huishouden of gezin behoren.

1. Veilig Thuis spreekt als eerste met de directbetrokkenen.

Hierdoor weten directbetrokkenen met wie Veilig Thuis over hun situatie gaat spreken.

2. Veilig Thuis informeert alle directbetrokkenen.

Informatie wordt verstrekt over:

- Veilig Thuis, de werkwijze en bevoegdheden;
- de inhoud van de melding;
- de identiteit van de melder;
- het feit dat de directbetrokkene in verband met de melding is opgenomen in het registratiesysteem van Veilig Thuis en het doel daarvan;
- de personen en instanties met wie de informatie is of zal worden gedeeld;
- welke vervolgstappen Veilig Thuis gaat zetten;
- op welke wijze en onder welke voorwaarden Veilig Thuis het dossier sluit;
- de doorlopende bemoeienis tijdens het monitoren indien er dienst voorwaarden en vervolg of dienst onderzoek is ingezet.

3. Veilig Thuis hoort alle directbetrokkenen.

Directbetrokkenen wordt gevraagd naar hun reactie en visie op de melding. Veilig Thuis spreekt ook minderjarige kinderen vanaf vier jaar. Kinderen jonger dan vier jaar worden in ieder geval gezien.

4. Veilig Thuis wijst alle directbetrokkenen op de mogelijkheden van ondersteuning.

Directbetrokkenen mogen zich laten ondersteunen, bijvoorbeeld door een familielid.

5. Veilig Thuis informeert alle directbetrokkenen over hun rechten.

Directbetrokkenen krijgen informatie over hun wettelijke rechten en het recht om een klacht in te dienen.

6. Veilig Thuis neemt geen contact op met directbetrokkenen bij veiligheidsrisico's

Er wordt niet direct of geen contact opgenomen met één of meer directbetrokkenen wanneer door de contacten veiligheidsrisico's ontstaan voor directbetrokkenen, voor medewerkers van Veilig Thuis of voor anderen. Veilig Thuis doet uiteraard wel hun werk bij onveiligheid en zorgt ervoor dat iedereen zo veilig als mogelijk is.

7. Veilig Thuis gaat zorgvuldig om met informatie

Informatie wordt verwerkt waarbij:

- feiten en interpretaties worden gescheiden en bronnen worden vermeld.
- hoor en wederhoor wordt toepast.
- informatie zorgvuldig wordt overgedragen.
- alle informatie wordt betrokken in de beoordeling en besluitvorming.

³ Landelijk Netwerk Veilig Thuis, 2019. Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019.

17.5. Hoe neemt Veilig Thuis besluiten?

Een medewerker van Veilig Thuis neemt een besluit altijd na overleg met één of meer collega's van Veilig Thuis. Medewerkers maken gebruik van vertrouwensartsen, gedragswetenschappers en aandachtsfunctionarissen op diverse deelterreinen.

Verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming

Veilig Thuis kan een verzoek tot onderzoek (VTO) indienen bij de Raad voor de Kinderbescherming of bij de Jeugdbeschermingstafel in het geval dat:

- een kind ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd;
- ouders de zorg die nodig is om die bedreiging op te heffen niet voldoende accepteren;
- verwacht wordt dat ouders binnen een voor het kind aanvaardbare termijn hun opvoedingsverantwoordelijkheid niet zullen waarmaken.

In crisissituaties kan met de Raad voor de Kinderbescherming overlegd worden over de noodzaak en de haalbaarheid om per direct een maatregel voor kindbescherming te bewerkstelligen.

Samenwerking met justitiepartners

Veilig Thuis kan samenwerken met politie, Openbaar Ministerie, Reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming wanneer bij een melding van huiselijk geweld:

- wordt onderzocht of er daadwerkelijk sprake is huiselijk geweld.
- Welke stappen worden genomen.

Veilig Thuis legt nog geen contact met directbetrokkenen wanneer de melding een strafrechtelijk onderzoek kan doorkruisen.

Overleg over mogelijkheden van een tijdelijk huisverbod

Veilig Thuis overlegt met de politie of de hulpofficier van justitie over de mogelijkheden van het opleggen van een tijdelijk huisverbod wanneer:

- uit feiten of omstandigheden blijkt dat de aanwezigheid van een van de directbetrokkenen in de woning ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor één of meerdere gezinsleden;
- op basis van feiten of omstandigheden een ernstig vermoeden van gevaar bestaat;
- de persoon van wie de dreiging uit gaat meerderjarig is;
- er geen afspraken te maken zijn waardoor deze situatie in een vrijwillig kader kan worden beëindigd.

Verzoek om een beschermingsmaatregel bij de kantonrechter

Veilig Thuis kan, via de officier van justitie, het initiatief nemen om een beschermingsmaatregel aan te vragen bij de kantonrechter. Er zijn twee beschermingsmaatregelen aan te vragen: bewindvoering en mentorschap. Doel van een bewindvoering is bescherming van het bezit/financiën van de volwassene. Doel van een mentorschap is het krijgen van goede, voldoende en passende zorg en/of leefomstandigheden voor de volwassene.

Veilig Thuis kan een bewindvoering aanvragen wanneer aan deze vier criteria is voldaan:

- een kwetsbare volwassene niet meer in staat is om zelfstandig beslissingen over zijn financiën te nemen of de gevolgen daarvan te overzien;
- uit het onderzoek door Veilig Thuis blijkt dat een ander misbruik maakt van deze situatie;
- er geen afspraken te maken zijn waardoor deze situatie in een vrijwillig kader kan worden beëindigd;
- er geen anderen in de omgeving van de kwetsbare volwassene zijn die onderbewindstelling kunnen of willen aanvragen.

Veilig Thuis kan een mentorschap aanvragen wanneer aan deze vijf criteria is voldaan:

- een kwetsbare volwassene niet meer in staat is om zelfstandig beslissingen te nemen over de zorg/hulp of de gevolgen daarvan te overzien;
- deze volwassene is afhankelijk van de zorg van anderen;
- na onderzoek door Veilig Thuis blijkt dat de zorg en/of veiligheid ernstig tekortschieten;
- er zijn geen afspraken te maken waardoor verbetering van de situatie niet (voldoende) haalbaar is;
- er geen anderen in de omgeving van de kwetsbare volwassene zijn die mentorschap kunnen of willen aanvragen.

17.6. Het eerste contact met Veilig Thuis

Wat is het doel?

Het doel van het eerste contact is:

- Veilig thuis heeft een beeld van de actuele veiligheid van alle directbetrokkenen en van de (on)mogelijkheden van degene die contact opneemt voor het herstellen van de directe veiligheid.
- Veilig Thuis neemt een besluit om over te gaan tot het geven van advies of het in ontvangst nemen van een melding.

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis bespreekt in het eerste contact:

- de relatie van degene die contact opneemt tot het gezin of huishouden;
- de samenstelling van het gezin/huishouden;
- bedoelingen en verwachtingen van degene die contact opneemt;
- de werkwijze en mogelijkheden van Veilig Thuis;
- consequenties van de verschillende vervolgtrajecten voor anonimiteit, verantwoordelijkheidsverdeling, registratie en informatieplicht;
- anonimiteit ten opzichte van gezin of huishouden;
- beroepsgeheim en de wet verplichte Meldcode: indien van toepassing verstrekt Veilig Thuis hierover informatie.

Als minderjarigen contact zoeken met Veilig Thuis

Als een minderjarige contact zoekt met Veilig Thuis, wordt altijd met hem of haar gesproken, ook als er geen toestemming is van de gezaghebbende ouder(s).

Besluit tot een advies of een melding

Degene die contact heeft opgenomen met Veilig Thuis beslist of hij advies nodig heeft of een melding gaat doen. Als hij een melding wil doen én het gaat om een (vermoeden van) huiselijk geweld, dan wordt de melding altijd aangenomen door Veilig Thuis. Veilig Thuis beslist of er vervolg aan gegeven wordt.

Bij een professional wordt in het advies meegenomen of de professional:

- op basis van het afwegingskader een melding moet doen.
- in staat is om stappen te zetten die zorgen voor herstel van directe en stabiele veiligheid.

Wat is het vervolg?

Het eerste contact wordt vervolgd door:

- Het stoppen van het contact wanneer er geen sprake is van huiselijk geweld. Dit wordt geregistreerd als advies.
- Advies en ondersteuning van directbetrokkenen.
- Advies en ondersteuning van professionals.
- Het in ontvangst nemen van een melding.

17.7. Advies aan en ondersteuning van directbetrokkenen

Wat is het doel?

Het doel van advies aan en ondersteuning van directbetrokkenen is:

- Directbetrokkenen bij huiselijk geweld weten wat zij kunnen doen om de situatie van huiselijk geweld te doorbreken en de veiligheid te herstellen en zijn in staat om de benodigde stappen te zetten.

Wat doet Veilig Thuis?

Wanneer Veilig Thuis advies geeft:

- Behoudt de directbetrokkene de regie. Veilig Thuis handelt niet en indien er toch een actie wenselijk is kan dit alleen met de uitdrukkelijke toestemming van de directbetrokkene.
- Kan de directbetrokkene anoniem blijven.

Bij meerdere contacten, vraagt Veilig Thuis toestemming voor het registreren van persoonsgegevens.

De onderwerpen die worden besproken tijdens het eerste contact vormen samen met onderstaande gespreksonderwerpen één gesprek.

Wanneer Veilig Thuis advies geeft aan een directbetrokkene wordt besproken:

- Wat mogelijke gevolgen van het geweld zijn;
- Welke mechanismen een rol spelen bij het in stand houden van het geweld;
- Wat mogelijkheden zijn om de bestaande situatie te doorbreken;
- Welke stappen de directbetrokkene zelf kan zetten;
- Welke ondersteuning Veilig Thuis daarbij kan bieden of organiseren.

Veilig Thuis kan directbetrokkenen ondersteunen:

- Door het leggen van contact tussen directbetrokkene en hulpverlener(s);
- Door het deelnemen aan een of meer gesprekken van directbetrokkene met een hulpverlener of de politie.

Wat is een ambtshalve melding?

Veilig Thuis kan besluiten om te gaan handelen zonder toestemming van de directbetrokkene. Deze ambtshalve melding wordt genomen wanneer:

- het veiligheidsrisico voor de directbetrokkene of anderen hoog en acuut is en/of
- de directbetrokkene ook met ondersteuning van Veilig Thuis de veiligheid van zichzelf of van anderen niet of onvoldoende kan of wil vergroten;
- Veilig Thuis beschikt over de persoonsgegevens van de directbetrokkenen.

De overweging van Veilig Thuis om de regie over te nemen en welke gevolgen dit heeft wordt besproken in een gesprek met de directbetrokkene.

Hoe gaat Veilig Thuis met informatie om?

Veilig Thuis registreert adviezen op naam van de adviesvrager tenzij hij daar geen toestemming voor geeft. In het geval dat een vervolgadvis wordt gegeven, worden de contactgegevens van de adviesvrager vastgelegd, met daarbij de afspraken die zijn gemaakt over het vervolg.

Wat is de bewaartermijn?

De bewaartermijn voor gegevens over adviezen bedraagt twee jaar.

Wat is het vervolg?

Veilig Thuis sluit het contact met de adviesvrager af.

17.8. Advies- en ondersteuning van omstanders en professionals

Wat is het doel?

Het doel van advies aan en ondersteuning van omstanders en professionals is:

- Omstanders en professionals die advies vragen weten wat zij kunnen doen om de situatie van huiselijk geweld te doorbreken en de veiligheid te herstellen en zijn in staat om de benodigde stappen te zetten.

Wat doet Veilig Thuis?

Wanneer Veilig Thuis advies geeft:

- Blijft de adviesvrager zelf verantwoordelijk voor de stappen die eventueel worden genomen. Veilig Thuis is verantwoordelijk voor het zorgvuldig adviseren. Veilig Thuis handelt niet en indien er toch meer nodig is dringt Veilig Thuis aan op het maken van een nieuwe afspraak voor een volgend advies over dezelfde casus.
- Kan de adviesvrager anoniem blijven.

Bij meerdere contacten, vraagt Veilig Thuis toestemming voor het registreren van persoonsgegevens.

De onderwerpen die worden besproken tijdens het eerste contact vormen samen met onderstaande gespreksonderwerpen één gesprek.

Bij de advisering maakt Veilig Thuis een onderscheid tussen omstanders en professionals.

Wanneer Veilig Thuis advies geeft aan een omstander wordt besproken:

- wat de adviesvrager zou kunnen doen om de onveiligheid met directbetrokkenen te bespreken;
- wat de adviesvrager zou kunnen doen om de onveiligheid aan te pakken;
- op welke manier Veilig Thuis de adviesvrager daarbij kan ondersteunen;
- of de adviesvrager behoefte heeft aan een volgend adviesgesprek over dezelfde casus;
- hoe Veilig Thuis omgaat met het registreren van gegevens naar aanleiding van een advies.

Wanneer Veilig Thuis advies geeft aan een professional wordt besproken:

- wat de adviesvrager zou kunnen doen om de onveiligheid met directbetrokkenen te bespreken;
- wat de adviesvrager zou kunnen doen om de onveiligheid aan te pakken;
- welke mogelijkheden de adviesvrager heeft om de lokale deskundigen te betrekken bij de aanpak;
- op welke wijze Veilig Thuis de adviesvrager daarbij zou kunnen ondersteunen;
- of de adviesvrager behoefte heeft aan een volgend adviesgesprek over dezelfde casus;
- de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen Veilig Thuis en adviesvrager;
- hoe Veilig Thuis omgaat met het registreren van gegevens naar aanleiding van een advies.

Als er sprake is van een vermoeden van strafbaar huiselijk geweld bespreekt Veilig Thuis bovendien:

- het risico op het frustreren of onmogelijk maken van onderzoek door een andere organisatie;
- juridische mogelijkheden om een dwingend kader op te leggen waarbinnen ouders/verzorgers verplicht zijn hulp te aanvaarden;
- welke veiligheidsmaatregelen getroffen kunnen worden.

Veilig Thuis kan omstanders en professionals ondersteunen:

- in de voorbereiding van gesprekken met directbetrokkenen bij huiselijk geweld;
- tijdens gesprekken met directbetrokkenen bij huiselijk geweld;
- in het opstellen en/of bespreken van een veiligheidsplan;

- door het bijwonen van een lokaal teamoverleg ter bespreking van de te nemen stappen in geval van huiselijk geweld.

Veilig Thuis adviseert de adviesvrager om zijn adviesvraag om te zetten in een melding wanneer:

- er mogelijk sprake is van acute en/of structurele onveiligheid of van een multiproblematische leefsituatie waarbij directbetrokkenen niet open staan voor hulpverlening én
- de adviesvrager niet in staat is om stappen te zetten die zorgen voor herstel van directe en stabiele veiligheid.

Wat is een ambtshalve melding?

Veilig Thuis kan besluiten om te gaan handelen zonder toestemming van de adviesvrager. Deze ambtshalve melding wordt genomen wanneer:

- het veiligheidsrisico voor de directbetrokkene of anderen hoog en acuut is en/of
- de adviesvrager ook met ondersteuning van Veilig Thuis de veiligheid van de directbetrokkene niet of onvoldoende kan of wil vergroten en
- na opschaling tussen Veilig Thuis en de adviesvrager geen overeenstemming is bereikt over het doen van een melding en
- Veilig Thuis beschikt over de persoonsgegevens van de directbetrokkenen.

De overweging van Veilig Thuis om de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid op zich te nemen en welke gevolgen dit heeft wordt besproken in een gesprek met de adviesvrager.

Hoe gaat Veilig Thuis met informatie om?

Registratie advies

Veilig Thuis registreert adviezen op naam van de adviesvrager tenzij hij daar geen toestemming voor geeft. Bij het geven van advies legt Veilig Thuis geen persoonsgegevens vast van directbetrokkenen. In het geval dat een vervolgadvis wordt gegeven, worden de contactgegevens van de adviesvrager vastgelegd, met daarbij de afspraken die zijn gemaakt over het vervolg.

Bewaartermijn

De bewaartermijn voor gegevens over adviezen bedraagt twee jaar.

Wat is het vervolg?

Veilig Thuis sluit het contact met de adviesvrager af.

17.9. Meldingen

Wat is het doel?

Het doel van het doen van een melding is:

- De verantwoordelijkheid voor het zicht op de veiligheid van de directbetrokkenen is overgedragen van de melder naar Veilig Thuis.
- Veilig Thuis komt in de positie om signalen uit verschillende bronnen te verbinden met de melding en kan zodoende een inschatting maken van de actuele en structurele onveiligheid.

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis neemt een melding aan wanneer er (een vermoeden van) huiselijk geweld is en wanneer de melder zijn naam en contactgegevens aan Veilig Thuis geeft.

De onderwerpen die worden besproken tijdens het eerste contact vormen samen met onderstaande gespreksonderwerpen één gesprek.

Wanneer een omstander een melding wil doen wordt besproken:

- Of Veilig Thuis aan directbetrokkenen mag vertellen wie de melder is.
- Hoe veilig/onveilig schat de melder de situatie op dit moment in en hoe dit cijfer is onderbouwd (de schaalvraag).
- Welke verwachtingen de melder heeft van het melden bij Veilig Thuis.
- Welke feedback de melder zal krijgen en wanneer hij die kan verwachten.

Wanneer een professional een melding wil doen wordt besproken:

- Of de melder gebruik maakt van het afwegingskader en de afwegingsvragen heeft doorlopen.
- Of er sprake is van (een vermoeden van) acute of structurele onveiligheid.
- Hoe veilig/onveilig schat de melder de situatie op dit moment in en hoe dit cijfer is onderbouwd (de schaalvraag).
- Welke verwachtingen de melder heeft van het melden bij Veilig Thuis.
- welke feedback de melder zal krijgen en wanneer hij die kan verwachten.

Wanneer een professional een melding op basis van de Kindcheck wil doen, wordt besproken:

- wat de ingeschatte effecten van de problemen van zijn patiënt of cliënt voor de veiligheidssituatie van de kinderen zijn;
- welke stappen de professional binnen zijn mogelijkheden heeft gezet om na te gaan of de kinderen veilig zijn;
- wat het resultaat van het gesprek is dat de professional over de opvoeding heeft gehad met zijn patiënt of cliënt.

Veilig Thuis maakt met de melder afspraken over:

- de vervolgstappen.
- de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid.
- de samenwerking tussen Veilig Thuis en de melder.
- de afstemming met de directbetrokkenen.
- de wijze van communiceren.

Hoe gaat veilig Thuis met informatie om?

Anonimiteit ten opzichte van de directbetrokkenen

Uitgangspunt is dat Veilig Thuis aan directbetrokkenen vertelt wie de melder is.

Op deze regel van openheid zijn twee uitzonderingen:

- De omstander die een melding doet, geeft zijn naam en contactgegevens aan Veilig Thuis. Veilig Thuis vertelt alleen met uitdrukkelijke toestemming aan de directbetrokkenen wie de melding heeft gedaan.
- De professional vertelt zelf aan de directbetrokkenen dat hij een melding gaat doen, tenzij dit:
 - een bedreiging vormt of kan vormen voor de directbetrokkenen.
 - een bedreiging vormt of kan vormen voor de melder of voor medewerkers van de melder.
 - leidt of kan leiden tot een verstoring van de vertrouwensrelatie met de directbetrokkenen.Professional en Veilig thuis overleggen in deze gevallen of de melder anoniem kan blijven.

Een verstoring in de vertrouwensrelatie met de directbetrokkenen kan als volgt worden geïnterpreteerd. De vertrouwensrelatie is in het belang voor de veiligheid en het herstel van directbetrokkenen. Het is geen goede reden om als professional een vertrouwensrelatie te willen houden met de directbetrokkenen, terwijl daarmee de onveiligheid in stand wordt gehouden.

Recht op anonimiteit

De professional heeft het recht anoniem te blijven, maar heeft ook de plicht om de meldcode te doorlopen. In de meldcode staat dat de professional in principe zichzelf bekend maakt bij de directbetrokkenen. Veilig Thuis kan adviseren of de professional valt onder de uitzondering en bespreekt ook de gevolgen van anoniem melden.

De gevolgen van anoniem melden kunnen zijn:

- Directbetrokkenen gaan hun hele sociale omgeving wantrouwen en zich isoleren. Dat terwijl de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling onder andere gericht is op het doorbreken van isolement.
- Directbetrokkenen zien een verkeerde persoon aan voor degene die gemeld heeft en spreken deze erop aan.
- Anonimiteit voor Veilig Thuis betekent dat (soms belangrijke) delen van de informatie uit de melding, niet met directbetrokkenen besproken kunnen worden in verband met herleidbaarheid. Daardoor kan de aanpak minder effectief zijn.

Anonimiteit ten opzichte van Veilig Thuis

Als een melder zich niet bekend wil maken aan Veilig Thuis wordt de melding niet aangenomen. De leidinggevende van Veilig Thuis kan hierop een uitzondering maken als er sprake is van een vermoeden van acute of structurele onveiligheid.

Melder die zijn melding in wil trekken

Als de melder opnieuw contact zoekt met Veilig Thuis om zijn melding in te trekken, is het aan Veilig Thuis (en niet aan de melder) om te beslissen wat de gevolgen zijn van dit verzoek om intrekking.

Wat is het vervolg?

Veilig Thuis zet na de melding de veiligheidsbeoordeling in.

17.10. Veiligheidsbeoordeling

Veiligheidsbeoordeling is in de plaats gekomen van wat eerder Triage heette.

Wat is het doel?

Het doel van de veiligheidsbeoordeling is:

- Veilig Thuis krijgt zicht op de veiligheid in het gezin of huishouden.
- Veilig Thuis besluit bij welke organisatie of professional de verantwoordelijkheid wordt belegd voor het nemen van de vervolgstappen.

Veilig Thuis baseert deze besluiten op de inhoud van de melding en op de beschikbare informatie uit eigen systemen en eventuele verkregen informatie vanuit andere bronnen.

Wat is de wettelijke termijn?

Veilig Thuis neemt binnen 5 werkdagen na binnenkomst van de melding een besluit voor het nemen van de vervolgstappen.

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis is verantwoordelijk voor het zicht op veiligheid:

- Als duidelijk is dat de melding een spoedeisend karakter heeft.
- Verder wanneer de veiligheidsbeoordeling heeft plaatsgevonden. Als de veiligheidsbeoordeling nog niet is afgerond, is Veilig Thuis verantwoordelijk vanaf de zesde dag na binnenkomst van de melding.

Veiligheidsbeoordeling

De veiligheidsbeoordeling bestaat uit drie stappen:

3. Informatieverzameling
4. Beoordeling
5. Besluitvorming

1. Informatie verzamelen

Veilig Thuis kan bij ketenpartners nagaan óf de directbetrokkenen (de zogenaamde 'dat' informatie) bij hen bekend zijn.

Veilig Thuis kan ook inhoudelijke informatie (de zogenaamde 'wat' informatie) ophalen bij de volgende bronnen:

- de eigen systemen van Veilig Thuis.
- andere Veilig-Thuisorganisaties.
- de Basisregistratie Personen (BRP).
- het Centraal Gezagsregister.
- de Raad voor de Kinderbescherming.
- de directbetrokkenen zelf, voogd of curator.
- Politie of Openbaar Ministerie.
- de melder
- de directbetrokkenen
- Verwijsindex Risicojongeren

Veilig Thuis heeft voor het opvragen van informatie geen toestemming van directbetrokkenen nodig.

2. Beoordeling

De verzamelde informatie wordt geanalyseerd en beoordeeld aan de hand van het Veilig Thuis triage-instrument. Veilig Thuis screent op:

- acute onveiligheid.
- structurele onveiligheid.
- multiproblematische leefsituatie.

Beoordeling vindt plaats op basis van de beschikbare informatie vanuit:

- de melding;
- eigen systeem van Veilig Thuis;
- Landelijk Veilig Thuis-register (het register met het landelijk overzicht van de meldingen vanaf januari 2019);
- geraadpleegde bronnen.

3. Besluitvorming

Bij de besluitvorming in de fase van de veiligheidsbeoordeling betreft Veilig Thuis waar nodig de expertise van vertrouwensartsen, gedragswetenschappers en/of aandachtsfunctionarissen op verschillende deelterreinen.

Wat is het vervolg?

Veilig Thuis besluit de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de vervolgstappen te beleggen bij één van de volgende partijen:

6. Veilig Thuis
7. Lokaal team
8. Lopende hulpverlening
9. Multidisciplinair team
10. Directbetrokkenen
11. Beëindigen bemoeienis

1. Verantwoordelijkheid blijft bij Veilig Thuis

Veilig Thuis besluit zelf verantwoordelijk te blijven voor het zicht op veiligheid. Veilig Thuis kan één van de diensten Voorwaarden & Vervolg of Onderzoek inzetten.

Veilig Thuis kiest voor het inzetten van Voorwaarden & Vervolg wanneer:

- er aanwijzingen zijn voor acute en/of structurele onveiligheid en/of multiproblematische leefsituatie;
- het niet noodzakelijk of wenselijk is een vermoeden van huiselijk geweld te bevestigen of te weerleggen;
- de directbetrokkene(n) voldoende bereid en in staat is (zijn) om samen te werken aan het herstel van de veiligheid en zo nodig hierbij hulp te accepteren.

Veilig Thuis kiest voor het doen van onderzoek wanneer:

- er aanwijzingen zijn voor acute en/of structurele onveiligheid en/of multiproblematische leefsituatie én
- directbetrokkenen onvoldoende meewerken of onvoldoende bereid zijn hulp te accepteren én/of
- het voor het zetten van vervolgstappen noodzakelijk is de gemelde vermoedens van huiselijk geweld te bevestigen of te weerleggen.

2. Overdacht aan het lokale team

Veilig Thuis draagt over aan lokale teams wanneer:

- de casus wat betreft aard en ernst van de gemelde problematiek door het lokale team kan worden opgepakt én

- wanneer het lokale team dit in haar takenpakket heeft.

3. Overdracht aan lopende hulpverlening

Veilig Thuis draagt over aan lopende hulpverlening wanneer:

- er aanwijzingen zijn voor acute of structurele onveiligheid én
- een professional reeds betrokken is die de gemelde problematiek op een adequate manier kan en wil aanpakken en die daar naar het oordeel van Veilig Thuis toe in staat is.

4. Overdracht aan een multidisciplinair team

Veilig Thuis draagt over aan een multidisciplinair team wanneer:

- er aanwijzingen zijn voor acute of structurele onveiligheid, én
- de casus wat betreft ernst en complexiteit vraagt om samenwerking tussen verschillende sectoren, specialisten, het lokale team en het gezin of huishouden met haar sociale netwerk.

5. Overdracht aan directbetrokkenen

Veilig Thuis draagt over aan de directbetrokkenen wanneer:

- de zorgen over de veiligheid door directbetrokkenen voldoende kunnen worden opgepakt én
- directbetrokkenen zelf voldoende mogelijkheden hebben om de veiligheid te waarborgen én
- directbetrokkenen bereid en in staat zijn om eventuele hulp te vragen en te accepteren en dat ook doen zonder daarop gecontroleerd te worden.

6. Besluit einde bemoeienis

Veilig Thuis beëindigt de bemoeienis wanneer:

- er geen sprake (meer) is van een vermoeden van huiselijk geweld.
- er geen zorgen meer zijn over de veiligheid van de directbetrokkenen.

Wanneer Veilig Thuis contact opneemt na de melding met directbetrokkene(n) wordt besproken:

- de inhoud van de melding;
- hun visie op de melding en op hun situatie;
- hun mogelijkheden tot samenwerking met Veilig Thuis aan het herstel van de veiligheid;
- de taken en bevoegdheden van Veilig Thuis;
- de contacten die Veilig Thuis eerder al heeft gelegd met andere instanties of professionals;
- de contacten die Veilig Thuis voornemens is te gaan leggen;
- het voornemen te registreren in de VIR in het geval er minderjarigen betrokken zijn;
- de vervolgstappen voor zover deze al te overzien zijn.

17.11. Voorwaarden & Vervolg

Wat is het doel?

De doelen van Voorwaarden & Vervolg zijn:

- Directe veiligheid organiseren voor alle directbetrokkenen.
- Inzetten van vervolghulp gericht op stabiele veiligheid en herstel van door de directbetrokkenen opgelopen schade.

Wat is de wettelijke termijn?

Veilig Thuis rond binnen tien weken na de veiligheidsbeoordeling de dienst Voorwaarden & Vervolg af.

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis neemt verantwoordelijkheid voor zicht op de veiligheid bij alle meldingen waarvoor de dienst Voorwaarden & Vervolg wordt ingezet. Wanneer de bedreiging van de veiligheid van één of meer directbetrokkenen om directe interventie vraagt, kan Veilig Thuis direct veiligheidsafspraken opstellen en (doen) uitvoeren.

Doorlopende veiligheidsinschatting

Tijdens de uitvoering van deze dienst beoordeelt Veilig Thuis voortdurend of de situatie nog altijd voldoet aan:

- er aanwijzingen zijn voor acute en/of structurele onveiligheid en/of multiproblematische leefsituatie;
- het niet noodzakelijk of wenselijk is een vermoeden van huiselijk geweld te bevestigen of te weerleggen;
- de directbetrokkene(n) voldoende bereid en in staat is (zijn) om samen te werken aan het herstel van de veiligheid en zo nodig hierbij hulp te accepteren.

Aanvullende informatie die verkregen wordt kan leiden tot een van de volgende conclusies:

- De situatie voldoet aan de bovenstaande criteria. Veilig Thuis zet de dienst Voorwaarden & Vervolg voort.
- Er is geen sprake van een vorm van huiselijk geweld. Veilig Thuis sluit haar bemoeienis af.
- Het is noodzakelijk een vermoeden van huiselijk geweld te bevestigen of te weerleggen. Veilig Thuis zet de dienst Onderzoek in.
- De directbetrokkene is niet bereid of in staat om mee te werken en hulp te accepteren. Veilig Thuis zet de dienst Onderzoek in.

Het opstellen van veiligheidsvoorwaarden

Veilig Thuis stelt veiligheidsvoorwaarden vast. In deze voorwaarden staat waaraan tenminste moet worden voldaan om te komen tot directe en stabiele veiligheid. Veilig Thuis stelt veiligheidsvoorwaarden vast:

- die een duidelijke relatie hebben met het herstel van veiligheid;
- die voor de directbetrokkenen inzichtelijk en begrijpelijk zijn;
- die toetsbaar en niet onderhandelbaar zijn;
- waarvan op eenduidige manier kan worden vastgesteld of aan de voorwaarden is voldaan;
- die de basis vormen voor het monitoren;
- die overdraagbaar zijn aan ketenpartners.

Veilig Thuis maakt bovendien veiligheidsafspraken of een veiligheidsplan wanneer dit voor herstel van de directe veiligheid noodzakelijk is en er nog geen overdrachtspartij betrokken is. Veilig Thuis legt de veiligheidsvoorwaarden schriftelijk vast en draagt ze over aan de directbetrokkenen en aan de

overdrachtpartij(en). Veilig Thuis maakt met de directbetrokkenen en de overdrachtpartij(en) afspraken over contacten die in het kader van het monitoren zullen worden gelegd:

- met wie;
- op welke momenten.

Contacten met professionals

Uitvoering van de dienst Voorwaarden & Vervolg gebeurt op basis van de wettelijke taken van Veilig Thuis. Er is daarom geen toestemming nodig van de directbetrokkenen om contacten te leggen met professionals of informeel netwerk. Directbetrokkenen worden vooraf geïnformeerd.

Inzetten van vervolghulp

Na het vaststellen van veiligheidsvoorwaarden draagt Veilig Thuis zorg voor het inzetten van een vervolgtraject gericht op directe en stabiele veiligheid en herstel van de opgelopen schade als gevolg van het huiselijk geweld.

Wat is het vervolg?

De dienst Voorwaarden & Vervolg wordt vervolgd door:

- Overdracht en monitoren.
- Afsluiten dossier.

17.12. Onderzoek

Wat is het doel?

De doelen van het onderzoek zijn:

- Bevestigen of weerleggen van de gemelde vermoedens van huiselijk geweld.
- Zo nodig vaststellen van veiligheidsvoorwaarden.
- Inzetten van vervolghulp gericht op directe en stabiele veiligheid en herstel van door directbetrokkenen opgelopen schade.

Wat is de wettelijke termijn?

Veilig Thuis voert het onderzoek zo spoedig mogelijk uit. Uiterlijk binnen een termijn van tien weken na afronding van de veiligheidsbeoordeling wordt het onderzoek afgerond.

Wat doet Veilig Thuis?

Doorlopende veiligheidsinschatting

Tijdens het onderzoek beoordeelt Veilig Thuis de situatie voortdurend op acute en structurele onveiligheid.

Vooronderzoek

Veilig Thuis spreekt in principe als eerste met de directbetrokkenen bij de start van het onderzoek. Veilig Thuis kan in uitzonderingssituaties starten met het verzamelen van informatie bij organisaties of professionals zonder medeweten van de directbetrokkenen. Dit kan voor een periode van maximaal vier weken en alleen in het geval dat:

- er concrete aanwijzingen zijn dat het direct informeren van directbetrokkenen een ernstige bedreiging kan vormen voor één of meer directbetrokkenen of voor de medewerker van Veilig Thuis;
- directbetrokkenen een anonieme melding zouden kunnen herleiden tot de melder.

In het eerste contact met directbetrokkenen informeert Veilig Thuis hen vervolgens over de stappen die in het vooronderzoek zijn gezet.

Onderzoek

Contact directbetrokkenen

Om te kunnen vaststellen of sprake is van huiselijk geweld, spreekt Veilig Thuis met alle directbetrokkenen. Veilig Thuis informeert hen over de inhoud van de melding, vraagt naar hun reactie, visie en relevante informatie. Veilig Thuis bespreekt met hen welke professionals of organisaties zullen worden benaderd voor aanvullende informatie.

Overleg met professionals

Veilig Thuis kan voor het onderzoek relevante informatie opvragen bij professionals, organisaties en informeel netwerk die contact hebben met de directbetrokkenen.

Specialistisch/diagnostisch onderzoek

Wanneer er meer gespecialiseerd onderzoek nodig is, maakt Veilig Thuis gebruik van de kennis van de vertrouwensarts en gedragswetenschapper of werkt samen met externe deskundigen.

Het vaststellen van veiligheidsvoorwaarden

Wanneer Veilig Thuis tot de conclusie komt dat er sprake is van huiselijk geweld, stelt Veilig Thuis veiligheidsvoorwaarden vast. In deze voorwaarden wordt beschreven waaraan tenminste moet worden voldaan om te komen tot directe en stabiele veiligheid.

Veilig Thuis stelt veiligheidsvoorwaarden vast:

- die betrekking hebben op concreet gedrag;

- die een duidelijke relatie hebben met het herstel van veiligheid;
- die voor de directbetrokkenen inzichtelijk en begrijpelijk zijn;
- die toetsbaar en niet onderhandelbaar zijn;
- waarvan op eenduidige manier kan worden vastgesteld of aan de voorwaarden is voldaan;
- die de basis vormen voor het monitoren;
- die overdraagbaar zijn aan ketenpartners.

Veilig Thuis legt de veiligheidsvoorwaarden schriftelijk vast en stelt het document ter beschikking aan de directbetrokkenen en aan de overdrachtspartij(en).

Veilig Thuis maakt bovendien veiligheidsafspraken of een veiligheidsplan als dit voor herstel van de directe veiligheid noodzakelijk is en er nog geen overdrachtspartij betrokken is.

Vastleggen, overdragen en monitoren

Veilig Thuis legt de veiligheidsvoorwaarden schriftelijk vast en draagt ze over aan de directbetrokkenen en aan de overdrachtspartij(en). Veilig Thuis maakt met de directbetrokkenen en de overdrachtspartij(en) afspraken over contacten die in het kader van het monitoren zullen worden gelegd:

- met wie.
- op welke momenten.

Het inzetten van een vervolgtraject

Na het vaststellen van veiligheidsvoorwaarden draagt Veilig Thuis zorg voor het inzetten van een vervolgtraject gericht op directe en stabiele veiligheid en herstel van door de directbetrokkenen opgelopen schade.

Uitkomsten van het onderzoek

Een beoordeling:

- of er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- welke stappen of maatregelen nodig zijn voor alle directbetrokkenen om te komen tot directe en stabiele veiligheid en tot herstel van de schade als gevolg van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Het besluit:

- bij een weerlegd vermoeden van huiselijk geweld wordt het dossier gesloten.
- bij een weerlegd noch bevestigd vermoeden van huiselijk geweld wordt de dienst monitoren ingezet of het dossier gesloten.
- bij een bevestigd vermoeden wordt besloten welke organisatie of professional het meest geschikt is om de verantwoordelijkheid te nemen voor de uitvoering van de stappen om te komen tot duurzame veiligheid. Dit kunnen ook de directbetrokkenen zelf zijn.

Wat is het vervolg?

De dienst Onderzoeken wordt vervolgd door:

- afsluiten van het dossier.
- inzetten van de diensten Overdracht en Monitoren.

17.13. Overdracht

Wat is het doel?

- De verantwoordelijkheid om te zorgen voor directe en stabiele veiligheid is overgedragen aan een andere partij.

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis kan tijdens meerdere diensten het besluit nemen tot overdracht. Dit kan na:

- afronding van de veiligheidsbeoordeling.
- Voorwaarden & Vervolg.
- Onderzoek.

Overdracht is mogelijk aan:

- één of meerdere professionals, diensten of organisaties.
- de directbetrokkenen zelf.

Directe overdracht na veiligheidsbeoordeling aan professionals buiten Veilig Thuis

Veilig Thuis maakt afspraken met de overdrachtpartij(en) over:

- het maken van een veiligheids-, hulpverlenings- en herstelplan;
- de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en het toezicht op genoemde plannen.

Directe overdracht wordt schriftelijk of digitaal gedaan, tenzij Veilig Thuis een overdrachtsgesprek in aanwezigheid van de directbetrokkenen wenselijk vindt ('warme overdracht').

Veilig Thuis:

- draagt de inhoud van de melding en de informatie van de veiligheidsbeoordeling over aan de overdrachtpartij.
- Bespreekt met het lokaal team en/of betrokken professional dat zij contact opnemen met Veilig Thuis opnemen als de veiligheid opnieuw in het geding komt of wanneer de onveiligheid blijft bestaan.
- informeert de directbetrokkenen over de melding en over de stappen die worden gezet, of spreekt met de overdrachtpartij af dat deze de informatie gaat geven.

Wat is het vervolg?

- De bemoeienis wordt afgesloten.

Directe overdracht na veiligheidsbeoordeling aan de directbetrokkenen

Bij directe overdracht na veiligheidsbeoordeling legt Veilig Thuis schriftelijk vast:

- de afspraken die zijn gemaakt over herstel van directe en stabiele veiligheid.
- de eventuele hulp of ondersteuning die de directbetrokkenen daarbij zullen zoeken;
- dat de directbetrokkenen contact opnemen met Veilig Thuis in het geval dat er geen of onvoldoende herstel is van de directe of stabiele veiligheid;
- dat de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid bij de directbetrokkenen ligt vanaf het moment van overdracht.

Overdracht na uitvoering van de diensten Voorwaarden & Vervolg of Onderzoek

Veilig Thuis draagt na deze diensten bij voorkeur in een overdrachtsgesprek met de overdrachtspartij en directbetrokkenen over.

Veilig Thuis:

- draagt de inhoud van de melding en de informatie van de veiligheidsbeoordeling over aan de overdrachtspartij.
- draagt schriftelijk de veiligheidsvoorwaarden over aan de directbetrokkenen en aan de overdrachtspartij.
- maakt afspraken met de overdrachtspartij over het opstellen van een veiligheidsplan, een hulpverleningsplan en een herstelplan;
- maakt met de directbetrokkenen en de overdrachtspartij afspraken over het monitoren op de veiligheidsvoorwaarden;
- spreekt met de directbetrokkenen en de overdrachtspartij af wat de consequenties zijn wanneer er geen of onvoldoende herstel is van de directe veiligheid en stabiele veiligheid.

Wanneer is de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid beëindigt bij Veilig Thuis?

De verantwoordelijkheid van Veilig Thuis voor het zicht op de veiligheid eindigt vanaf het moment dat de overdracht is geregeld.

Wat is het vervolg?

De dienst Overdracht mondt uit in:

- monitoren.
- afsluiten bemoeienis.

17.14. Afsluiten bemoeienis

Wat is het doel?

De doelen van het afsluiten van de bemoeienis zijn:

- Melders zijn op de hoogte van wat er met hun melding is gedaan.
- Directbetrokkenen zijn op de hoogte van de resultaten van de bemoeienis van Veilig Thuis, van de informatie die aan anderen wordt verstrekt en van de vervolgstappen die Veilig Thuis gaat zetten in het kader van het monitoren.

De bemoeienis van Veilig Thuis kan worden afgesloten na:

- veiligheidsbeoordeling;
- directe overdracht;
- overdracht.

Wat doet Veilig Thuis?

Feedback melders

Veilig Thuis geeft feedback aan degene die de melding heeft gedaan.

Feedback aan professionals

Veilig Thuis verstrekt professionals de feedback die noodzakelijk is voor een goede uitoefening van hun taken en bevoegdheden. De feedback bestaat uit:

- of Veilig Thuis een vervolgtraject heeft ingezet;
- bij de inzet van een vervolgtraject: de gegevens over de overdrachtspartijen;
- als de melder een rol speelt in het vervolg, draagt Veilig Thuis ook de veiligheidsvoorwaarden en de afspraken over het monitoren over.

Veilig Thuis geeft direct na de veiligheidsbeoordeling feedback aan alle melders. Veilig Thuis geeft een tweede keer feedback aan professionele melders wanneer één van de diensten Voorwaarden & Vervolg of Onderzoek is ingezet.

Feedback omstanders en het informele netwerk

De feedback aan omstanders en het informele netwerk is vanwege privacy beperkt.

De feedback bestaat uit:

- Of de melding in behandeling is genomen.

De melder met een voortdurende betrokkenheid bij het gezin of huishouden (zoals naaste familie) zal bij afronding van de bemoeienis van Veilig Thuis telefonisch of schriftelijk worden geïnformeerd.

Veilig Thuis geeft informatie over:

- wanneer de melding niet is bevestigd, dat dit is gebleken.
- wanneer de melding is bevestigd, dat een vervolgtraject is ingezet en dat op termijn verbetering van de situatie mag worden verwacht.
- de verwachtingen van Veilig Thuis voor de melder wat betreft het bieden van ondersteuning aan het gezin of huishouden en verdere signalering.

Terugkoppeling aan het professionele netwerk

Veilig Thuis informeert de volgende ketenpartners als dit noodzakelijk is voor de uitvoering van hun taken:

- huisarts.

wanneer er kinderen betrokken zijn:

- Jeugdgezondheidszorg.
- school van het kind.

Als geen actie is ondernomen vernemen melders en ketenpartners waarom de melding is afgesloten.

Afsluiten met directbetrokkenen

Veilig Thuis informeert directbetrokkenen over:

- het afsluiten van de bemoeienis.
- de vastgestelde veiligheidsvoorwaarden.
- de conclusies en besluiten als er een onderzoek is uitgevoerd.
- welke professionals, organisaties en melders door Veilig Thuis geïnformeerd zijn en welke informatie is gegeven.
- namen en contactgegevens van hun nieuwe contactpersonen in het geval van een overdracht.
- degene met wie Veilig Thuis na afsluiten nog contacten zal leggen en wanneer die contacten worden gelegd in het geval dat monitoren wordt ingezet.
- de voorwaarden waar hun veiligheidssituatie aan moet voldoen om monitoren af te ronden.

17.15. Monitoren

Wat is het doel?

De doelen van monitoren zijn:

- Directe veiligheid, en later stabiele veiligheid voor alle directbetrokkenen.
- Veilig Thuis heeft inzicht in de stappen die zijn gezet tot herstel van de opgelopen schade als gevolg van het huiselijk geweld.

Wat doet Veilig Thuis?

Informatiepositie Veilig Thuis

Monitoren valt onder de wettelijke taken van Veilig Thuis. Dit betekent dat Veilig Thuis geen toestemming nodig heeft voor het voeren van overleg met of het informeren van externe partijen in het kader van het monitoren. Wel dienen de directbetrokkenen hierover te worden geïnformeerd.

Werkwijze

Veilig Thuis gaat in het monitoren na of:

- aan de veiligheidsvoorwaarden is voldaan.
- of deze hebben geleid tot directe veiligheid en later stabiele veiligheid.
- of er aandacht is voor het werken aan herstel van opgelopen schade.

Veilig Thuis vormt zich een beeld over deze onderdelen door:

- contacten met professionals van de overdrachtspartijen.
- individueel contact met alle directbetrokkenen.
- het scoren en het onderbouwen van de scores op de veiligheidsschaal door professionals en directbetrokkenen.

Frequentie en duur van monitoren

Veilig Thuis monitort gedurende een periode van gemiddeld anderhalf jaar en stelt in overleg met de directbetrokkenen en de overdrachtspartij vast:

- hoe vaak, met wie, op welke tijdstippen en op welke wijze contacten worden gelegd.
- dat Veilig Thuis tenminste monitort na 3 en 12 maanden, en zo veel vaker en langer als nodig is.

Uitkomsten van het monitoren

Veilig Thuis komt op basis van de informatie die in het kader van het monitoren is verzameld tot een oordeel over de vragen of:

- is voldaan aan de veiligheidsvoorwaarden.
- deze hebben geleid tot directe veiligheid.
- in voldoende mate de stabiele veiligheid is hersteld.
- er aandacht is voor herstel van opgelopen schade.

Is het oordeel op alle vier deze onderdelen positief, dan sluit Veilig Thuis het monitoren af en sluit daarmee ook definitief de bemoeienis met het gezin of huishouden af.

Is het oordeel niet op alle vier genoemde onderdelen positief dan kan Veilig Thuis in het kader van de monitortaak de volgende stappen zetten:

- deelnemen aan de evaluatie van het veiligheidsplan samen met directbetrokkenen en de overdrachtspartij.
- aansluiten bij een regionaal zorgoverleg.
- bieden van consultatie en advies.

Leiden bovengenoemde acties tot onvoldoende herstel van de veiligheid of zijn de directbetrokkenen onvoldoende bereid om mee te werken aan de contacten die Veilig Thuis noodzakelijk acht, dan overweegt Veilig Thuis:

- de overdrachtspartijen te adviseren stappen te zetten die leiden tot een dwangmaatregel.
- een ambtshalve melding te doen.
- de bemoeienis met het gezin of huishouden af te sluiten bij gebrek aan mogelijkheden om tot verbetering van de veiligheidssituatie te komen.

Dit besluit tot afronding van de bemoeienis wordt genomen volgens de richtlijnen in het hoofdstuk 'Hoe neemt Veilig Thuis besluiten?'

Wat is het vervolg?

Veilig Thuis sluit af door schriftelijk aan de directbetrokkenen en aan de overdrachtspartij de definitieve afronding van de bemoeienis te bevestigen.

17.16. Literatuur

1. Kadera (2013). Huiselijk geweld, zo zwart wit is het allang niet meer. Geraadpleegd van <http://www.kadera.nl/verhalen.php?bericht=65>
2. Augeo (z.j.). Wat doet Veilig Thuis
3. Landelijk Netwerk Veilig Thuis (2018). Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019

18. Wat is een huisverbod?

Het huisverbod houdt in dat een pleger van huiselijk geweld in beginsel tien dagen zijn of haar woning niet meer in mag en in die periode ook geen contact mag opnemen met de partner of de kinderen.¹ De maatregel biedt de mogelijkheid om in een noodsituatie te voorzien in een afkoelingsperiode waarbinnen de nodige hulpverlening op gang kan worden gebracht en escalatie kan worden voorkomen.

Het huisverbod kan ook worden opgelegd bij kindermishandeling of een ernstig vermoeden daarvan.¹ Het huisverbod wordt in de vorm van een beschikking uitgereikt door de burgemeester of door de politie indien zij daartoe wordt gemandateerd.

De burgemeester kan afhankelijk van de situatie het huisverbod verlengen tot maximaal vier weken.¹ Een uithuisgeplaatste die zich niet aan het huisverbod houdt, kan maximaal twee jaar gevangenisstraf krijgen of een taakstraf. De uithuisgeplaatste heeft de mogelijkheid om tegen het huisverbod in beroep te gaan bij de bestuursrechter.

Wat is de weg naar een huisverbod?

1. Politie of Veilig Thuis krijgt een melding binnen over (dreiging van) huiselijk geweld.
2. Surveillance of basiszorg (BPZ) van de politie gaat ter plaatse.
3. Politie heeft een eerste gesprek met de melder en bekijkt de concrete situatie in de woning.
4. De hulpofficier van justitie voert het Risicotaxatie-instrument (RIHG) uit en besluit:
 - Er wordt geen strafbaar feit en geen ernstige dreiging van huiselijk geweld geconstateerd: er volgt geen huisverbod.
 - Er wordt geen strafbaar feit en wel een ernstige dreiging van huiselijk geweld geconstateerd: er volgt een huisverbod.
 - Er wordt een strafbaar feit en een zeer ernstige dreiging van huiselijk geweld geconstateerd: er volgt een huisverbod.
5. Het huisverbod wordt opgelegd door de burgemeester of hulpofficier van justitie (politie) voor een periode van tien dagen.
6. Het huisverbod betekent dat de uithuisgeplaatste:
 - Onmiddellijk de woning verlaat.
 - Een verbod heeft tot het betreden van, zich ophouden bij of aanwezig zijn in de woning.
 - Een verbod heeft om contact op te nemen met de personen met wie de persoon het huishouden deelt.
7. Indien er kinderen bij betrokken zijn, wordt een melding gedaan bij Veilig Thuis.
8. Tijdens het huisverbod wordt escalatie voorkomen en voor alle betrokkenen hulpverlening en bescherming gestart.
9. De burgemeester kan een opgelegd huisverbod verlengen met achttien dagen tot maximaal achtentwintig dagen (4 weken).

18.1. Literatuur

1. Movisie (z.j.). *Huisverbod*. Geraadpleegd op 29-06-2018 van <https://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/huisverbod>

19. Wat is een jeugdbeschermingsmaatregel?¹

Bij ernstige problemen in een gezin kunnen ouders verplicht hulp krijgen bij de opvoeding van een kind. De kinderrechter kan hiervoor een kindbeschermingsmaatregel opleggen.

Een rechter kan deze maatregelen ter bescherming van uw kind opleggen:

- een ondertoezichtstelling (ots) waarbij u verplicht hulp en ondersteuning bij het opvoeden krijgt.
- een gezag beëindigende maatregel waarbij u het gezag over uw kind verliest.

Verzoek om kindbeschermingsmaatregel:

Zijn er zorgen in een gezin over het veilig opgroeien van een kind? Dan wordt eerst geprobeerd om samen met het gezin te werken aan een oplossing voor het problemen. Als het mogelijk is, wordt ook het sociale netwerk hierbij betrokken. Heeft de vrijwillige hulp geen effect? Of accepteert de ouder of het kind niet de hulp die volgens een instelling voor jeugdhulp wel nodig is? Dan grijpt de overheid in.

Er zijn verschillende instanties die de Raad voor de Kinderbescherming (de raad) kunnen inschakelen:

- de gemeente.
- een jeugdhulpaanbieder.
- een gecertificeerde instelling.
- Veilig Thuis.

De raad onderzoekt of de ontwikkeling van het kind ernstig in gevaar is. Is dit het geval, dan kan de raad een verzoek voor een kindbeschermingsmaatregel indienen bij de kinderrechter. De kinderrechter beslist of een kindbeschermingsmaatregel nodig is.

Besluit de kinderrechter het kind onder toezicht te stellen? Dan voert een gecertificeerde instelling de maatregel uit en zorgt ervoor dat er een gezinsvoogd komt.

19.1. Literatuur

1. Rijksoverheid (z.j.). *Maatregelen jeugdbescherming*. geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming/maatregelen-jeugdbescherming>

20. Meer informatie

Huiselijk geweld

Rijksoverheid:

<https://www.huiselijkgeweld.nl>

25 Factsheets huiselijk geweld

<https://www.huiselijkgeweld.nl/typengeweld>

Veilig Thuis:

<https://www.vooreenveiligthuis.nl>

Politie:

<https://www.politie.nl/themas/huiselijk-geweld.html>

Partnergeweld

Rijksoverheid:

<https://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/partnergeweld>

Kindermishandeling

Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kindermishandeling>

Richtlijn Kindermishandeling
jeugdhulp en jeugdbescherming:

<http://richtlijnenjeugdhulp.nl/kindermishandeling/>

Richtlijn Kindermishandeling

<https://www.ncj.nl/richtlijnen/alle-richtlijnen/richtlijn/?richtlijn=12>

Jeugdgezondheidszorg:

<http://www.augeomagazine.nl>

Tijdschrift over kindermishandeling:

<http://www.augeomagazine.nl>

Praten met kinderen:

<https://academiepratenmetkinderen.nl>

Ouderenmishandeling

Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouderenmishandeling>

Kennisbank aanpak
ouderenmishandeling:

<http://aanpak-ouderenmishandeling.nl>

Eergerelateerd geweld

Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/eergerelateerd-geweld>

Politie:

<https://www.politie.nl/themas/eergerelateerd-geweld.html>

Checklist eergerelateerd geweld

<https://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/hulpverlening/checklist-1>

Meisjesbesnijdenis

Pharos Focal Point:

<http://www.meisjesbesnijdenis.nl>

Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kindermishandeling/meisjesbesnijdenis-tegengaan>

Standpunt Preventie van VGV door de
Jeugdgezondheidszorg:

<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/protocollen-en-materialen/modelprotocollen-en-standpunten/standpunt-jgz>

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Toolkit meldcode

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/07/01/toolkit-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>

Meldcode huiselijk geweld

<http://www.meldcode.nu>

Meldcode app IOS:

<https://itunes.apple.com/nl/app/meldcode/id431602913?mt=8>

Meldcode app Android:	<a href="https://play.google.com/store/apps/details?id=com.guppiesint
hedark.apps.vws&hl=nl">https://play.google.com/store/apps/details?id=com.guppiesint hedark.apps.vws&hl=nl
Afwegingskader meldcode:	<a href="https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2017/07
/28/afwegingskader-in-de-meldcode-huiselijk-geweld-en-
kindermishandeling">https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2017/07 /28/afwegingskader-in-de-meldcode-huiselijk-geweld-en- kindermishandeling
Augeo over verandering meldcode:	https://www.augeo.nl/nl-nl/thema/meldcode/wat-is-nieuw/
Kindcheck	
GGZ:	https://kindcheck-ggz.nl
Augeo:	<a href="https://www.augeo.nl/nl-nl/thema/kindcheck/materialen-
kindcheck/">https://www.augeo.nl/nl-nl/thema/kindcheck/materialen- kindcheck/
Privacy en dossiervorming	
Privacy app	https://www.jeugdconnect.nl/privacy/
Factsheet meldcode en dossiervorming:	<a href="https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/meldc
ode-en-dossiervorming%20%5BMOV-6431331-1.0%5D.pdf">https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/meldc ode-en-dossiervorming%20%5BMOV-6431331-1.0%5D.pdf
Autoriteit persoonsgegevens:	https://autoriteitpersoonsgegevens.nl
Algemene verordening gegevensbescherming:	<a href="https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/onderwerpen/avg-
nieuwe-europese-privacywetgeving">https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/onderwerpen/avg- nieuwe-europese-privacywetgeving
Veilig Thuis	
Veilig Thuis:	https://www.vooreenveiligthuis.nl
Handelingsprotocol Veilig Thuis:	<a href="https://vng.nl/files/vng/20141107_vng_model_handelingsprot
ocol_veilig_thuis.pdf">https://vng.nl/files/vng/20141107_vng_model_handelingsprot ocol_veilig_thuis.pdf
Huisverbod	
Rijksoverheid:	https://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/huisverbod
Jeugdbeschermingsmaatregel	
Rijksoverheid:	<a href="https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming
/maatregelen-jeugdbescherming">https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming /maatregelen-jeugdbescherming
Verder	
Ervaringsverhalen:	http://www.kadera.nl
Signalen, beschermende risicofactoren:	https://signalenkaart.nl